

NARKOTINIŲ IR PSICHOTROPINIŲ MEDŽIAGŲ VARTOJIMO IR ĮSIGIJIMO YPATUMAI LIETUVOJE 2024 M.

Europos internetinio narkotikų tyrimo (EWSD'24) rezultatai

Turinys

1. Įžanga	3
2. Tyrimo dalyviai.....	6
3. Tyrimo rezultatai	9
3.1. Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimas ir gautos gydymo paslaugos.....	9
3.2. Kanapės.....	14
3.2.1. Kanapių vartojimo ypatumai, priežastys ir pasekmės.....	14
3.2.2. Džiovintos kanapės.....	26
3.2.3. Kanapių derva.....	32
3.3. Kokainas	37
3.4. Ekstazis / MDMA.....	44
3.5. Amfetaminas	50
3.6. Metamfetaminas	56
3.7. Heroinas.....	61
3.8. Ketaminas.....	62
3.9. Naujos psichoaktyviosios medžiagos (NPS).....	68
3.10. Produktai su CBD ar maža THC koncentracija	77
3.11. Elektroninės cigaretės.....	80
4. Išvados.....	85

1. Įžanga

Apie tyrimą

Pirmą kartą Europos internetinis narkotikų tyrimas (angl. *European Web Survey on Drugs, EWSD*) vykdytas 2016 m., o 2024 m. buvo organizuotas jau penktasis toks tyrimas. Europos lygmeniu šį tyrimą organizuoja ir koordinuoja Europos Sąjungos narkotikų agentūra (angl. *European Union Drugs Agency, EUDA*) (buvęs Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centras), o įgyvendina tyrime dalyvaujančios šalys.

Europos internetinio narkotikų tyrimo tikslinė grupė yra 18 metų ir vyresni asmenys, kurie per pastaruosius 12 mėnesių vartojo bent vieną narkotinę ar psichotropinę medžiagą (toliau – narkotikus) ir gyvena vienoje iš tyrime dalyvaujančių šalių.

Tyrimas organizuojamas siekiant greitai ir nebrangiai surinkti tarp šalių palyginamus naujausius duomenis apie narkotikų bei naujų psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo įpročius ir šių medžiagų prieinamumą Europoje ir už jos ribų. Tikimasi, kad tyrimo rezultatai prisidės prie Europos narkotikų politikos formavimo ateityje bei padės planuoti priemones, atliepančias naujausią situaciją, kylančius iššūkius ir tikslinių grupių poreikius.

Visose šalyse duomenų rinkimas (tikslinės grupės apklausa) vyko naudojant vieningą Europos Komisijos apklausų platformą „EU Survey“ (<https://ec.europa.eu/eusurvey>). Vykdam apklausą buvo pilnai užtikrintas tyrimo dalyvių anonimiškumas ir konfidencialumas.

Tyrime dalyvavusios šalys

2024 m. tyrime iš viso dalyvavo 35 šalys:

ES šalys: Airija, Austrija, Belgija, Bulgarija, Čekija, Danija, Estija, Graikija, Ispanija, Kipras, Kroatija, Latvija, Lenkija, Lietuva, Liuksemburgas, Malta, Nyderlandai, Portugalija, Prancūzija, Rumunija, Slovakija, Slovėnija, Švedija, Vokietija.

Kitos šalys: Norvegija, Šveicarija.

Pasirengimo narystei pagalbos priemonės (IPA) šalys: Albanija, Bosnija ir Hercegovina, Juodkalnija, Kosovas*, Serbija, Šiaurės Makedonija.

EU4MD projekte dalyvaujančios šalys: Libanas, Palestina**, Ukraina.

* Šis pavadinimas (Kosovas) nepažeidžia pozicijų dėl statuso ir atitinka JT Saugumo Tarybos rezoliuciją 1244/1999 bei Tarptautinio Teisingumo Teismo nuomonę dėl Kosovo nepriklausomybės deklaracijos.

** Šis pavadinimas (Palestina) nelaikomas Palestinos valstybės pripažinimu ir nepažeidžia atskirų valstybių narių pozicijų šiuo klausimu.

Tyrimo instrumentas

Siekiant palyginti rezultatus tarp skirtingų Europos šalių, visose tyrime dalyvaujančiose šalyse buvo naudojami tie patys klausimai ir užtikrintas griežtas klausimyno vertimo procesas. 2024 m. tyrimo klausimynas buvo sudarytas iš 10 modulių apie socialinę demografinę informaciją, skirtingų narkotikų ir naujų psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo įpročius, vartojimo priežastis bei narkotikų įsigijimo ypatumus. Ypatingas dėmesys buvo skirtas kanapėms, kurių vartojimo paplitimo mastas Europoje išsiskiria iš kitų narkotikų.

Tyrime dalyvaujančios šalys galėjo įtraukti ir papildomus nacionalinius klausimus ar klausimų modulius. Atsižvelgiant į duomenų apie elektroninių cigarečių sukeliamus apsinuodijimus aktualumą ir trūkumą Lietuvoje, į lietuviškąją klausimyno versiją buvo įtrauktas papildomas 9 klausimų modulis apie elektroninių cigarečių vartojimą, elektroninių cigarečių skysčių su narkotikais ar naujomis psichoaktyviosiomis medžiagomis vartojimą bei šių gaminių vartojimo sukeltą neigiamą poveikį sveikatai.

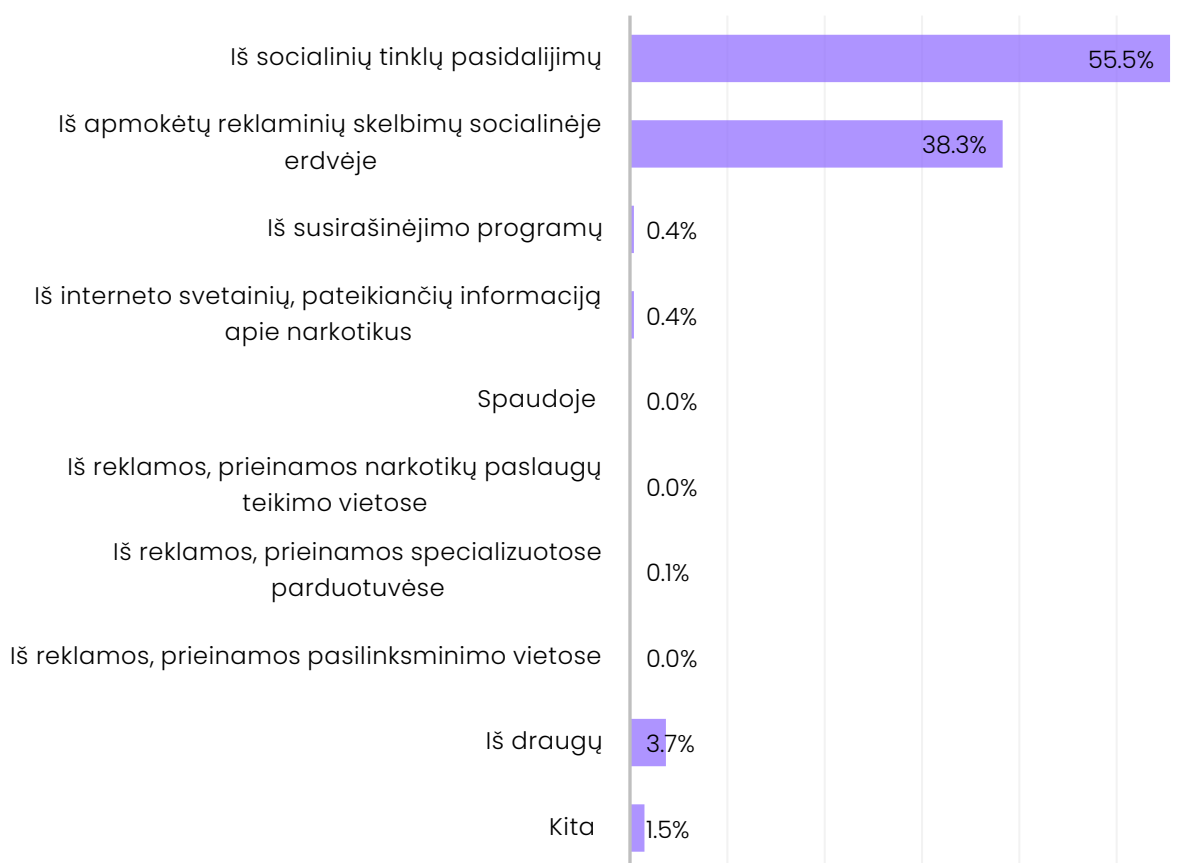
Tyrimo organizavimas Lietuvoje

Lietuvoje už šio tyrimo įgyvendinimą, viešinimą ir nacionalinių duomenų analizę yra atsakingas Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, kuris vykdo Europos narkotikų ir narkomanijos informacinio tinklo „Reitox“ funkcijas, t. y. padeda Europos Sąjungos narkotikų agentūrai vykdyti užduotį rinkti ir pranešti nuoseklią bei standartizuotą informaciją apie narkotikų reiškinį.

Kaip ir kitose šalyse apklausa vyko 2024 m. gegužės – birželio mėnesiais.

Lietuvoje kvietimo dalyvauti tyrime viešinimas vykdytas daugiausia per socialinius tinklus (Facebook, Youtube). Atitinkamai, Lietuvos respondentai dažniausiai nurodė apie apklausą sužinoję iš socialinių tinklų pasidalijimų (pvz., Facebook, Twitter, TikTok ir kt.) (55,5 %) bei apmokėtų reklaminių skelbimų socialinėje erdvėje (pvz., Google, Facebook ar Instagram ir kt.) (38,3 %). 3,7 % respondentų teigė apie apklausą sužinoję iš draugų (žr. 1.1 pav.). Keli respondentai papildomai įvardijo kitus informacijos apie apklausą šaltinius: darbovietę, artimuosius, žalos mažinimo nevyriausybinių organizaciją, visuomenės sveikatos biurą, paieškos internete sistemą.

Daugiau informacijos apie tyrimą rasite Europos Sąjungos narkotikų agentūros interneto svetainėje (anglų k.): https://www.euda.europa.eu/activities/european-web-survey-on-drugs_en.

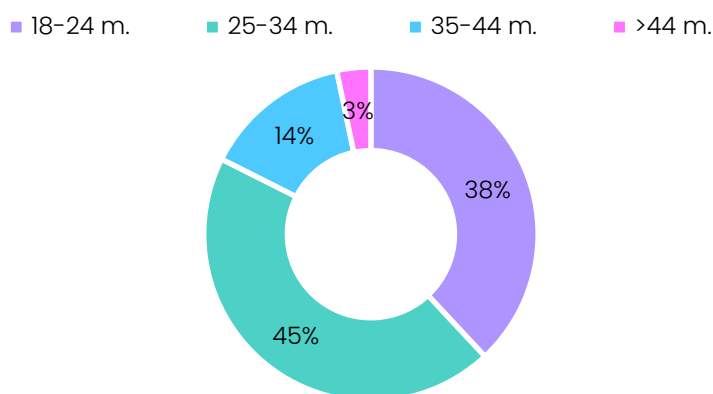
1.1 pav. „Kaip sužinojote apie šią apklausą?“ (% nuo respondentų, kurie atsakė į klausimą, N=728)

2. Tyrimo dalyviai

Šio tyrimo tikslinė grupė – 18 metų ir vyresni asmenys, kurie per pastaruosius 12 mėnesių vartojo bent vieną narkotiką ir pateikė informaciją apie narkotikų vartojimo ar įsigijimo ypatumus. Vis dėlto, dalis klausimyną pildžiusių asmenų nenurodė vartoję kokius nors narkotikus (į visus klausimus apie skirtingų narkotikų vartojimą per pastaruosius 12 mėnesių atsakė neigiamai arba išvis neatsakė) arba nesutiko atsakyti nei į vieną specialųjį klausimyno modulį apie narkotikų vartojimo ir jų įsigijimo ypatumus. Tokiais atvejais jie nebuvo laikomi tyrimo dalyviais (respondentais) ir jų pateikti atsakymai nebuvo įtraukti į tyrimo rezultatų analizę.

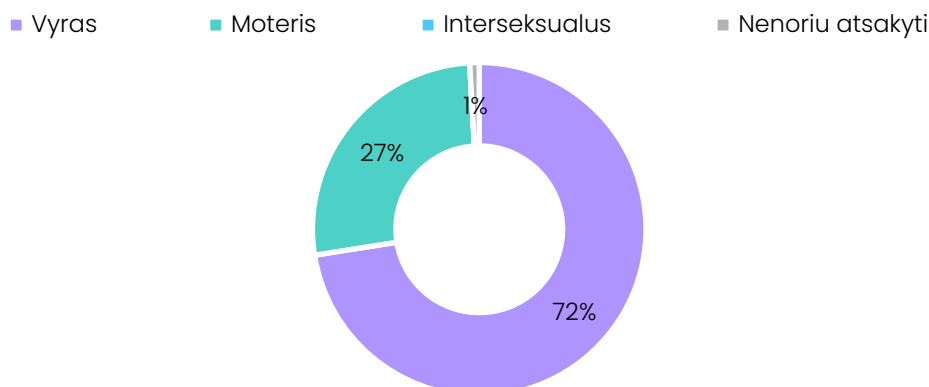
Iš viso tyrime dalyvavo 764 respondentai. Šioje ataskaitoje pateikti pasiskirstymai procentais buvo apskaičiuoti nuo visų į atitinkamą klausimą atsakiusių respondentų skaičiaus.

Vidutinis respondentų amžius buvo 27 metai. Didžioji dauguma (82,4 %) respondentų buvo jaunesni nei 35 metų amžiaus (žr. 2.1 pav.).

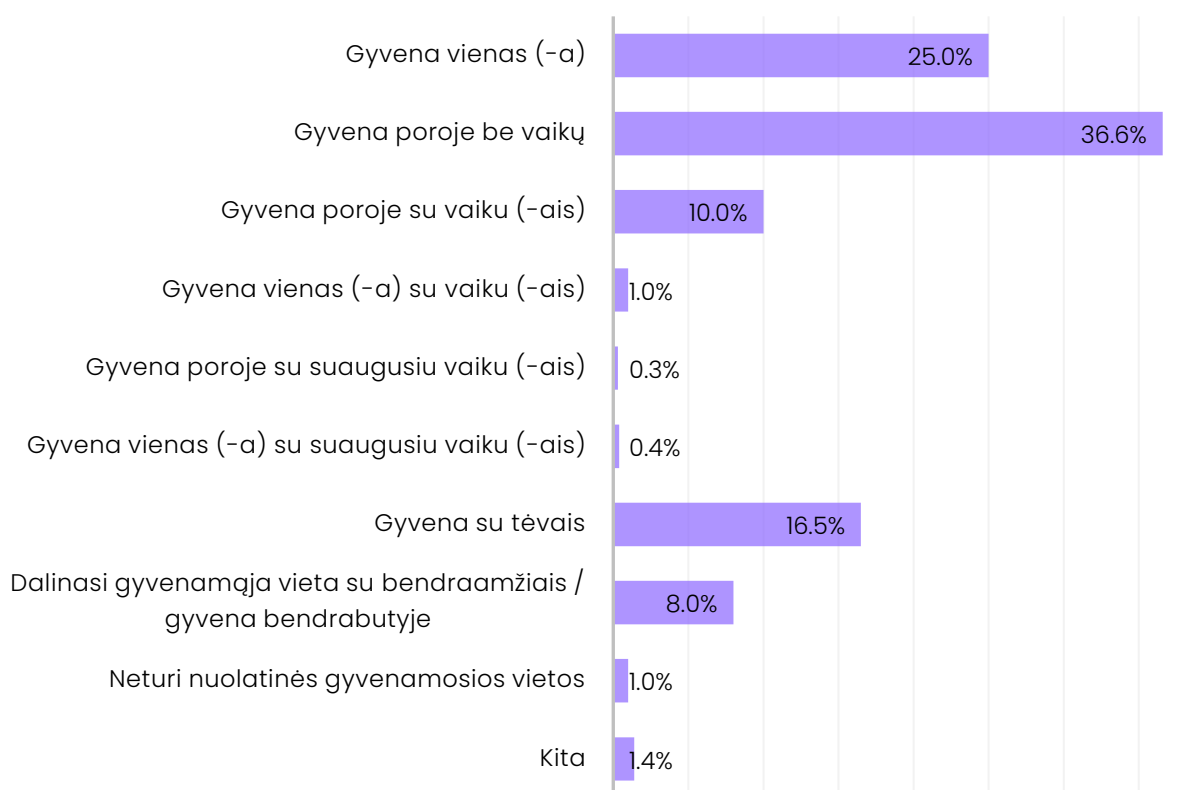
2.1 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal amžiaus grupę (% nuo respondentų, kurie atsakė į klausimą, N=762)

72,5 % respondentų buvo vyrai, o 26,6 % – moterys. 0,9 % respondentų nenorėjo nurodyti savo lyties (žr. 2.2 pav.).

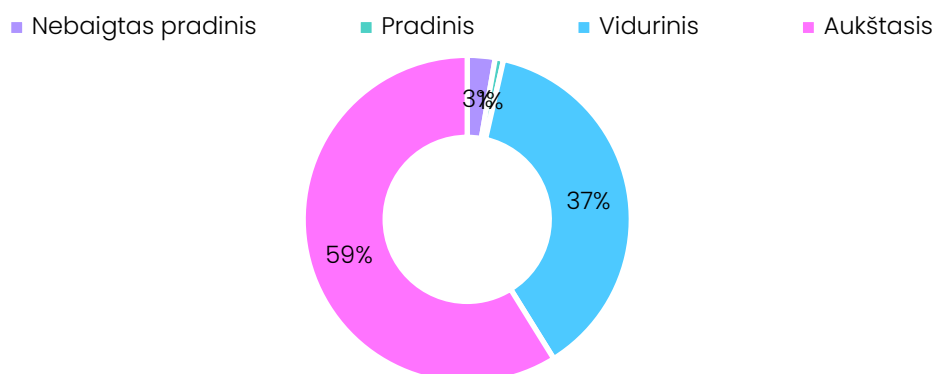
2.2 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal lytį (% nuo respondentų, kurie atsakė į klausimą, N=764)

36,6 % respondentų gyveno poroje be vaikų, o 25 % – vieni. Kartu su tėvais gyveno 16,5 % respondentų, o dalinosi gyvenamąja vieta kartu su bendraamžiais ar gyveno bendrabutyje – 8 %. Nedidelė dalis respondentų gyveno kartu su vaikais: poroje su vaikais – 10 %, vieni su vaikais – 1 %, su suaugusiais vaikais – 0,7 %. Nuolatinės gyvenamosios vietos neturėjo 1 % respondentų (7 asmenys) (žr. 2.3 pav.).

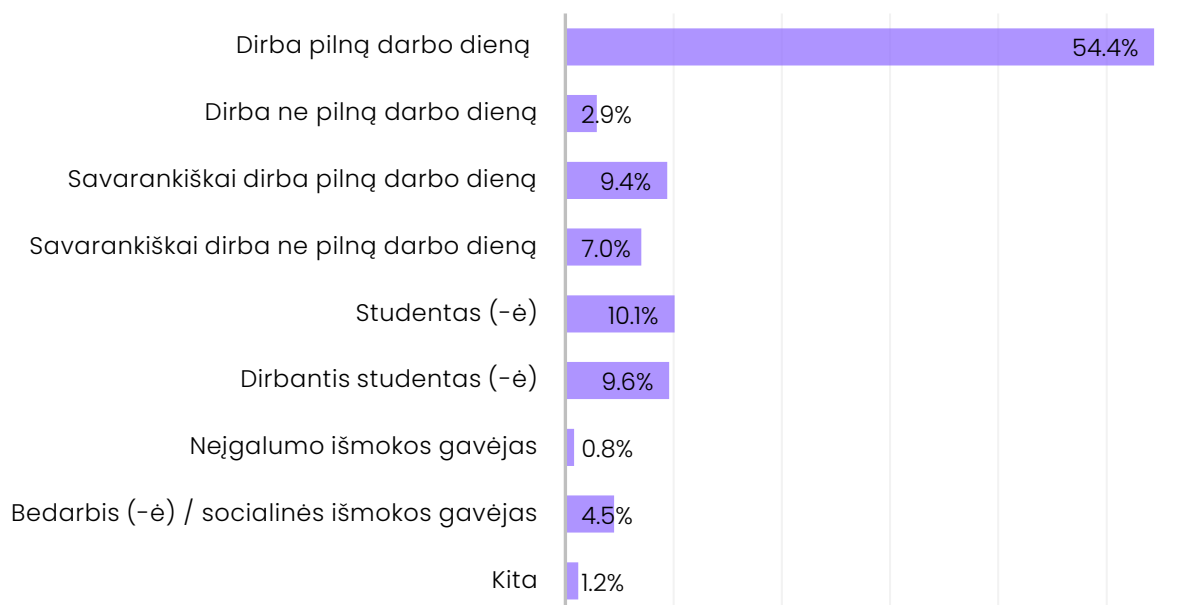
2.3 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal šeimines padėtis (% nuo respondentų, kurie atsakė į klausimą, N=729)

Daugiau nei pusė (58,8 %) respondentų turėjo aukštąjį išsilavinimą, o dar 37,6 % – vidurinį. Žemesnį nei vidurinį išsilavinimą turėjo 3,6 % respondentų (žr. 2.4 pav.).

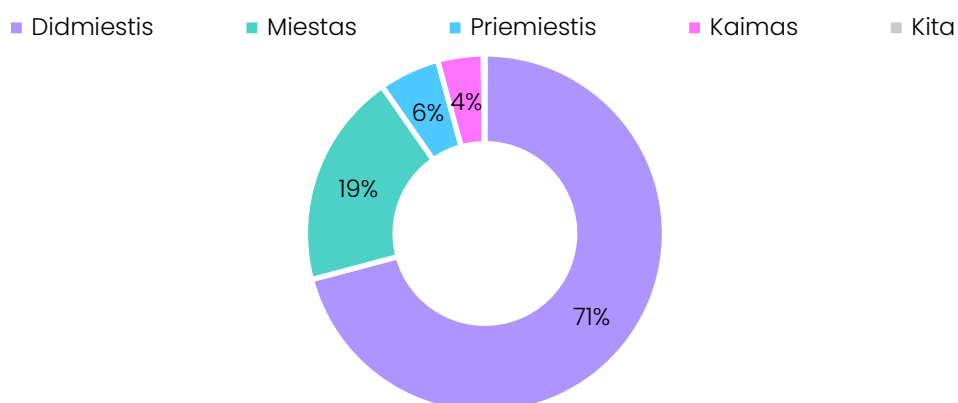
2.4 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal išsilavinimą (% nuo respondentų, kurie atsakė į klausimą, N=729)

Didžioji dauguma respondentų (93,4 %) dirba pilną ar dalį darbo dienos arba studijavo, mokėsi (studijavo, bet nedirbo – 10,1 %). 4,5 % respondentų buvo bedarbiai ar socialinės išmokos gavėjai, o 0,8 % – neįgalumo išmokos gavėjai (žr. 2.5 pav.).

2.5 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal pagrindinį užimtumą (% nuo respondentų, kurie atsakė į klausimą, N=731)

Didžioji dauguma respondentų gyveno didmiestyje (70,9 %) arba mieste (19,4 %). Tik 4,1 % respondentų gyveno kaime, o dar 6 % – priemiestyje (žr. 2.6 pav.). Vienas respondentas papildomai nurodė gyvenantis miestelyje.

2.6 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal gyvenvietės tipą (% nuo respondentų, kurie atsakė į klausimą, N=731)

3. Tyrimo rezultatai

3.1. Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimas ir gautos gydymo paslaugos

Tyrimo klausimyno pirmasis modulis buvo skirtas įvertinti respondentų narkotikų vartojimą per pastaruosius 12 mėnesių bei surinkti papildomą informaciją apie įvairių psichoaktyviųjų medžiagų vartojimą skirtingais laikotarpiais, gautas gydymo dėl psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo sutrikimų paslaugas bei respondentų nuomonę apie galimą kanapių teisinio reguliavimo poveikį jų kanapių vartojimui.

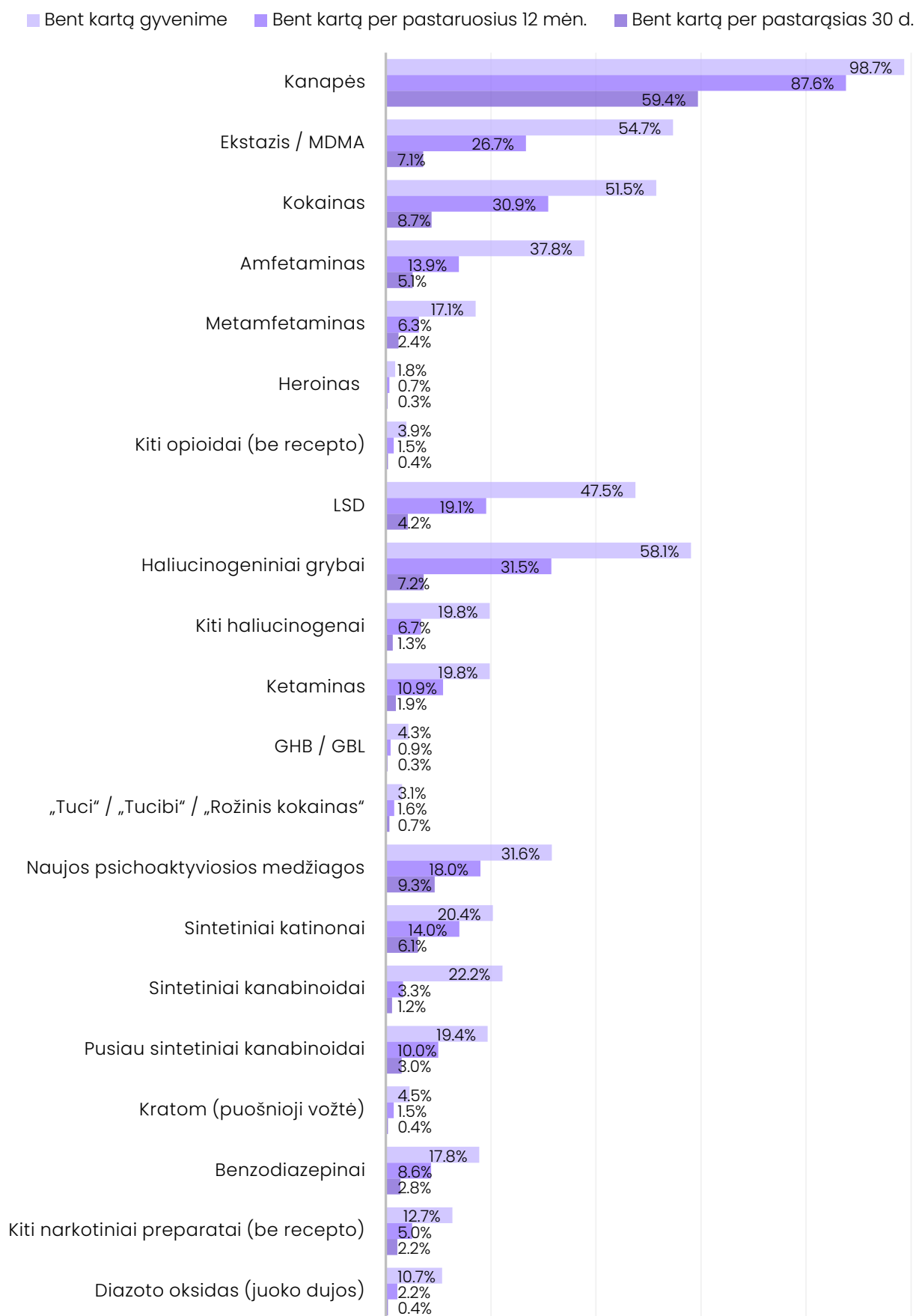
Didžioji dauguma asmenų, kurie per pastaruosius 12 mėnesių vartojo kokius nors narkotikus, per šį laikotarpį vartojo kanapes (87,6 %). Beveik trečdalis respondentų per pastaruosius 12 mėnesių vartojo haliucinogeninius grybus (31,5 %), kokainą (kokaino miltelius, kreką ar kokaino bazę) (30,9 %). Bent kartą per šį laikotarpį ekstazę / MDMA vartojo 26,7 % respondentų, amfetaminą – 13,9 %, metamfetaminą – 6,3 %, ketaminą – 10,9 %. LSD vartojimas buvo mažesnis nei haliucinogeninių grybų. LSD bent kartą per pastaruosius 12 mėnesių vartojo 19,1 % respondentų, o kitus haliucinogenus (pvz., DMT, 2CB) – 6,7 %. Heroiną bent kartą per pastaruosius 12 mėnesių vartojo 0,7 % respondentų, o kitus opioidus (pvz., metadoną, buprenorfiną, fentanilį) be recepto vartojo 1,5 %. „Tuci“, „tucibi“ ar „rožinį kokainą“ (rožinės spalvos miltelių mišinį su įvairiais narkotikais) per pastaruosius 12 mėnesių vartojo 1,6 % respondentų, „kratom“ (puošniąją vožtę) – 1,5 %, GHB / GBL – 0,9 % (žr. 3.1.1 pav.).

Kokias nors naujas psichoaktyvias medžiagas bent kartą per pastaruosius 12 mėnesių vartoję nurodė 18 % respondentų, sintetinius katinonus (pvz., mefedroną, 3-CMC) – 14 %, sintetinius kanabinoidus (pvz., „spaisą“, „chymkę“) – 3,3 %. Pusiau sintetinius kanabinoidus (pvz., HHC) per šį laikotarpį vartojo 10 % respondentų (žr. 3.1.1 pav.).

Benzodiazepinus be recepto bent kartą per pastaruosius 12 mėnesių vartojo 8,6 % respondentų, diazoto oksidą („juoko dujas“) – 2,2 % (žr. 3.1.1 pav.).

Kiek daugiau nei pusė (56 %) respondentų teigė per pastaruosius 12 mėnesių vartoję produktus su kanabidioliu (CBD) ar maža tetrahidrokanabinolio (THC) koncentracija.

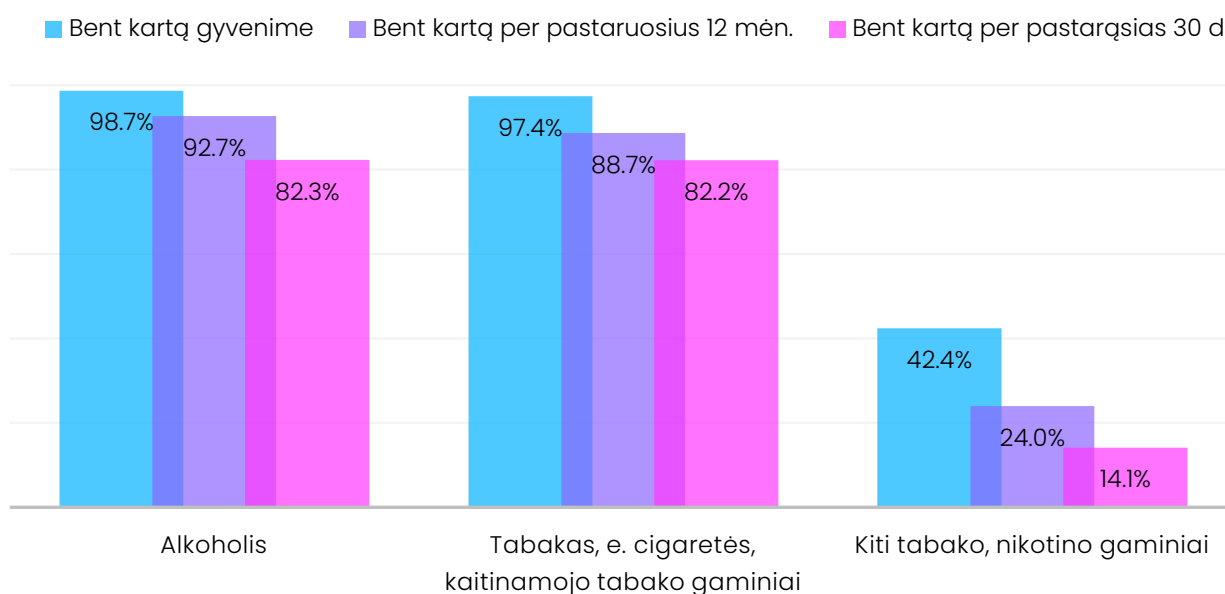
Keli respondentai papildomai įvardijo kitus per pastaruosius 12 mėnesių jų vartotus narkotikus. Daugiausia buvo nurodyti įvairūs vaistiniai preparatai. 3 respondentai kaip „kitus narkotikus“ nurodė pregabaliną („lyrica“, „pregabalin“). Po vieną respondentą paminėjo benzodiazepinus („zaneksas“), gabapentiną, modafinilą, kvetiapiną („kvetepinas be recepto“), metilfenidato hidrochloridą („concerta“), dekstroamfetaminą, difenhidraminą, sintetinius katinonus („kristė“), DMT („changa“), THC, kofeiną.

3.1.1 pav. Narkotikų ir kitų psichoaktyviųjų medžiagų vartojimas (% nuo respondentų, kurie atsakė į klausimą)

Tyrimo dalyvių, kurie nurodė, kad per pastaruosius 12 mėnesių vartojo kanapes, kokainą, ekstazį / MDMA, amfetaminą, metamfetaminą, heroiną, ketaminą, naujas psichoaktyvias medžiagas, CBD ar mažos koncentracijos THC, klausta ar jie sutiktų atsakyti į papildomus detalesnius klausimus apie šių medžiagų vartojimo ypatumus. Šie klausimyno moduliai nebuvo privalomi, tad į juose pateiktus klausimus atsakinėjo ne visi vartojusieji minėtas medžiagas respondentai. Rezultatai apie kiekvienos iš šių medžiagų vartojimo ypatumus yra pateikti sekančiuose poskyriuose (3.2 – 3.10).

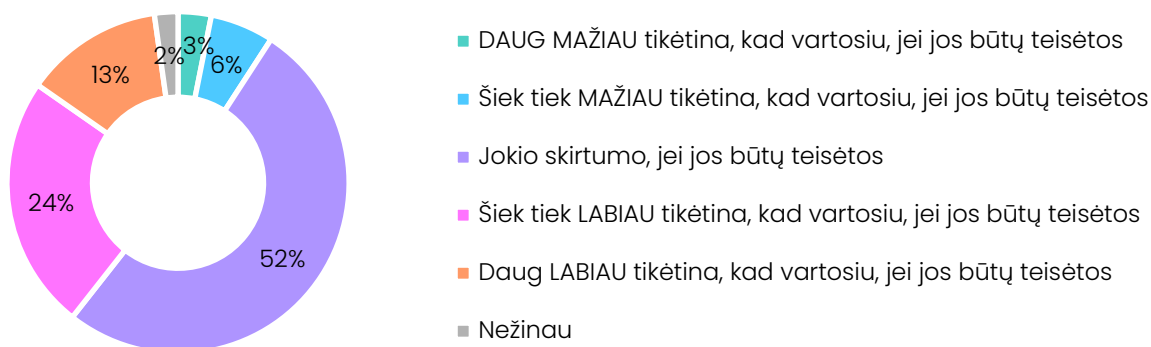
Tarp asmenų, kurie per pastaruosius 12 mėnesių vartojo kokius nors narkotikus, buvo plačiai paplitęs ir alkoholio, tabako gaminių bei su jais susijusių gaminių vartojimas. Per pastaruosius 12 mėnesių alkoholį vartojo 92,7 % respondentų, tabaką (pvz., cigaretes), elektronines cigaretes ar kaitinamojo tabako gaminius – 88,7 %, kitus tabako ar nikotino gaminius (kramtomąjį tabaką, nikotino pagalvėles ir pan.) – 24 % (žr. 3.1.2 pav.).

3.1.2 pav. Alkoholio, tabako gaminių ir su jais susijusių gaminių vartojimas (% nuo respondentų, kurie atsakė į klausimą)

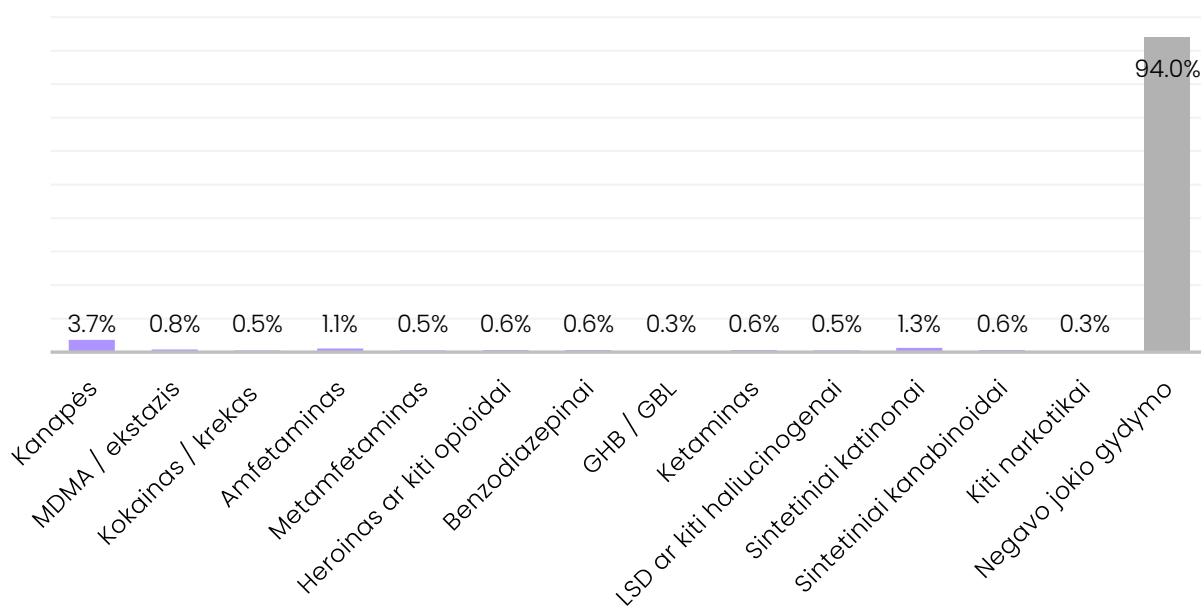
51,4 % respondentų atsakė, kad, jei kanapės būtų teisėtos, tai neturėtų skirtumo jų kanapių vartojimui. Kad labiau tikėtina, jog vartos kanapes, jei šios bus teisėtos, atsakė 37,2 % respondentų (daug labiau tikėtina – 13,1 %, šiek tiek labiau tikėtina – 24,1 %), o kad mažiau tikėtina – 9,1 % respondentų (daug mažiau tikėtina – 3,1 %, šiek tiek mažiau tikėtina – 6 %) (žr. 3.1.3 pav.).

Narkotikų teisinio reguliavimo temos aktualumą atskleidžia ir tai, kad daugiau nei 50 respondentų apklausos pabaigoje papildomai išsakė savo asmeninę nuomonę apie poreikį dekriminalizuoti ar legalizuoti narkotikus (dažniausiai – kanapes).

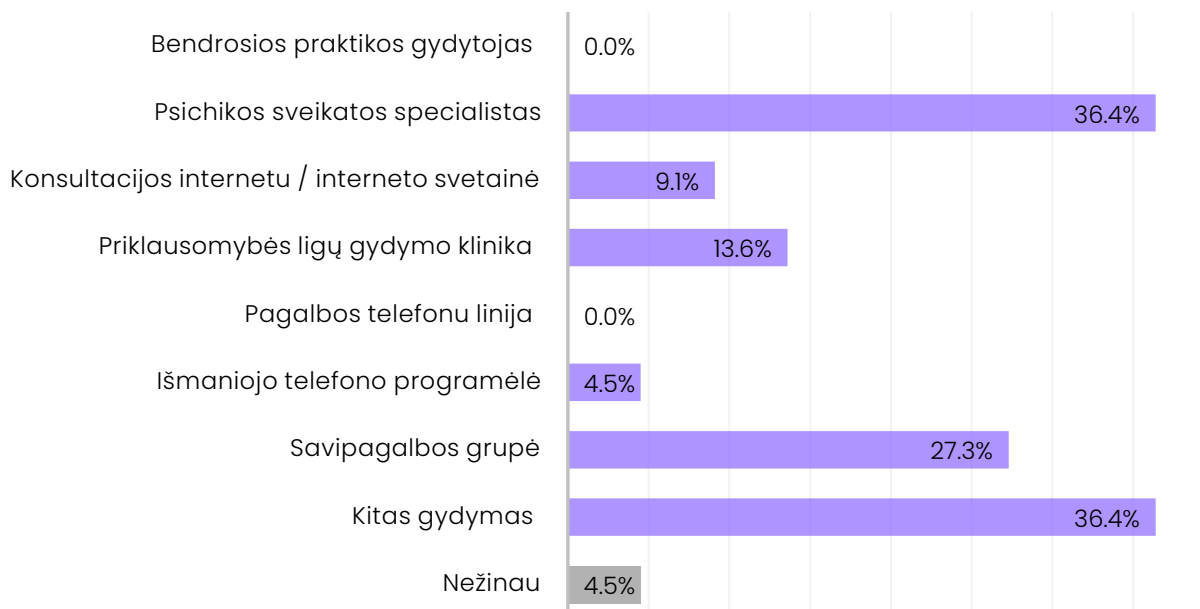
3.1.3 pav. „Jei kanapės būtų teisėtos, ar mažiau, ar labiau tikėtina, kad jas vartosite?“ (% nuo respondentų, kurie atsakė į klausimą, N=764)

Didžioji dauguma (94 %) asmenų, kurie per pastaruosius 12 mėnesių vartojo narkotikus, atsakė, kad per šį laikotarpį nebuvo gydomi (medicininiais ar psichosocialiniais metodais, asmeniškai ar internetu, įskaitant savitarpio pagalbos struktūrizuotas programas), kad galėtų kontroliuoti ar nutraukti neteisėtų narkotikų vartojimą. Vis dėlto, nėra žinoma, ar šiems asmenims gydymo paslaugų reikėjo ir ar jie dėl šių paslaugų gavimo kur nors kreipėsi. Iš viso 23 asmenys (arba 3,7 %) nurodė, kad per pastaruosius 12 mėnesių gydėsi dėl kanapių vartojimo (kad galėtų kontroliuoti ar nutraukti jų vartojimą). Per pastaruosius 12 mėnesių dėl sintetinių katinonų (pvz., mefedrono) vartojimo gydėsi 8 asmenys (arba 1,3 %), amfetamino – 7 asmenys (arba 1,1 %), ekstazio / MDMA – 5 asmenys. Po 4 asmenis nurodė, kad gydėsi dėl sintetinių kanabinoidų (pvz., „spaiso“), heroino ar kitų opioidų, ketamino, benzodiazepinų vartojimo. Po 3 asmenis teigė gavę gydymo paslaugas dėl kokaino / kreko, metamfetamino, LSD ar kitų haliucinogenų vartojimo, o 2 asmenys buvo gydomi dėl GHB / GBL vartojimo (žr. 3.1.4 pav.). Vienas respondentas papildomai įvardijo, kad per pastaruosius 12 mėnesių buvo gydomas dėl sintetinio katinono 3-CMC vartojimo.

3.1.4 pav. Narkotikai (ar kitos medžiagos), dėl kurių vartojimo buvo gautas gydymas per pastaruosius 12 mėnesių (% nuo respondentų, kurie atsakė į klausimą, N=629)

Asmenys, kurie per pastaruosius 12 mėnesių buvo gydomi dėl kanapių vartojimo, dažniausiai nurodė, kad pagalbą jiems teikė psichikos sveikatos specialistas (pvz., psichiatras, psichologas) (36,4 %) arba savitarpio pagalbos grupė (27,3 %). Keli respondentai nurodė priklausomybės ligų gydymo kliniką (13,6 %), konsultacijas internetu ar interneto svetainę (9,1 %), o vienas respondentas (4,5 %) pagalbą gavo pasinaudojęs išmaniojo telefono programėle (žr. 3.1.5 pav.).

3.1.5 pav. „Jeigu atsakėte, kad per pastaruosius 12 mėnesių gydėtės dėl kanapių vartojimo, kur gavote tokį gydymą?“ (% nuo respondentų, kurie per pastaruosius 12 mėnesių gydėsi dėl kanapių vartojimo ir atsakė į klausimą, N=22)

5 respondentai papildomai įvardijo, kad gydėsi savarankiškai: užsiėmė savišvieta, saviugda („savarankiškai studijavau / praktikavau psichologiją, filosofiją, sąmoningumą“, „pati užsimotyvavau, pati gydžiausi, nes LT apie žolę kalbėt tabu, treniravau savo ištvermę, mąstymą ir valią (psichologiškai sau padėjau)“, „Allen Carr: The Easy Way to Quit Cannabis“, „filmas Allen Carr būdas mesti rūkyti“) ar taikė savigyda („pats savo nustatytą gydymą“). Po vieną respondentą įvardijo, kad pagalbą jiems suteikė draugai, savitarpio pagalbos grupė („Priklausomų anonimų draugija, 12 žingsnių“), psichiatrijos ligoninė.

3.2. Kanapės

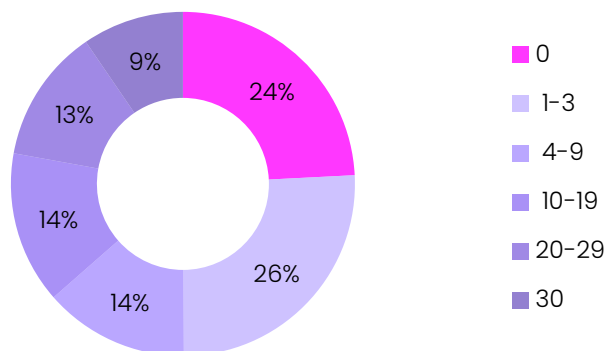
3.2.1. Kanapių vartojimo ypatumai, priežastys ir pasekmės

Tyrimo klausimyno modulyje apie kanapių vartojimą buvo klausta apie įvairių rūšių ir formų kanapių (džiovintų kanapių, kanapių dervos („hašišo“), valgomųjų kanapių produktų, koncentratų, aliejų, gėrimų ar tinktūrų su didele THC koncentracija) vartojimą, išskyrus sintetinius ar pusiau sintetinius kanabinoidus bei CBD ir mažos koncentracijos THC produktus. Klausimai apie pastarąsias medžiagas ir gaminius buvo užduoti kituose klausimyno moduluose, o jų rezultatai yra pateikti kituose šios ataskaitos poskyriuose (3.9 ir 3.10).

Iš viso 636 respondentai, kurie per pastaruosius 12 mėnesių vartojo kanapes, sutiko atsakyti į daugiau klausimų apie kanapių vartojimo ir įsigijimo ypatumus. Šie asmenys šiame poskyryje yra vadinami respondентаis.

Tyrimo rezultatai rodo, kad kanapės paprastai išbandomos sulaukus 15–18 metų (mediana – 16 metų). Jauniausias respondentų nurodytas kanapių vartojimo pradžios amžius buvo 10 metų, o vyriausias – 35 metai.

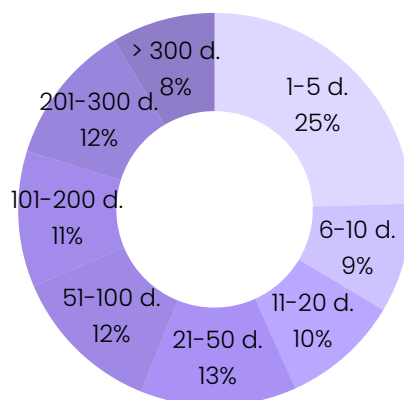
Dauguma per pastaruosius 12 mėnesių kanapes vartojusių respondentų nurodė, kad per pastarąsias 30 dienų kanapes vartojo 1–15 dienų (mediana – 4 dienos). Nė karto per pastarąsias 30 dienų kanapių nevartojo tik 24,2 % respondentų, kurie per pastaruosius 12 mėnesių vartojo kanapes. 20 ar daugiau dienų per pastarąsias 30 dienų kanapes vartojo 22,1 % respondentų. Toks dažnas vartojimas gali būti vertinamas kaip didelės rizikos kanapių vartojimas¹. Didžiausias nurodytas dienų skaičius buvo 30 dienų. Taip dažnai, t. y. kasdien, kanapes vartojo 9,5 % respondentų (žr. 3.2.1 pav.).

3.2.1 pav. „Kiek dienų per pastarąsias 30 dienų vartojote kanapes, kanapių dervą ar džiovintas kanapes?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo kanapes per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=587)

¹ Manthey J, Freeman T, Kilian C, Lopez-Pelayo H, Rehm J. Public health monitoring of cannabis use in Europe: prevalence of use, cannabis potency, and treatment rates. The Lancet Regional Health Europe, 2021; 10:100227. [https://www.thelancet.com/journals/lanep/article/PIIS2666-7762\(21\)00213-1/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lanep/article/PIIS2666-7762(21)00213-1/fulltext)

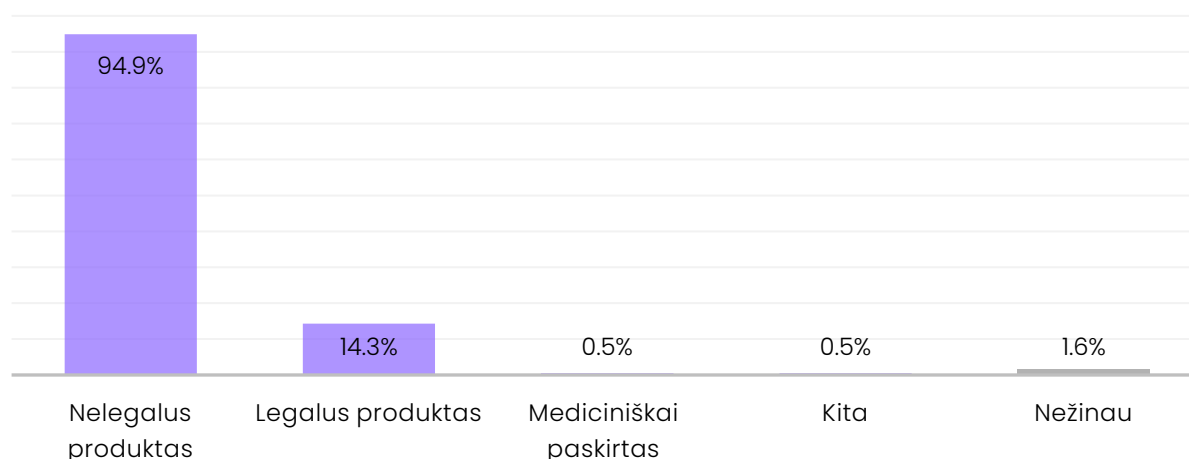
Tik trečdalis (33,6 %) per pastaruosius 12 mėnesių kanapes vartojusių respondentų per šį laikotarpį jas vartojo retai – 1–10 dienų. Vidutiniškai dažnai (11–100 dienų) kanapes vartojo 35,1 % respondentų, labai dažnai (101–300 dienų) – 22,9 %, o kasdien ar beveik kasdien (daugiau nei 300 dienų) – 8,5 % respondentų (žr. 3.2.2 pav.).

3.2.2 pav. „Kiek dienų per pastaruosius 12 mėnesių vartojote kanapes (kanapių dervą ar džiovintas kanapes)?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo kanapes per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=599)

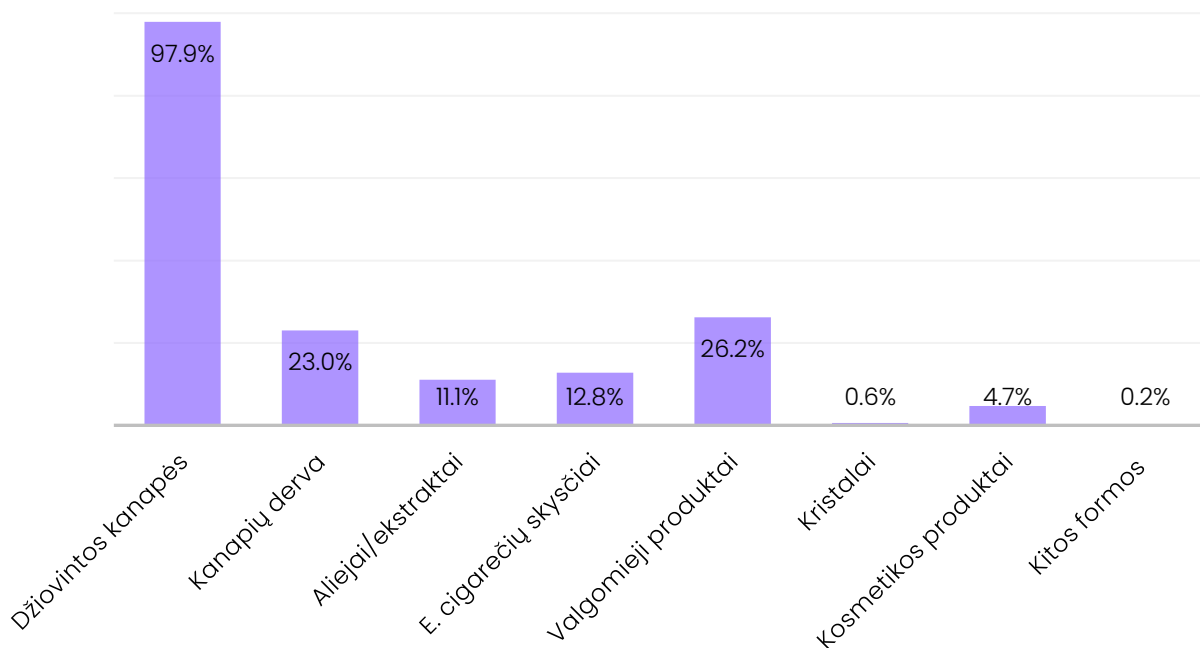
Didžioji dauguma (94,9 %) per pastaruosius 12 mėnesių kanapes vartojusių respondentų per šį laikotarpį vartojo nelegalias kanapes. Legalias, bet ne medicininės kanapes per pastaruosius 12 mėnesių vartojo 14,3 % respondentų, o gydytojo paskirtas medicininės kanapes – tik 3 asmenys (0,5 %). 10 asmenų (1,6 %) nežinojo, koks buvo jų vartotų kanapių teisinis statusas (žr. 3.2.3 pav.). Vienas respondentas papildomai įvardijo, kad vartojo natūraliai gamtoje augusią kanapę („patvory užaugusi lietuviška kanapė (šaluškė)“).

Pastebėta, kad visi trys asmenys, kurie per pastaruosius 12 mėnesių vartojo gydytojo paskirtas medicininės kanapes, taip pat vartojo ir nelegalias kanapes, o 2 iš 3 vartojo dar ir legalias nemedicininės kanapes.

3.2.3 pav. „Koks buvo kanapių produktų, kuriuos vartojote per pastaruosius 12 mėnesių, teisinis statusas?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo kanapes per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=623)

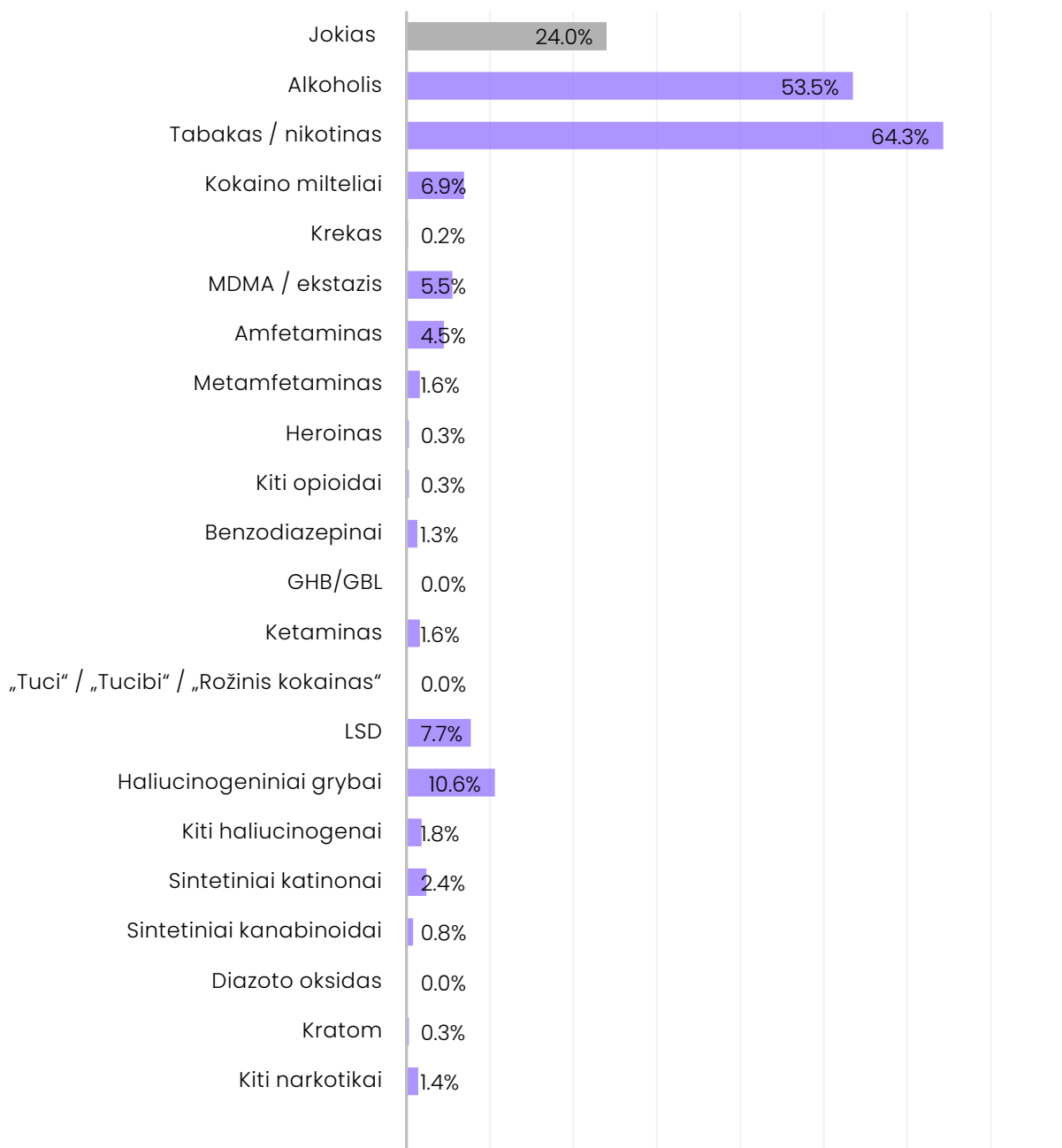
Beveik visi (97,9 %) per pastaruosius 12 mėnesių kanapes vartoję respondentai per šį laikotarpį vartojo džiovintas kanapes. Kitos kanapių rūšys ar produktai buvo mažiau populiariūs. Valgomuosius kanapių produktus per pastaruosius 12 mėnesių vartojo 26,2 % respondentų, kanapių dervą – 23 %, elektroninių cigarečių skysčius – 12,8 %, aliejus, ekstraktus – 11,1 %, kosmetikos produktus – 4,7 %. 4 asmenys (0,6 %) atsakė, kad vartojo kristalus (žr. 3.2.4 pav.). Vienas respondentas papildomai įvardijo vartotus kitus kanapių produktus, kurie pasižymi labai didele THC koncentracija: „wax“, „shatter“, „dab'ai“.

3.2.4 pav. „Kokias kanapių rūšis vartojote per pastaruosius 12 mėnesių?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo kanapes per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=623)

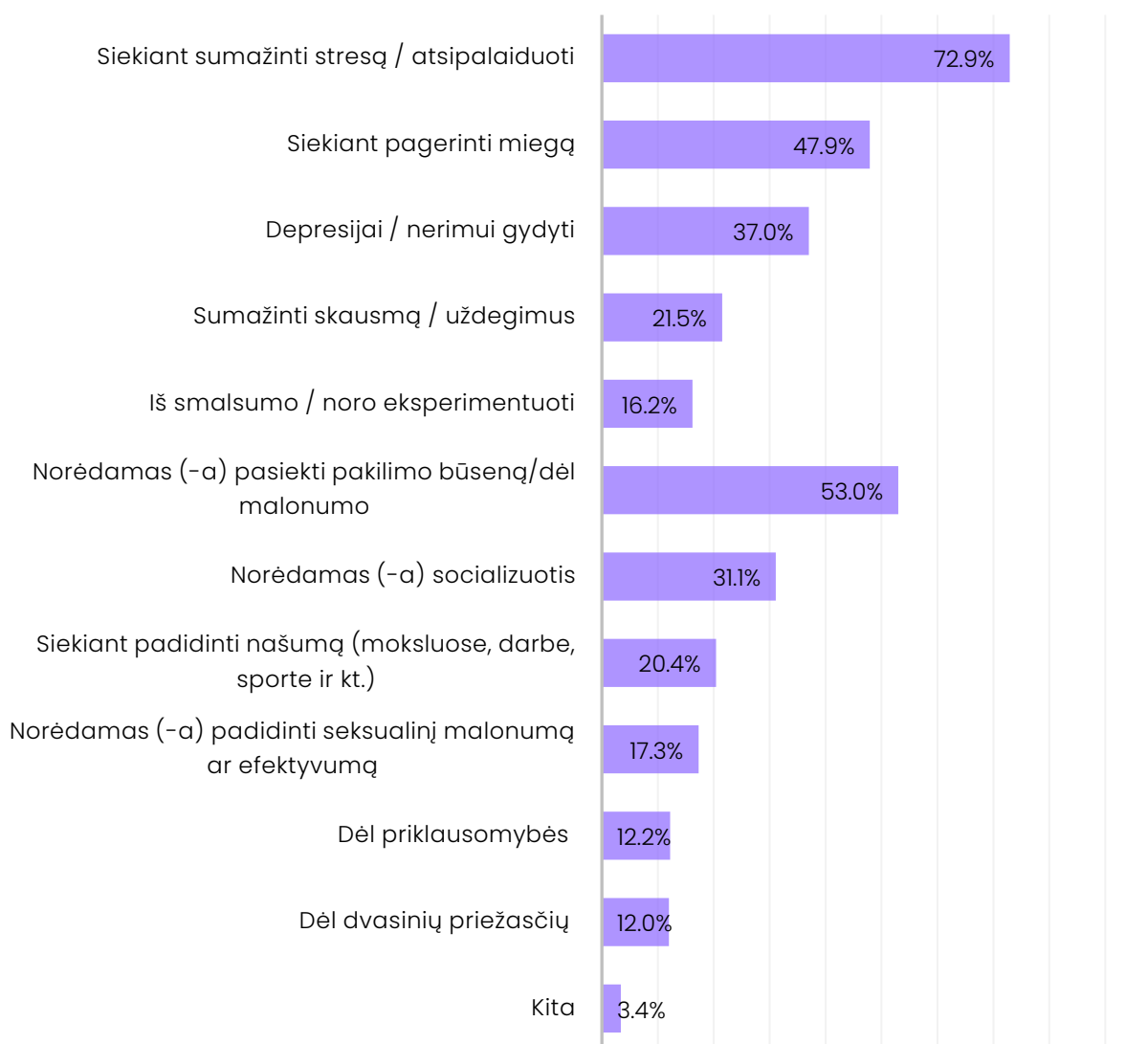
Per pastaruosius 12 mėnesių respondentai kartu su kanapėmis paprastai vartojo tabako ar nikotino gaminius (64,3 %), alkoholį (53,5 %). Iš narkotikų, kartu su kanapėmis daugiausia buvo vartojusių haliucinogeninius grybus (10,6 %), LSD (7,7 %), kokaino miltelius (6,9 %), ekstazį / MDMA (5,5 %), amfetaminą (4,5 %). Kartu su kanapėmis sintetinius katinonus vartojo 2,4 %, o sintetinius kanabinoidus – tik 0,8 % respondentų. Jokių kitų psichoaktyviųjų medžiagų kartu su kanapėmis nevartojo 24 % respondentų (3.2.5 pav.).

Keli respondentai papildomai įvardijo kitas su kanapėmis vartotas psichoaktyvias medžiagas: pregabaliną („Lyrica“), benzodiazepinus („xanax“), sintetinius katinonus („Kristė“), psichoaktyviuoju poveikiu pasižyminčias kapsules „happy caps“, elektroninių cigarečių skystį „smile“, kofeiną.

3.2.5 pav. „Kokias kitas medžiagas paprastai vartojote su kanapėmis per pastaruosius 12 mėnesių?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo kanapes per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=621)

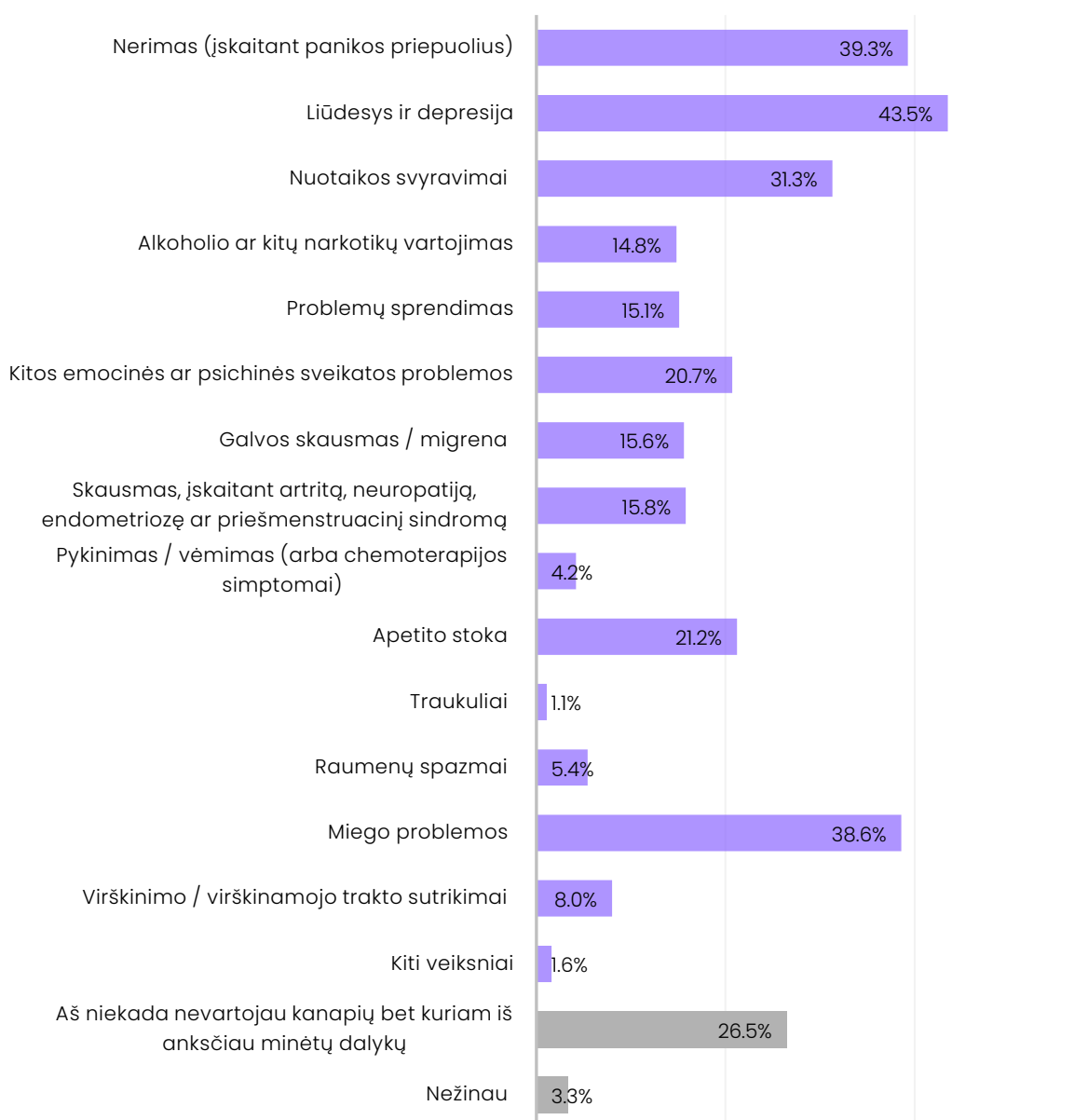
Dažniausiai nurodytos kanapių vartojimo per pastaruosius 12 mėnesių priežastys buvo siekis sumažinti stresą, atsipalaiduoti (72,9 %), apsvaigti (pasiekti pakilimo būseną) ar dėl malonumo, smagumo (53 %), siekiant pagerinti miegą (47,9 %), depresijai, nerimui gydyti (37 %), siekiant lengviau socializuotis, bendrauti (31,1 %). Kiek rečiau nurodytos kanapių vartojimo priežastys buvo noras sumažinti skausmą ar uždegimus (21,5 %), padidinti produktyvumą (moksluose, darbe, sporte ir kt.) (20,4 %), seksualinį malonumą ar pajėgumą (17,3 %), taip pat smalsumas ar noras eksperimentuoti (16,2 %). 12,2 % respondentų atsakė, kad vartoja kanapes dėl priklausomybės, o 12 % jas vartojo dėl dvasinių priežasčių (žr. 3.2.6 pav.).

3.2.6 pav. „Dėl kokių priežasčių vartojote kanapes per pastaruosius 12 mėnesių?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo kanapes per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=624)

20 respondentų papildomai įvardytos kitos kanapių vartojimo priežastys buvo noras pagerinti apetitą ar vartojimas dėl patinkančio skonio („*Alkio jausmui sužadinti. Nevartojant visiškai nenoriu valgyti, turiu kišti per prievartą*“, „*skanu*“), iš neturėjimo ką veikti ar be tikslo („*prastumti laiką*“ „*neturiu kur išeiti, tai sėdžiu namuose, kad turėčiau kur išeiti, susirandu dealerį ir einu pasiimti dūmų iš spoto pagal koordinates*“, „*be jokio tikslo*“, „*tiesiog*“), noras kontroliuoti kitų psichoaktyviųjų medžiagų poveikį ar jas pakeisti („*kad sumažintų prieš tai vartoto mdma pašalinį poveikį*“, „*pratęsti grybų poveikį*“, „*Tiesiog kartais geriau parūkyti, nei išgerti. Nes kitą dieną jautiesi normaliai*“), savityra, kūrybingumo skatinimas, noras patirti malonumą („*siekiant malonių pojūčių, taip pat malonu save asocijuotis su personažais iš kino ar pasakojimų, anekdotų*“, „*hedonizmas ir ketinimas kuo greičiau atsikratyti nelegalios medžiagos*“), pramoginiai tikslai, siekiant nurimti, atsipalaiduoti („*norėjau pasibūti ramiai ir atsisakyti kitų minčių*“). Vienas respondentas pasisakė, kad pats nežino, kodėl vartoja kanapes.

Dauguma respondentų per pastaruosius 12 mėnesių vartojo kanapes siekiant palengvinti ar kontroliuoti įvairius fizinės bei psichikos sveikatos sutrikimus ar jų simptomus. Daugiausia respondentų nurodė vartoję kanapes dėl įvairių psichikos sveikatos problemų: liūdesio, depresijos (43,5 %), nerimo, panikos atakų (39,3 %), miego problemų (38,6 %), nuotaikos svyravimų (31,3 %), kitų emocinių ar psichikos sveikatos problemų (20,7 %), alkoholio ar narkotikų vartojimo (14,8 %). Kad vartojo kanapes dėl apetito stokos atsakė 21,2 % respondentų, dėl virškinimo ar virškinamojo trakto sutrikimų – 8 %, pykinimo, vėmimo (arba chemoterapijos simptomų) – 4,2 %. Dalis apklaustųjų vartojo kanapes siekdami numalšinti ar išvengti skausmo (įskaitant artritą, neuropatiją, endometriozę ar priešmenstruacinį sindromą) – 15,8 %, galvos skausmo ar migrenos – 15,6 %. Dėl raumenų spazmų kanapes vartojo 5,4 % apklaustųjų, o dėl traukulių suvaldymo – 1,1 %. Tik 26,5 % respondentų atsakė, kad per pastaruosius 12 mėnesių nevartojo kanapių, kad palengvintų ar kontroliuotų minėtas sveikatos problemas (žr. 3.2.7 pav.).

3.2.7 pav. „Ar per pastaruosius 12 mėnesių vartojate kanapes tam, kad pagerintumėte ar kontroliuotumėt bet kurį iš šių dalykų?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo kanapes per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=614)

Kitos pačių respondentų įvardytos kanapių vartojimo priežastys buvo siekis atsipalaiduoti, pailsėti (pvz., po sunkios darbo savaitės), įveikti nuovargį, susigrąžinti gyvenimo balansą ir ramybę, slopinti nerimą ar pyktį. Keli respondentai paminėjo sveikatos problemų, sutrikimų, priklausomybių gydymą ar kontroliavimą („suvaldyt savo ribinio asmenybės sutrikimo simptomus“, „ADHD“, „epilepsijos priepuolių dažnumui sumažinti“, „sumažinti menstruacijų skausmą“, „kai rūkau nesinori vartoti alkoholio, kuriam turiu priklausomybę“).

Toliau pateikti keli išsamesni respondentų atsakymai apie kanapių vartojimo priežastis:

„Buvau gydomas nuo vėžio, nuo tada pradėjau nelegaliai vartoti THC. Po 4 chemoterapijos, nebebuvo jėgų, apetito ir pastovus pykinimas privertė nusizengti įstatymams. Ir to nesigailiu, jeigu reiktų, visa tai kartočiau iš naujo ir jokios baudžiamosios bylos to nepakeis. 1g kanapių dervos kontrabandos = 3 metai kalėjimo?“

„Turiu nemigą, kuriai nepadedą legalūs medicininiai preparatai, tad vartoju retu atveju, žinant, jog sekančią dieną būtinai turėsiu būti žvalus ir išsimiegojęs. Pavyzdžiui prieš egzaminą, ar vairuojant automobilį tolimus atstumus.“

„Nerimas, liūdesys, galvos skausmas ir kiti čia išvardyti simptomai gali būti įprasti arba diagnozuojami kaip sutrikimai. Nors man nėra diagnozuota jokių sutrikimų ar patologijų, tačiau kaip ir daugelis žmonių, kartais susiduriu su stresinėmis situacijomis ir padidėjusiu nerimu.

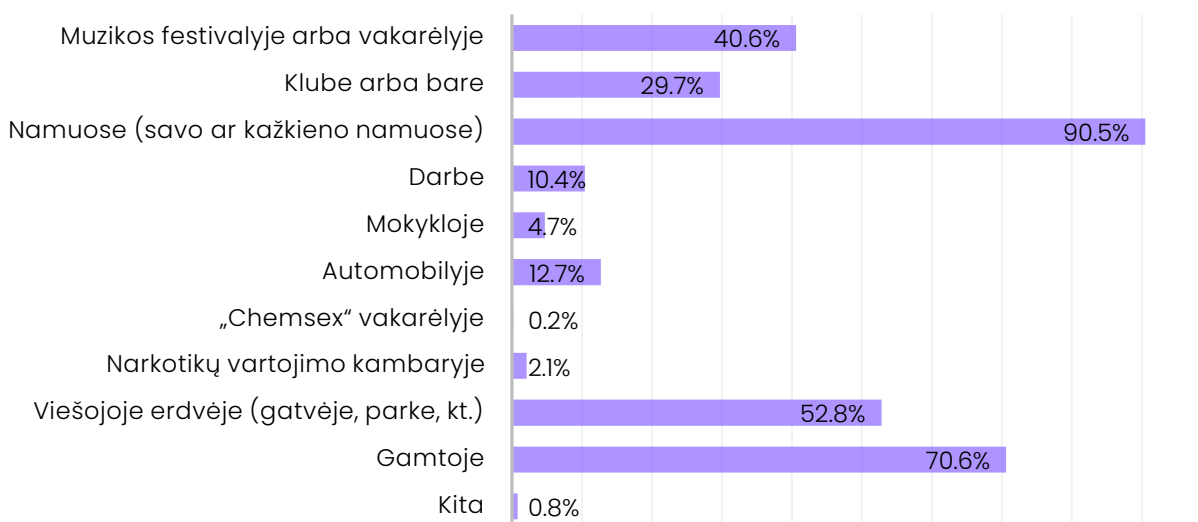
Tokiais atvejais kanapės yra mano pirmasis pasirinkimas, nes nėra žemėje saugesnės ir efektyvesnės priemonės. Tačiau vartoju ne tik dėl šių priežasčių.“

„Padedą nuosekliai išnagrinėti tiek savo mintis, tiek įvairius gyvenimo ypatumus. Pamatyti viską taip, kaip yra iš tikrųjų. Melai ir iliuzijos, kuriais save apsupi blaivas, išnyksta, ir stoji į akistatą su pačiu savimi.“

„Siekiant nusikratyti visų „susivaržymų“ kuriuos sau taikau būdamas blaivios būsenos, stiprinti platoniškus santykius su aplinkiniais, jaustis savimi.“

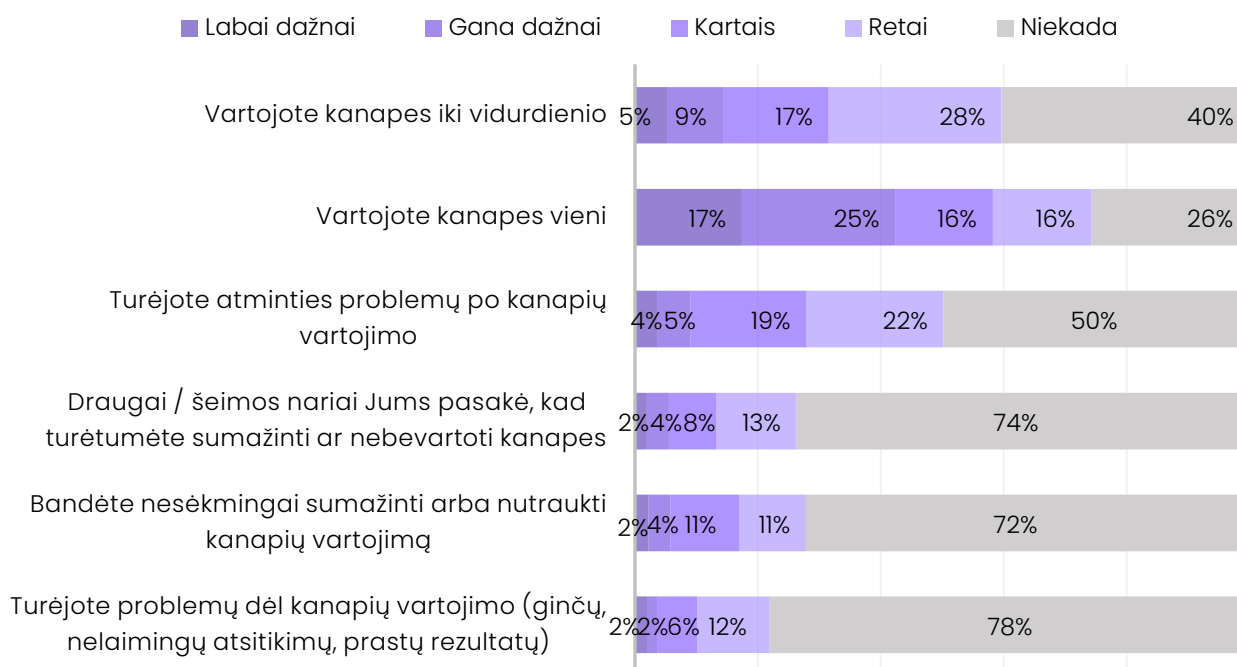
„Tiesiog dėl savo malonumo, žymiai geriau už alkoholį. Turiu didelę toleranciją, kartais pastebiu, kad esu labiau „savimi“, kai parūkau kanapių.“

Dažniausiai nurodytos vietos, kuriose per pastaruosius 12 mėnesių vartotos kanapės, buvo savo ar kažkieno kito namai (90,5 %), gamta (70,6 %), viešosios vietos (gatvė, parkas) (52,8 %), muzikos festivaliai ar vakarėliai (40,6 %), klubai ar barai (29,7 %). Kanapes darbe vartojo 10,4 % respondentų, o 2,1 % (arba 13 asmenų) atsakė vartoję kanapes saugesnio narkotikų vartojimo kambaryje, tad tikėtina, jog buvo vartota užsienio šalyje (žr. 3.2.8 pav.).

3.2.8 pav. Vietos, kuriose per pastaruosius 12 mėnesių vartotos kanapės (% nuo respondentų, kurie vartojo kanapes per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=623)

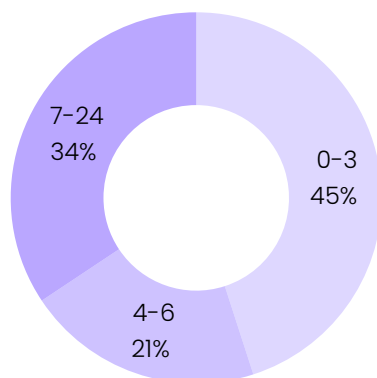
Tarp vartojusių kanapes per pastaruosius 12 mėnesių respondentų, 59,6 % atsakė, kad bent kartą per šį laikotarpį vartojo kanapes iki vidurdienio (dažnai taip elgėsi – 14,3 %), 74,3 % vartojo kanapes vieni (dažnai vartojo vieni – 42,4 %), 50,2 % turėjo atminties problemų po kanapių vartojimo (dažnai turėjo atminties problemų – 9 %), 26,3 % draugai ar šeimos nariai sakė, kad turėtų sumažinti ar nebevartoti kanapių (dažnai sulaukė tokių artimųjų nuogąstavimų – 5,5 %), 27,9 % nesėkmingai bandė sumažinti arba nutraukti kanapių vartojimą (dažnai bandė – 5,8 %), o 21,8 % turėjo problemų dėl kanapių vartojimo (ginčų, nelaimingų atsitikimų, prastų rezultatų ir kt.) (dažnai turėjo problemų – 3,7 %) (žr. 3.2.9 pav.).

3.2.9 pav. „Ar per pastaruosius 12 mėnesių jums nutiko kuris nors iš šių įvykių?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo kanapes per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=578)

Piktnaudžiavimo kanapėmis nustatymo testas (toliau – CAST, angl. *Cannabis Abuse Screening Test*) yra sudarytas iš 3.2.9 pav. pateiktų 6 teiginių, kurie vertinami 5 balų skalėje (niekada – 0, retai – 1, kartais – 2, gana dažnai – 3, labai dažnai – 4). Skalės balų suma gali siekti nuo 0 iki 24 balų ir leidžia nustatyti probleminį kanapių vartojimą (3 ar mažiau CAST balų – mažai tikėtina, 4-6 CAST balai – vidutiniškai tikėtina, 7 ar daugiau CAST balų – labai tikėtina²).

Remiantis šio tyrimo rezultatais, probleminis kanapių vartojimas (4 ar daugiau CAST balų) buvo būdingas net 55 % tyrime dalyvavusių asmenų, kurie per pastaruosius 12 mėnesių vartojo kanapes: 20,6 % – vidutiniškai tikėtina, kad jų kanapių vartojimas yra probleminis (4-6 CAST balai), o 34,3 % – labai tikėtina (7 ar daugiau CAST balų) (žr. 3.2.10 pav.).

3.2.10 pav. Per pastaruosius 12 mėnesių kanapes vartojusių respondentų pasiskirstymas pagal CAST balų sumą (% nuo respondentų, kurie vartojo kanapes per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=562)

CAST balų suma buvo statistiškai reikšmingai teigiamai susijusi su dienų, kai vartotos kanapės, skaičiumi per pastarąsias 30 dienų ($r=0,556$, $p<0,001$). Net 94 % respondentų, kurie kanapes vartojo 20 ar daugiau dienų per pastarąsias 30 dienų (t. y. rizikingai), buvo būdingas probleminis kanapių vartojimas (4 ar daugiau CAST balų): 19,7 % – vidutiniškai tikėtina, kad jų kanapių vartojimas probleminis (4-6 CAST balai), o 74,4 % – labai tikėtina (7 ar daugiau CAST balų).

Tarp respondentų, kurie kanapes vartojo daugiau nei 200 dienų per pastaruosius 12 mėnesių, 90,1 % buvo būdingas probleminis kanapių vartojimas (4 ar daugiau CAST balų): 18,9 % – vidutiniškai tikėtina, kad jų kanapių vartojimas probleminis (4-6 CAST balai), o 71,2 % – labai tikėtina (7 ar daugiau CAST balų).

Tarp respondentų, kuriems per pastaruosius 12 mėnesių buvo labai tikėtinas probleminis kanapių vartojimas (7 ar daugiau CAST balų), 9,3 % (arba 18 asmenų) nurodė, kad per pastaruosius 12 mėnesių buvo gydomi, kad galėtų kontroliuoti ar nutraukti kanapių vartojimą.

² Casajuana Kögel C, López-Pelayo H, Oliveras C, Colom J, Gual A, Balcells-Oliveró M. The relationship between motivations for cannabis consumption and problematic use. *Adicciones*, 2021; 33(1): 31-42.

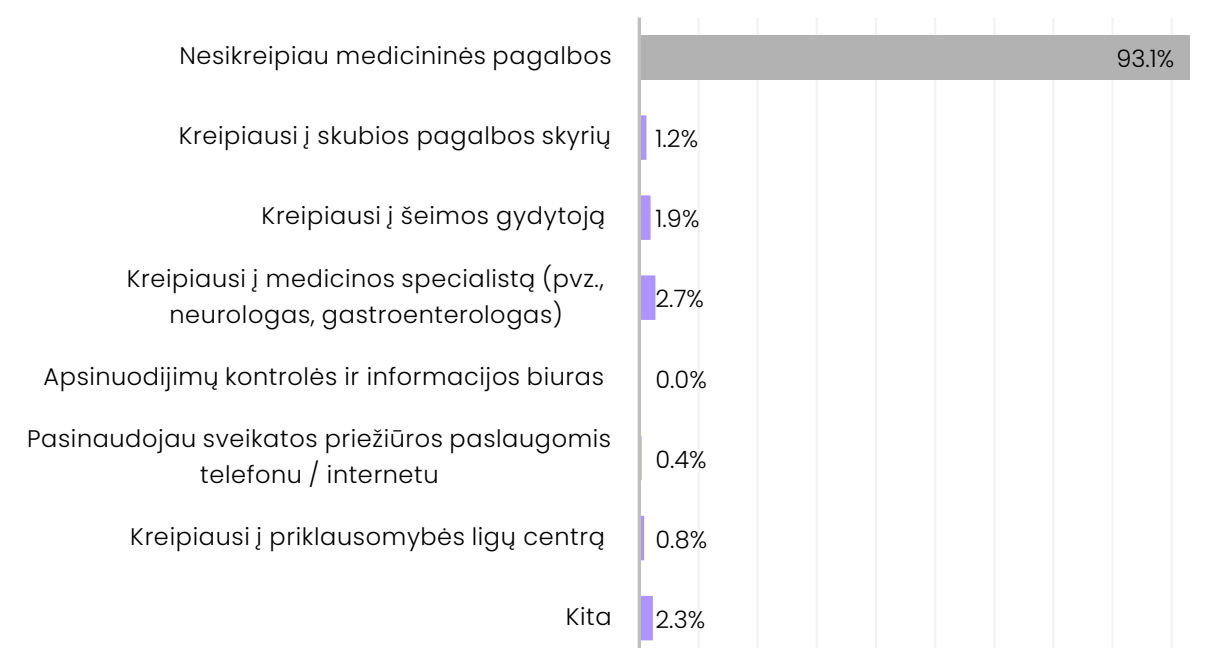
Tik pusė (51,9 %) respondentų atsakė, kad per pastaruosius 12 mėnesių nepatyrė jokio neigiamo kanapių poveikio sveikatai. Dažniausiai respondentų nurodytas nepageidaujamas kanapių poveikis buvo atminties sutrikimai (20,1 %), nerimo ar panikos priepuoliai (16,6 %). Kiek mažesnė respondentų dalis patyrė „problemų susikaupimą“ (11,1 %), disociaciją ar depersonalizaciją (8,9 %), silpnumą, galvos svaigimą ir skausmą (8,5 %), pykinimą ar vėmimą (6,7 %), svorio padidėjimą ar netekimą (6,2 %), širdies arba kraujo spaudimo problemas (5,5 %), depresiją (5,2 %). Mažiau nei 5 % respondentų nurodė, kad kanapių vartojimas sukėlė plaučių ar kvėpavimo organų sutrikimus (4,4 %), įkyrius ir pasikartojančius trauminio įvykio išgyvenimus prisiminimuose („flashbacks“) (4 %), mintis apie savižudybę (2,8 %), haliucinacijas ar psichozę (2,5 %) (žr. 3.2.11).

3.2.11 pav. Per pastaruosius 12 mėnesių patirtas nepageidaujamas kanapių vartojimo poveikis sveikatai (% nuo respondentų, kurie vartojo kanapes per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=597)

Keli respondentai papildomai įvardijo tokį kitą patirtą nepageidaujamą kanapių poveikį kaip „labai stipri panika dėl legalių pasekmių baimės“, „kasdienių užduočių prokrastinacija“, „kūno dilgčiojimas“. Vienas asmuo pasidalijo, kad po ilgos pertraukos surūkius per didelį kanapių kiekį labai smarkiai plakė širdis.

Didžioji dauguma (93,1 %) per pastaruosius 12 mėnesių bet kurį nepageidaujamą kanapių poveikį patyrusių respondentų atsakė, kad nesikreipė medicininės pagalbos. Dėl neigiamo kanapių poveikio pagalbos į medicinos specialistą (pvz., neurologą, gastroenterologą) kreipėsi 2,7 % neigiamą poveikį patyrusių apklaustųjų, šeimos gydytoją – 1,9 %, skubios pagalbos skyrių – 1,2 %, priklausomybės ligų centrą – 0,8 %, o 0,4 % pasinaudojo nuotolinėmis sveikatos priežiūros paslaugomis (žr. 3.2.12). Keli respondentai papildomai įvardijo, kad kreipėsi pagalbos į psichologą, psichiatrą, psichiatrijos ligoninę, psichikos sveikatos centrą, savitarpio pagalbos grupę „Narkomanai anonimai“.

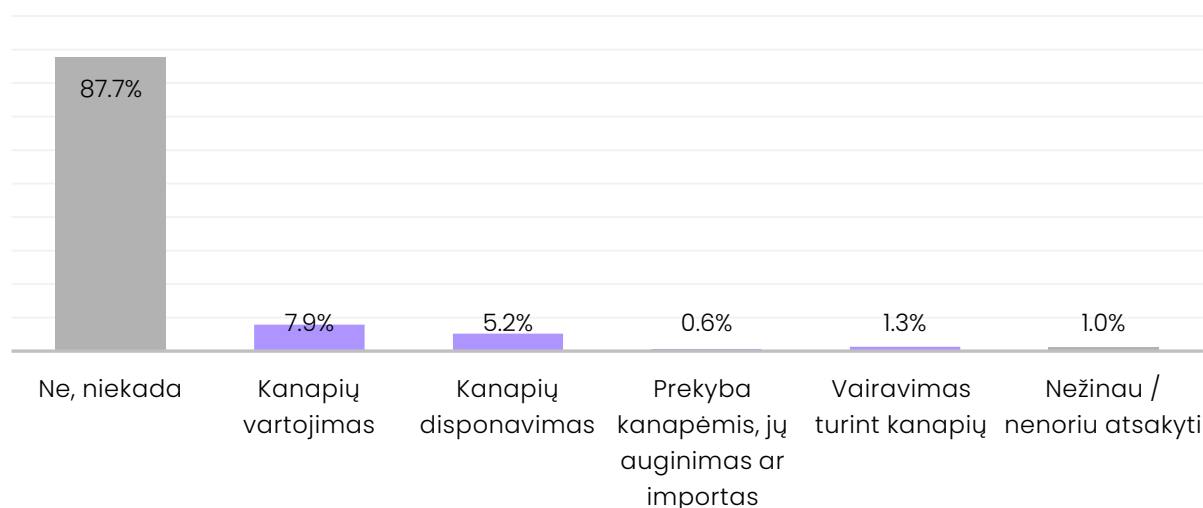
3.2.12 pav. „Ar per pastaruosius 12 mėnesius kreipėtės medicininės pagalbos dėl bet kurio anksčiau paminėto nepageidaujamo poveikio sveikatai? Jei taip, pasakykite, kur ieškojote pagalbos?“ (% nuo respondentų, kurie per pastaruosius 12 mėnesių patyrė nepageidaujamą kanapių poveikį ir atsakė į klausimą, N=260)

Tyrimo duomenimis, 3 iš 12 asmenų, kurie per pastaruosius 12 mėnesių vartodami kanapes patyrė haliucinacijas ar psichozę, kreipėsi medicininės pagalbos: į skubios pagalbos skyrių – 1, medicinos specialistą – 1, kitur – 2. Du iš jų papildomai įvardijo, kad kreipėsi pagalbos į psichiatrijos ligoninę.

Tyrime dalyvavusių moterų, kurios per pastaruosius 12 mėnesių vartojo kanapes, teirautasi apie kanapių vartojimą nėštumo metu. Iš viso 3 iš 148 į klausimą atsakusių moterų atsakė vartojusios kanapes nėštumo metu. Viena iš jų kanapes nėštumo metu vartojo per pastarąsias 30 dienų, o kitos dvi – daugiau nei prieš 12 mėnesių. Dar dvi moterys nežinojo arba nenorėjo atsakyti į šį klausimą. Kitame klausime 4 iš 149 moterų, vartojusių kanapes per pastaruosius 12 mėnesių, pažymėjo, kad per pastaruosius 12 mėnesių laukėsi kūdikio, o dar trys moterys nežinojo arba nenorėjo atsakyti į šį klausimą.

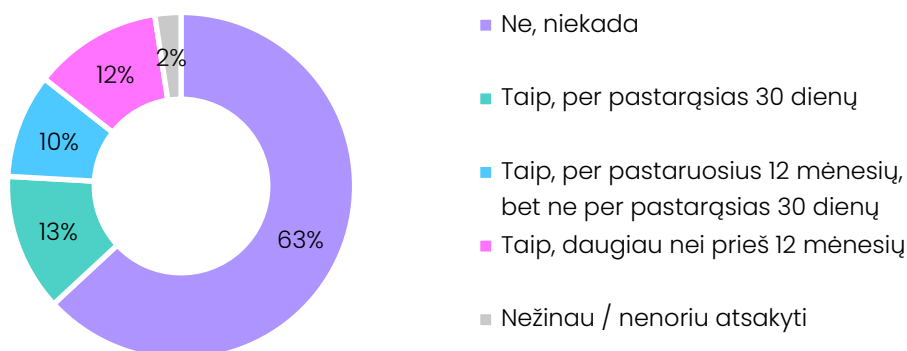
Tyrimo duomenimis, 1 iš 4 moterų, kurios per pastaruosius 12 mėnesių laukėsi ir per pastaruosius 12 mėnesių vartojo kanapes, atsakė, kad vartojo kanapes nėštumo metu (per pastarąsias 30 dienų). Ši moteris ankstesniame klausime nurodė per pastaruosius 12 mėnesių vartojusi kanapes, kad sumažintų šiuos nemalonius fizinės ar psichikos sveikatos sutrikimų simptomus ar negalavimus: pykinimą ar vėmimą, apetito stoką, galvos skausmą ar migreną, nerimą (įskaitant panikos priepuolius), nuotaikos svyravimus. Vienintelis jos nurodytas nepageidaujamas kanapių poveikis buvo silpnumas, galvos svaigimas ar skausmas. Dėl nepageidaujamo kanapių poveikio nebuvo kreiptasi pagalbos. Remiantis CAST rezultatais, mažai tikėtina, kad šios moters kanapių vartojimas buvo probleminis (3 balai).

Dauguma (87,7 %) respondentų, kurie per pastaruosius 12 mėnesių vartojo kanapes, niekada nebuvo nubausti (pvz., bauda, areštu) už kokius nors su kanapėmis susijusius įstatymų pažeidimus. 7,9 % respondentų pasisakė, kad buvo bausti už kanapių vartojimą, 5,2 % buvo bausti už disponavimą kanapėmis, o 0,6 % (4 asmenys) buvo bausti už prekybą kanapėmis, jų auginimą arba importą. Kad buvo bausti už vairavimą turint kanapių pažymėjo 1,3 % respondentų (žr. 3.2.13 pav.).

3.2.13 pav. „Ar kada nors buvote nubaustas (pvz., bauda, areštas) už bet kurį iš šių kanapių vartojimo pažeidimų?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo kanapes per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=618)

34,5 % respondentų, kurie per pastaruosius 12 mėnesių vartojo kanapes, kada nors vairavo transporto priemonę (pvz., automobilį, motociklą, elektrinį motorolerį) per 4 valandas nuo kanapių vartojimo. 22,5 % respondentų taip elgėsi per pastaruosius 12 mėnesių, o 12 % - daugiau nei prieš 12 mėnesių (žr. 3.2.14 pav.).

3.2.14 pav. „Ar kada nors vairavote transporto priemonę (pvz., automobilį, motociklą, elektrinį motorolerį) per 4 valandas nuo kanapių vartojimo?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo kanapes per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=618)

Remiantis CAST rezultatais, 86,5 % respondentų, kurie per pastaruosius 12 mėnesių vairavo transporto priemonę per 4 valandas nuo kanapių vartojimo (t. y. galimai vis dar apsvaigę), buvo būdingas probleminis kanapių vartojimas (4 ar daugiau CAST balų): 22,2 % – vidutiniškai tikėtina (4–6 CAST balai), o 64,3 % – labai tikėtina (7 ar daugiau CAST balų).

5,8 % respondentų (arba 8 asmenys), kurie teigė, kad per pastaruosius 12 mėnesių vairavo transporto priemonę per 4 valandas nuo kanapių vartojimo, kitame klausime atsakė, kad per pastaruosius 12 mėnesių neturėjo galiojančio vairuotojo pažymėjimo. Tad šie asmenys vairavo neturėdami teisės vairuoti ir galimai apsvaigę nuo kanapių. Remiantis CAST rezultatais, visiems šiems 8 asmenims buvo būdingas probleminis kanapių vartojimas (4 ar daugiau CAST balų).

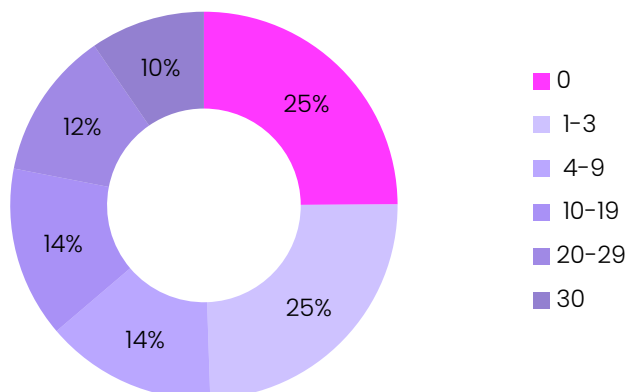
3.2.2. Džiovintos kanapės

6,4 % respondentų, kurie per pastaruosius 12 mėnesių vartojo džiovintas kanapes, atsakė, kad įprastai vartoja šalies viduje užaugintas kanapes, o 11,7 % – importines kanapes. Ir šalies viduje užaugintas, ir importines kanapes vartojantys nurodė 31,5 % respondentų, o pusė (50,4 %) apklaustųjų nežinojo, kur buvo užaugintos jų įprastai vartotos kanapės.

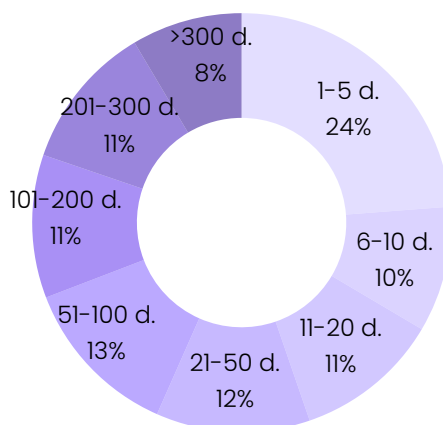
3.2.15 pav. „Kokios rūšies džiovintas kanapes įprastai vartojate?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo džiovintas kanapes per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=597)

Dauguma respondentų, kurie per pastaruosius 12 mėnesių vartojo džiovintas kanapes, jas vartojo 1–15 dienų per pastarąsias 30 dienų (mediana – 4 dienos). Nė karto per pastarąsias 30 dienų džiovintų kanapių nevartojo 24,9 % respondentų. 20 ar daugiau dienų per pastarąsias 30 dienų (t. y. rizikingai) džiovintas kanapes vartojo 22 % respondentų. 30 dienų (t. y. kasdien) džiovintas kanapes vartojo 9,6 % respondentų (žr. 3.2.16 pav.).

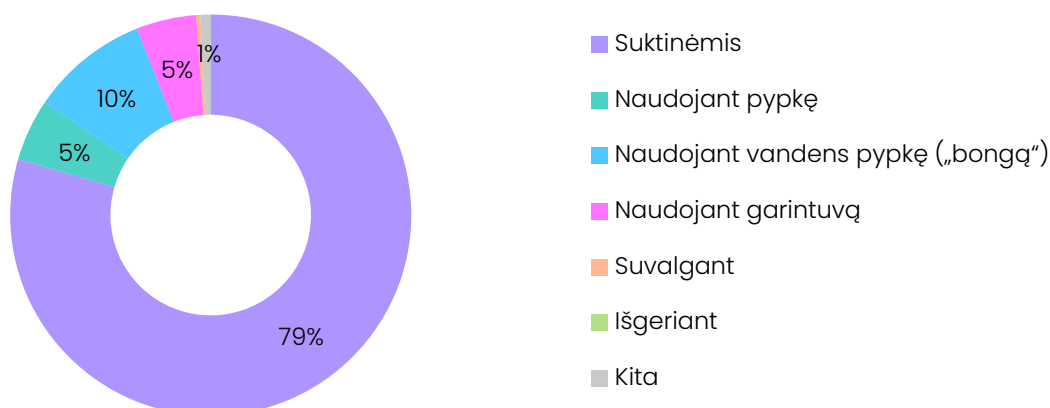
3.2.16 pav. „Kiek dienų per pastarąsias 30 dienų vartojote džiovintas kanapes?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo džiovintas kanapes per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=547)

Kas trečias (33,5 %) per pastaruosius 12 mėnesių džiovintas kanapes vartojęs respondentas per šį laikotarpį jas vartojo retai – 1–10 dienų. Vidutiniškai dažnai (11–100 dienų) džiovintas kanapes vartojo 35,7 % respondentų, labai dažnai (101–300 dienų) – 22,3 %, o kasdien ar beveik kasdien (daugiau nei 300 dienų) – 8,5 % respondentų (žr. 3.2.17 pav.).

3.2.17 pav. „Kiek dienų per pastaruosius 12 mėnesių vartojote džiovintas kanapes?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo džiovintas kanapes per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=597)

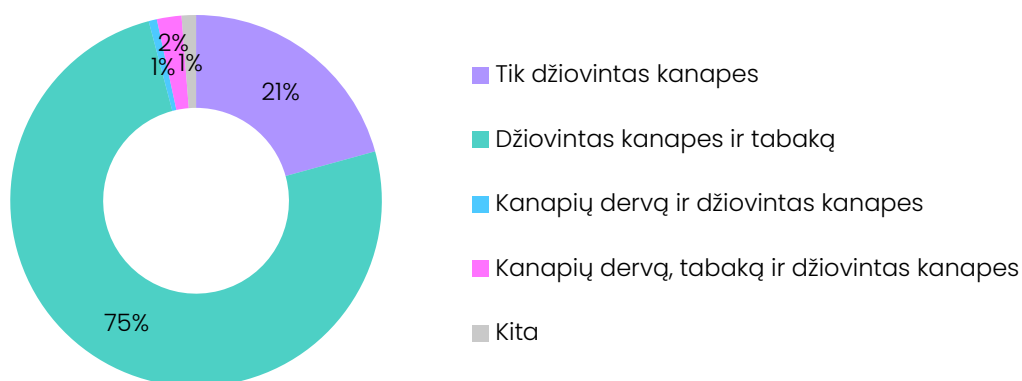
Džiovinotos kanapės įprastai rūkomos suktinėse (79,5 %). Kad džiovinotas kanapes įprastai vartoja naudodami vandens pypkę („bongą“) atsakė 9,5 % respondentų, pypkę – 5 %, garintuvą (angl. *vaporizer*) – 4,8 % (žr. 3.2.18 pav.).

3.2.18 pav. „Kokiu būdu įprastai vartojate džiovinotas kanapes?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo džiovinotas kanapes per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=600)

Į suktines ar pypkę įprastai dedamos džiovinotos kanapės kartu su tabaku (75,2 %). Vien tik džiovinotas kanapes į suktines ar pypkę deda 20,7 % respondentų. Nedidelė respondentų dalis į suktines ar pypkę kartu su džiovinotomis kanapėmis deda dar ir kanapių dervą (žr. 3.2.19 pav.).

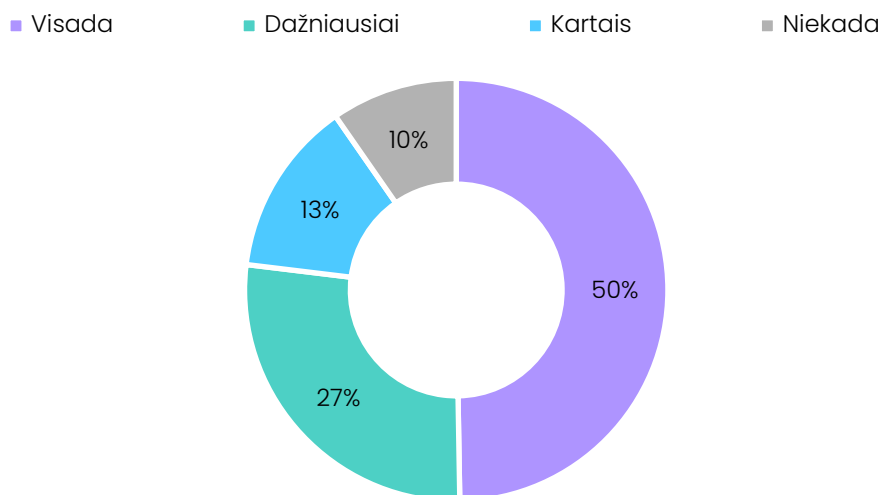
6 respondentai papildomai įvardijo, kad į kanapių suktines ar pypkę deda dar ir vaistažoles ar arbatžoles („vaistines žoleles“, „mėtos, levandos, žalia arbata“, „įvairias žoleles, pelynai, levandos, ramunėlės, mėtos“, „mate arbatą“, „arbatą / žoleles“). Vienas respondentas papildomai paminėjo, kad deda kanapių dervą ir „CBD kanapes“.

3.2.19 pav. „Ką įprastai dedate į suktines / pypkę?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo džiovinotas kanapes per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=560)

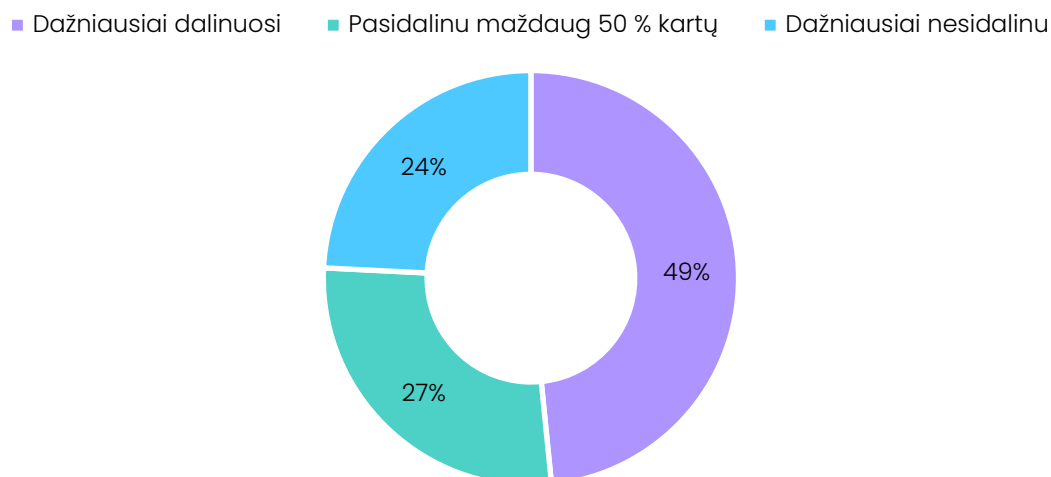
Vartojant džiovintas kanapes įprastai surūkomos 1-2 suktinės ar pypkės (mediana – 1 suktinė ar pypkė). Įprastai į suktinę ar pypkę respondentai deda 0,1–0,2 g džiovintų kanapių (mediana – 0,1 g). Didžiausias nurodytas kiekis buvo 1 g. Tokį kiekį nurodė 7 respondentai.

Dauguma į klausimą atsakiusių respondentų suktines ar pypkę su džiovintomis kanapėmis dažniausiai gamina patys: 49,7 % visada gamina patys, o 27,2 % – dažniausiai gamina patys. Niekada patys jų nesigamina tik 9,7 % respondentų (žr. 3.2.20 pav.).

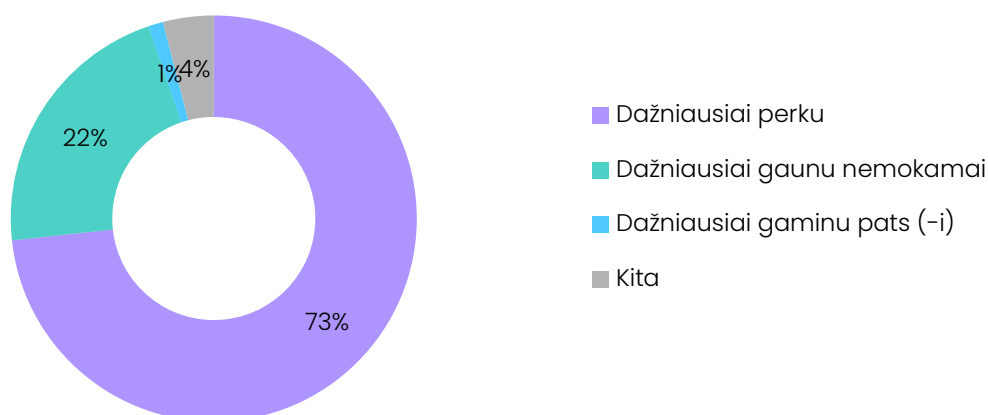
3.2.20 pav. „Ar dažniausiai suktines / pypkę gaminate patys?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo džiovintas kanapes per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=559)

Respondentai savo suktine ar pypke dažnai dalinasi su kitais žmonėmis: dažniausiai dalinasi – 48,4 %, pasidalina maždaug 50 % kartų – 27,4 %. Tik 24,2 % respondentų atsakė, kad dažniausiai nesidalina su kitais žmonėmis (žr. 3.2.21 pav.).

3.2.21 pav. „Ar dažnai savo suktine / pypke dalijatės su kitais žmonėmis?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo džiovintas kanapes per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=504)

Džiovinotos kanapės dažniausiai perkamos (73,3 %). Kad dažniausiai jų gauna nemokamai atsakė 21,5 %, o patys gaminasi – 1,2 % (žr. 3.2.22 pav.). 14 respondentų papildomai įvardijo, kad džiovintomis kanapėmis įprastai su jais pasidalina ar duoda draugai, pažįstami, o vienas asmuo papildomai pasisakė jų gaunantis legaliai užsienyje.

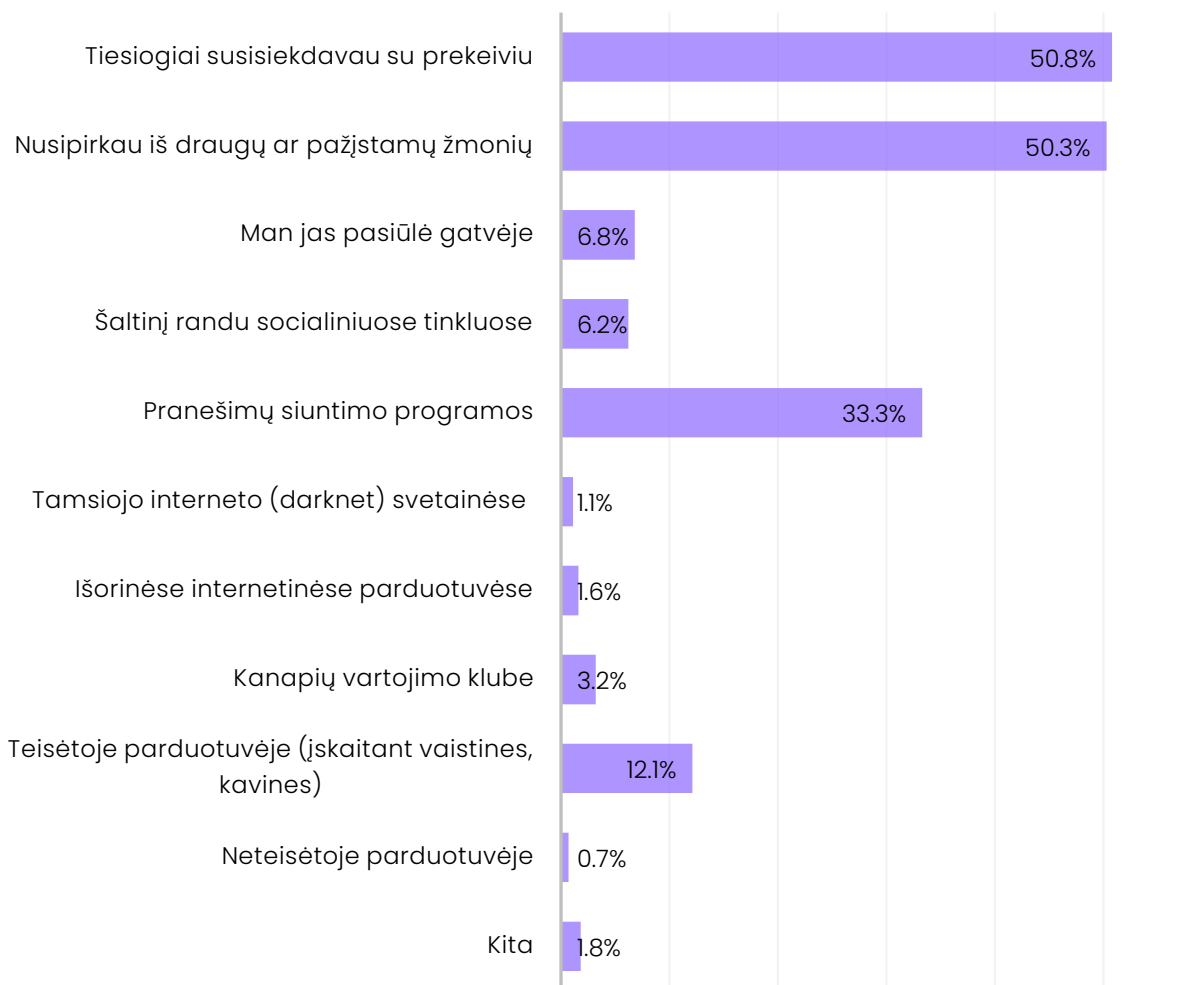

3.2.22 pav. „Kokiu būdu jūs įprastai gaunate džiovintas kanapes?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo džiovintas kanapes per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=595)

4,9 % (arba 29 iš 596) per pastaruosius 12 mėnesių džiovintas kanapes vartojusių asmenų nurodė, kad per šį laikotarpį patys augino kanapes (neaugino – 95,1 %). Dauguma jų augino 1–3 kanapių augalus (mediana – 2 augalai). Didžiausias vieno respondento nurodytas augintų kanapių skaičius buvo 24 augalai.

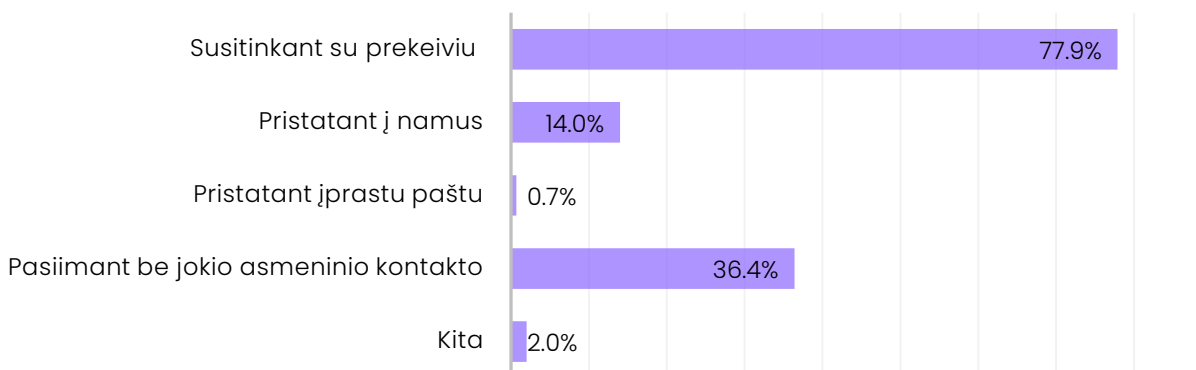
Kad per pastaruosius 12 mėnesių pirko džiovintų kanapių atsakė 74,1 % jas vartojusių respondentų.

Pusė respondentų, kurie per pastaruosius 12 mėnesių įsigijo džiovintų kanapių, per šį laikotarpį įprastai jas įsigijo tiesiogiai susisiekdami su prekeiviu (asmeniškai, telefonu, paštu ar žinutėmis) (50,8 %), panaši dalis nusipirkdavo iš draugų ar pažįstamų žmonių (50,3 %), o 33,3 % jų įsigijo naudodami pranešimų siuntimo programas (pvz., „Telegram“, „Viber“, „Signal“). Teisėtoje parduotuvėje (įskaitant vaistines, kavines) džiovintas kanapes įprastai įsigijo 12,1 % respondentų, o kanapių vartojimo klube – 3,2 % (žr. 3.2.23 pav.).

3.2.23 pav. „Kokiu būdu įprastai įsigydavote džiovintas kanapes per pastaruosius 12 mėnesių?“ (% nuo respondentų, kurie įsigijo džiovintų kanapių per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=439)

Per pastaruosius 12 mėnesių įprastai džiovintos kanapės pirkėjui buvo perduodamos susitinkant su prekeiviu (77,9 %) arba pasiimant be jokio asmeninio kontakto (sutartoje vietoje) (36,4 %). 14 % respondentų atsakė, kad kanapės buvo pristatytos jiems į namus (žr. 3.2.24 pav.).

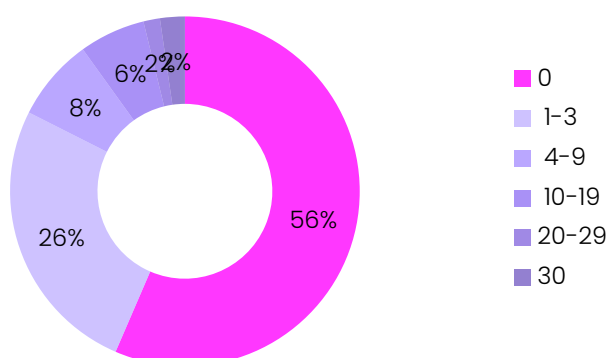
3.2.24 pav. „Kokiu būdu įprastai Jums buvo perduodamos / pristatomos džiovintos kanapės per pastaruosius 12 mėnesių?“ (% nuo respondentų, kurie įsigijo džiovintų kanapių per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=407)

Respondentai įprastai perka 1,5–5 g džiovintų kanapių (mediana – 3,5 g). Didžiausias vieno respondento nurodytas kiekis buvo 100 g.

Įprastai už visą įsigytą džiovintų kanapių kiekį buvo mokama 20–50 eurų (mediana – 30 eurų). Apskaičiuota, kad vidutinė 1 gramo džiovintų kanapių kaina buvo 11,4 eurų.

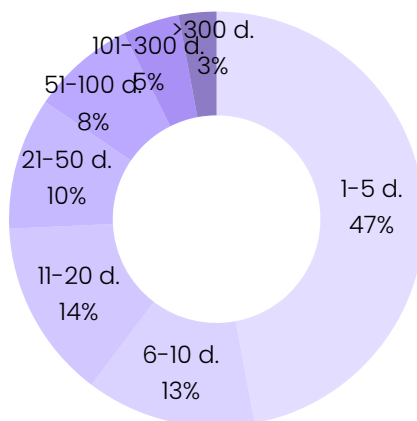
3.2.3. Kanapių derva

Kiek daugiau nei pusė (56,5 %) per pastaruosius 12 mėnesių kanapių dervą („hašišą“) vartojusių respondentų nurodė, kad per pastarąsias 30 dienų jos nevartojo. 20 ar daugiau dienų per pastarąsias 30 dienų kanapių dervą vartojo 3,8 % respondentų. Visas 30 dienų (t. y. kasdien) kanapių dervą vartojo 2,3 % respondentų (žr. 3.2.25 pav.).

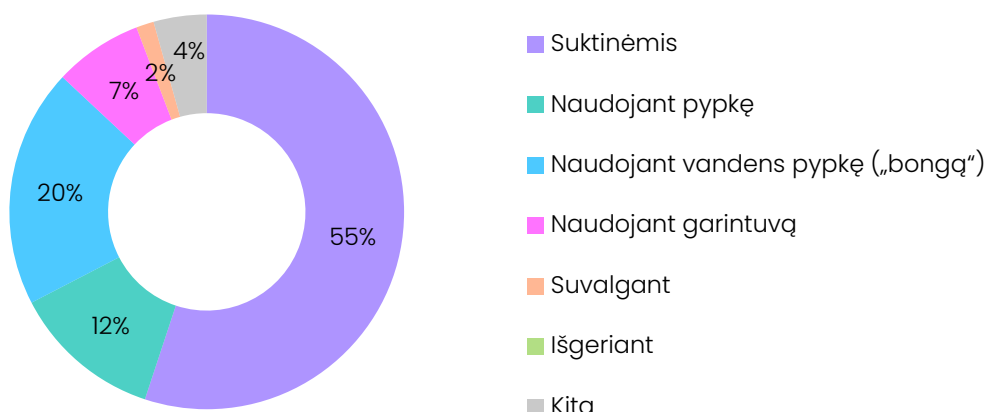
3.2.25 pav. „Kiek dienų per pastarąsias 30 dienų vartojote kanapių dervą?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo kanapių dervą per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=131)

Dauguma (60,3 %) per pastaruosius 12 mėnesių kanapių dervą vartojusių respondentų per šį laikotarpį ją vartojo retai – 1–10 dienų. Vidutiniškai dažnai (11–100 dienų) kanapių dervą vartojo 32,4 % respondentų, labai dažnai (101–300 dienų) – 4,4 %, o kasdien ar beveik kasdien (daugiau nei 300 dienų) – 2,9 % respondentų (žr. 3.2.26 pav.).

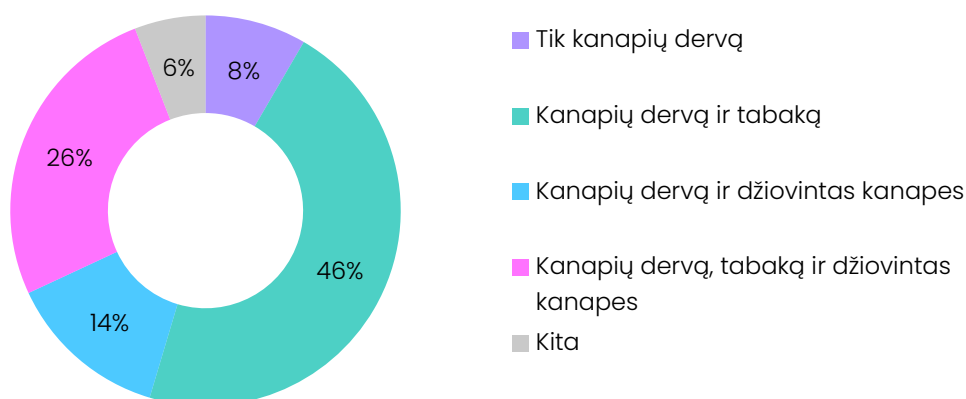
3.2.26 pav. „Kiek dienų per pastaruosius 12 mėnesių vartojote kanapių dervą?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo kanapių dervą per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=136)

Įprastai kanapių derva buvo vartojama rūkant ją suktinėse (55,1 %). Gerokai mažiau populiariu kanapių dervą vartoti naudojant vandens pypkę („bongą“) (19,6 %), pypkę (12,3 %) ar garintuvą (7,2 %) (žr. 3.2.27 pav.). Keli respondentai papildomai įvardijo naudojantys butelį ar kitą talpą (dūmų surinkimui), įkaitintą peilį ar smilkantys kanapių dervą.

3.2.27 pav. „Koku būdu įprastai vartojate kanapių dervą?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo kanapių dervą per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=138)

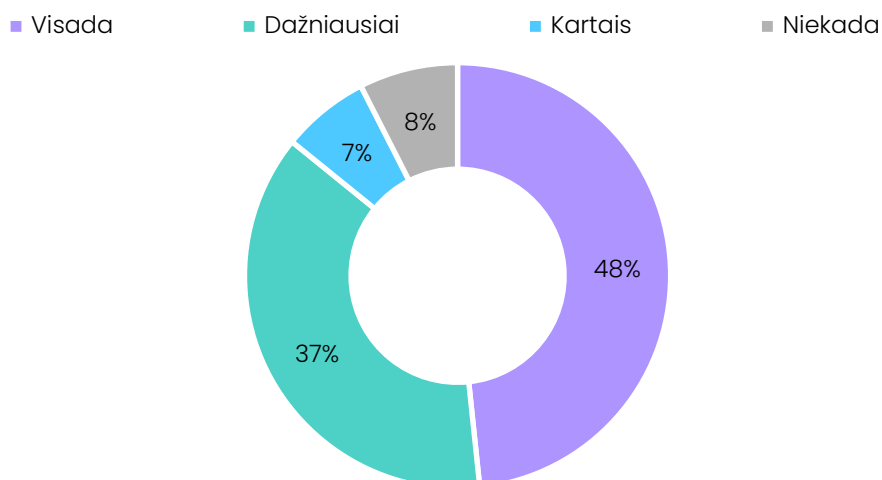
Įprastai į suktines ar pypkes kartu su kanapių derva respondentai dėjo tabaką (46,2 %) arba tabaką ir džiovintas kanapes (26,1 %) (žr. 3.2.28 pav.). Vienas respondentas papildomai nurodė kartu su kanapių derva į suktines ar pypkes dedantis vaistažoles („kanapes, tabaką, ramunėles, levandas, mėtas“).

3.2.28 pav. „Ką įprastai dedate į suktines / pypkę?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo kanapių dervą per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=119)

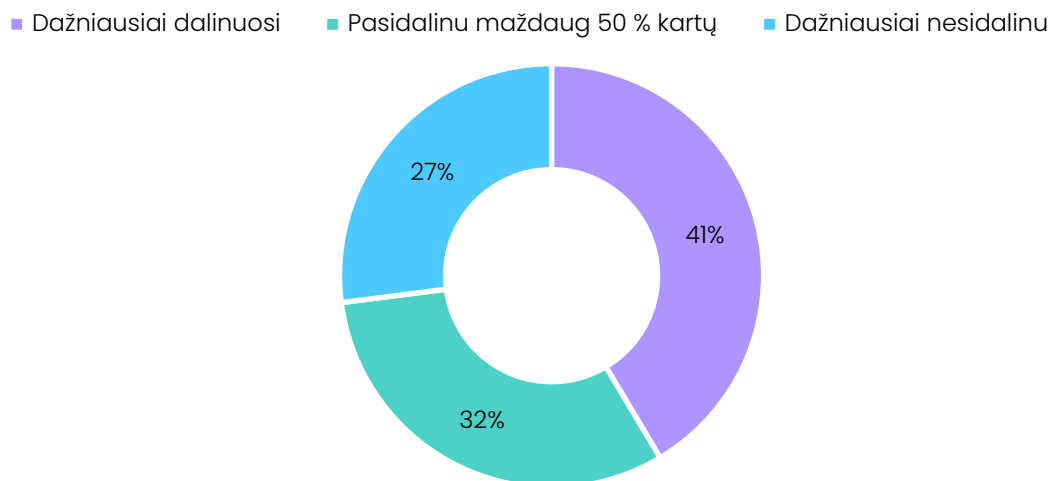
Vartojant kanapių dervą įprastai yra suvartojamos 1-2 suktinės ar pypkės (mediana – 1 suktinė ar pypkė). Įprastai į suktinę ar pypkę dedama 0,1–0,2 g kanapių dervos (mediana – 0,1 g). Didžiausias nurodytas kiekis buvo 0,5 g.

Dauguma respondentų suktines ar pypkę su kanapių derva dažniausiai gaminasi patys: visada gaminasi patys – 48,3 %, dažniausiai gaminasi patys – 37,5 %. Niekada patys nesigamina tik 7,5 % respondentų (žr. 3.2.29 pav.).

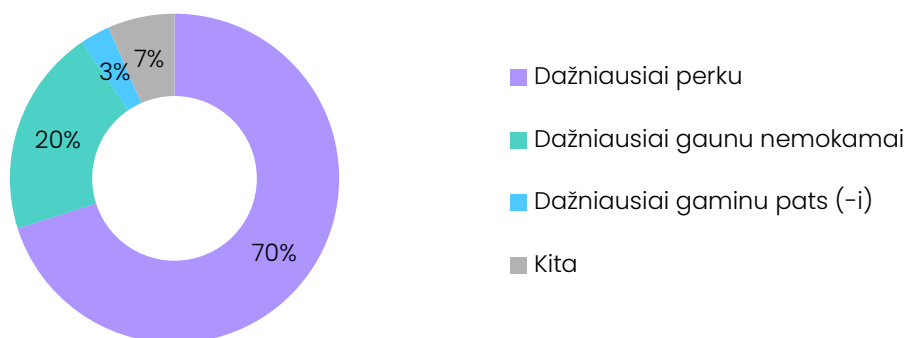
3.2.29 pav. „Ar dažniausiai suktinę / pypkę gaminate patys?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo kanapių dervą per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=120)

Suktinėmis ar pypkėmis su kanapių derva dažnai dalinamasi su kitais žmonėmis: dažniausiai dalinasi 41,4 % respondentų, pasidalina maždaug 50 % kartų – 31,5 %. 27 % respondentų dažniausiai nesidalina jomis su kitais žmonėmis (žr. 3.2.30 pav.).

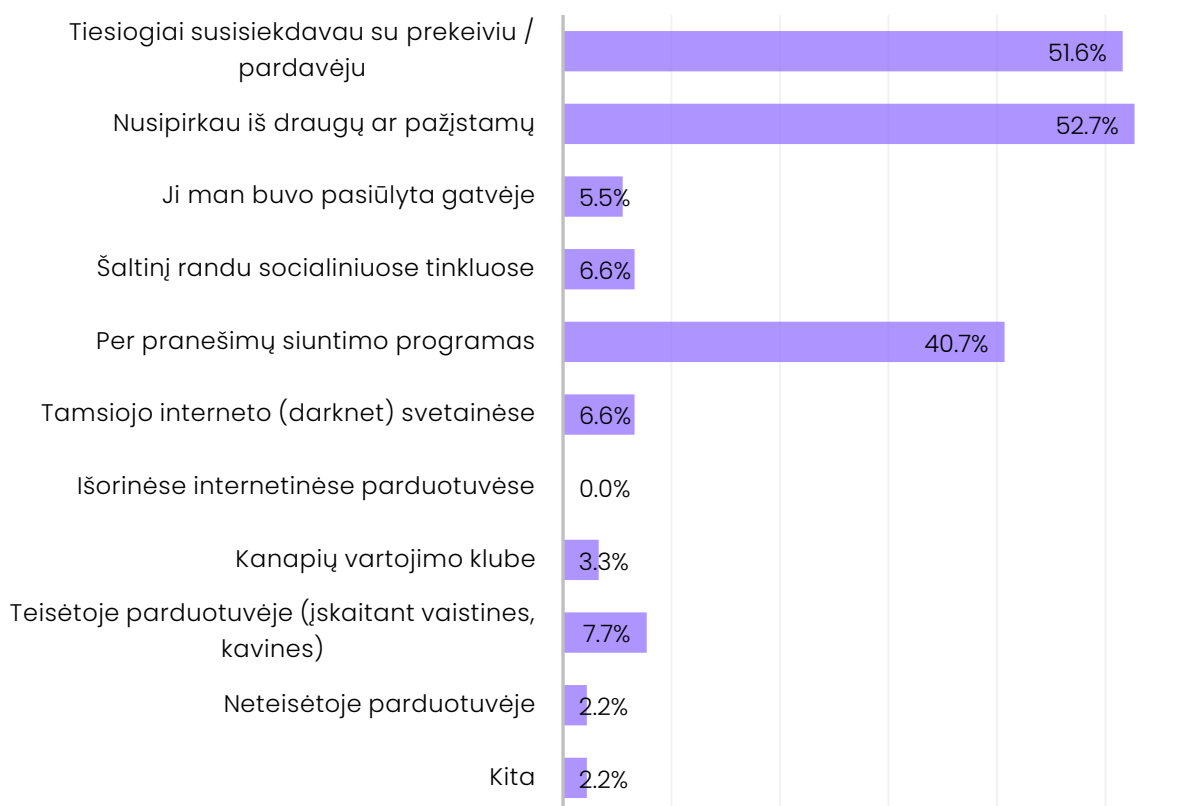
3.2.30 pav. „Ar dažnai savo suktinė / pypke dalijatės su kitais žmonėmis?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo kanapių dervą per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=111)

Respondentai kanapių derlą įprastai perka (70,1 %). Kad dažniausiai jos gauna nemokamai teigė 20,4 %, o pasigamina patys – 2,9 % (žr. 3.2.31 pav.). 4 respondentai papildomai įvardijo, kad kanapių derlą su jais pasidalina jų draugai, kolegos.

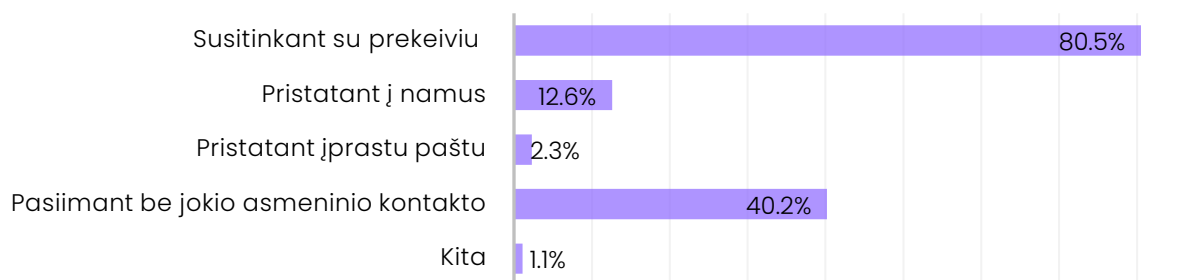
3.2.31 pav. „Kokiu būdu jūs įprastai gaunate kanapių derlą?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo kanapių derlą per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=137)

Per pastaruosius 12 mėnesių kanapių derlos buvo įsigiję 66,9 % per šį laikotarpį ją vartojusių respondentų. Šie respondentai kanapių derlą įprastai įsigijo iš draugų ar pažįstamų žmonių (52,7 %), tiesiogiai susisiekdami su prekyviu (asmeniškai, telefonu, paštu ar žinutėmis) (51,6 %) ar naudodami pranešimų siuntimo programas (pvz., „Telegram“, „Viber“, „Signal“) (40,7 %). Teisėtoje parduotuvėje (įskaitant vaistines, kavines) kanapių derlą įprastai įsigijo 7,7 % respondentų, o kanapių vartojimo klube – 3,3 % (žr. 3.2.32 pav.).

3.2.32 pav. „Kokiu būdu įprastai įsigydavote kanapių derlą per pastaruosius 12 mėnesių?“ (% nuo respondentų, kurie įsigijo kanapių derlą per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=91)

Per pastaruosius 12 mėnesių kanapių derva įprastai buvo perduodama susitinkant su prekeiviu (80,5 %) arba pasiimant be jokio asmeninio kontakto (sutartoje vietoje) (40,2 %) (žr. 3.2.33 pav.).

3.2.33 pav. „Koku būdu įprastai Jums būdavo pristatoma kanapių derva per pastaruosius 12 mėnesių?“ (% nuo respondentų, kurie įsigijo kanapių dervos per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=87)

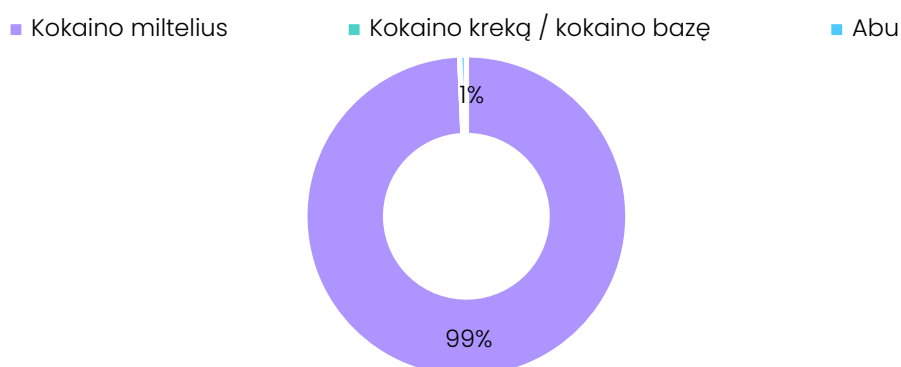
Respondentai įprastai perka 1–3,5 g kanapių dervos (mediana – 2 g). Didžiausias nurodytas kiekis buvo 100 g.

Įprastai už įsigytą kanapių dervos kiekį (perkant vieną kartą) buvo mokama 12–50 eurų (mediana – 25 eurai). Apskaičiuota, kad vidutinė 1 gramu kanapių dervos kaina – 12 eurų.

3.3. Kokainas

Iš viso 159 respondentai, kurie per pastaruosius 12 mėnesių vartojo bet kurios rūšies kokainą (kokaino miltelius arba kreką, kokaino bazę), sutiko atsakyti į daugiau klausimų apie kokaino vartojimo ir įsigijimo ypatumus. Šie asmenys šiame poskyryje yra vadinami respondентаis.

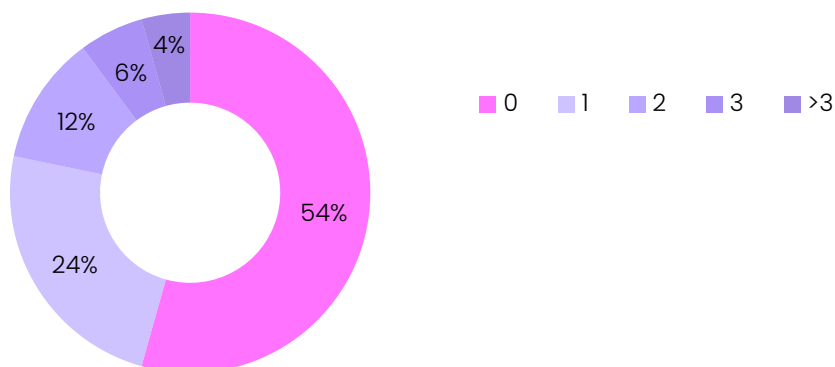
Absoliuti dauguma (99,3 %) per pastaruosius 12 mėnesių kokainą vartojusių respondentų atsakė, kad per šį laikotarpį vartojo kokaino miltelius, o kreko nevartojo. Tik vienas respondentas (0,7 %) atsakė, kad per pastaruosius 12 mėnesių vartojo abiejų rūšių kokainą (kokaino miltelius ir kreką). Nebuvo respondentų, vartojusių tik kreką (žr. 3.3.1 pav.).

3.3.1 pav. „Kokias kokaino rūšis vartojote per pastaruosius 12 mėnesių?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo kokainą per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=151)

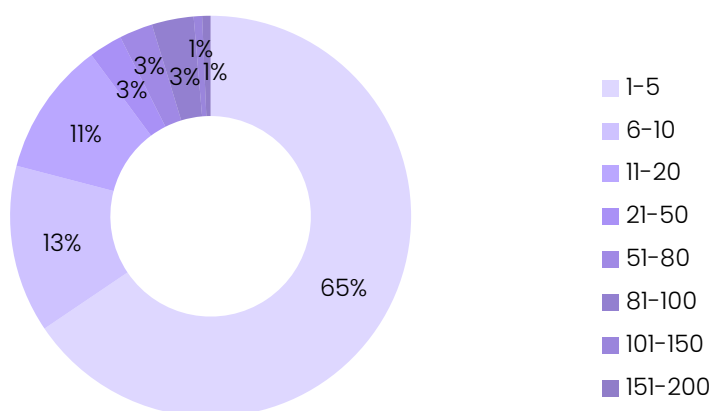
Kadangi tik vienas respondentas atsakė į klausimus apie kreko vartojimą ir įsigijimą, šie rezultatai nebuvo analizuojami. Dėl to toliau pateikiama informacija tik apie kokaino miltelių vartojimo ir įsigijimo ypatumus.

Kiek daugiau nei pusė (54,3 %) per pastaruosius 12 mėnesių kokaino miltelius vartojusių respondentų nurodė, kad per pastarąsias 30 dienų jų nevartojo. 1 dieną per pastarąsias 30 dienų kokaino miltelius vartojo 23,9 % į klausimą atsakusių respondentų, 2 dienas – 11,6 %, 3 dienas – 5,8 %, daugiau nei 3 dienas – 4,3 % (žr. 3.3.2 pav.). Didžiausias respondentų nurodytas dienų skaičius buvo 15 dienų.

3.3.2 pav. „Kiek dienų per pastarąsias 30 dienų vartojote kokaino miltelius?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo kokaino miltelius per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=138)

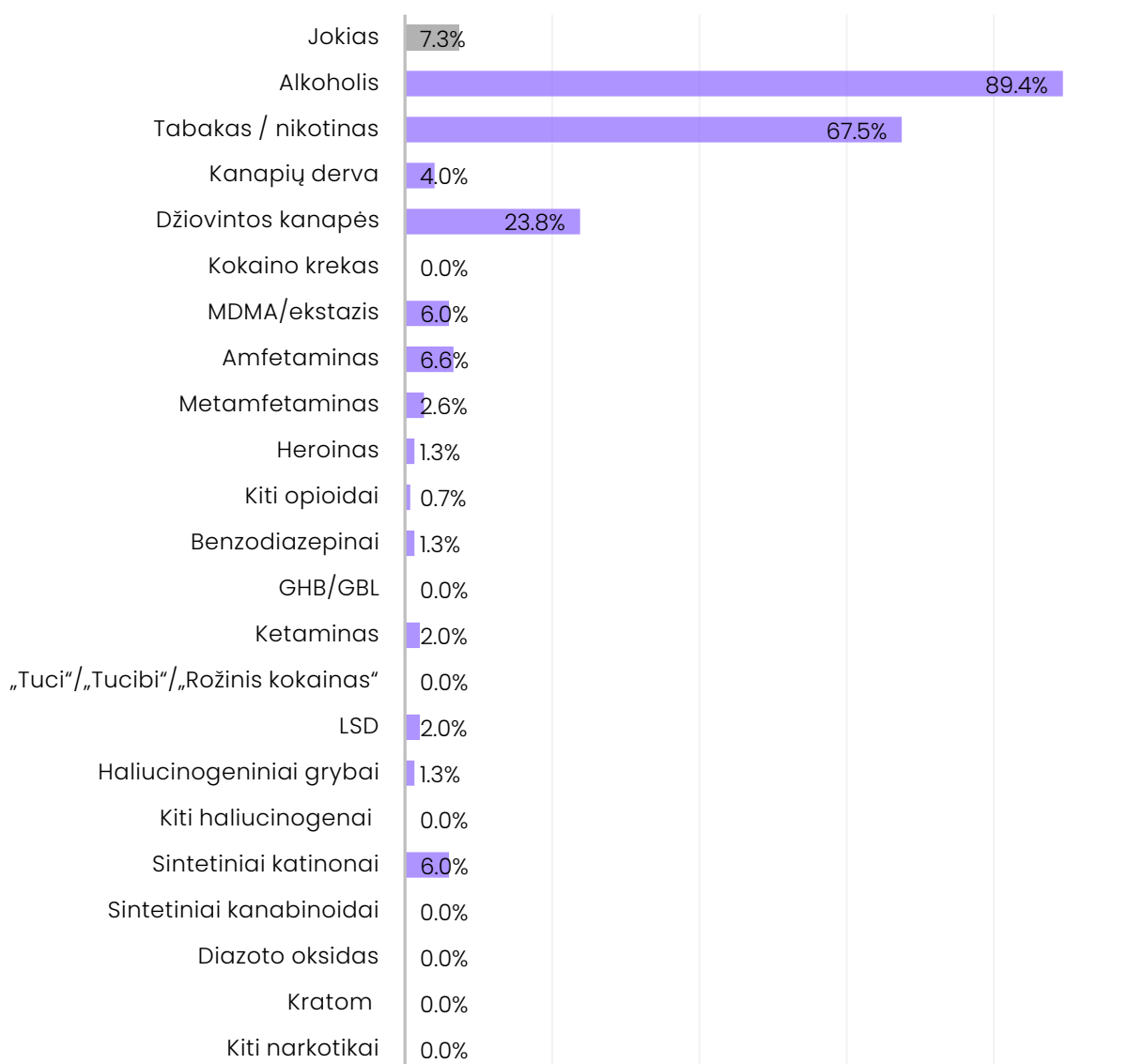
Dauguma (79,1 %) respondentų atsakė, kad per pastaruosius 12 mėnesių kokaino miltelius vartojo retai: 1-5 dienas (65,5 %) arba 6-10 dienų (13,5 %). Vidutiniškai dažnai (11-100 dienų) kokaino miltelius vartojo 19,6 % respondentų, o labai dažnai (101-200 dienų) – 1,4 %. Nebuvo kasdien ar beveik kasdien per pastaruosius 12 mėnesių kokainą vartojusių respondentų (žr. 3.3.3 pav.).

3.3.3 pav. „Kiek dienų per pastaruosius 12 mėnesių vartojote kokaino miltelius?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo kokaino miltelius per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=148)

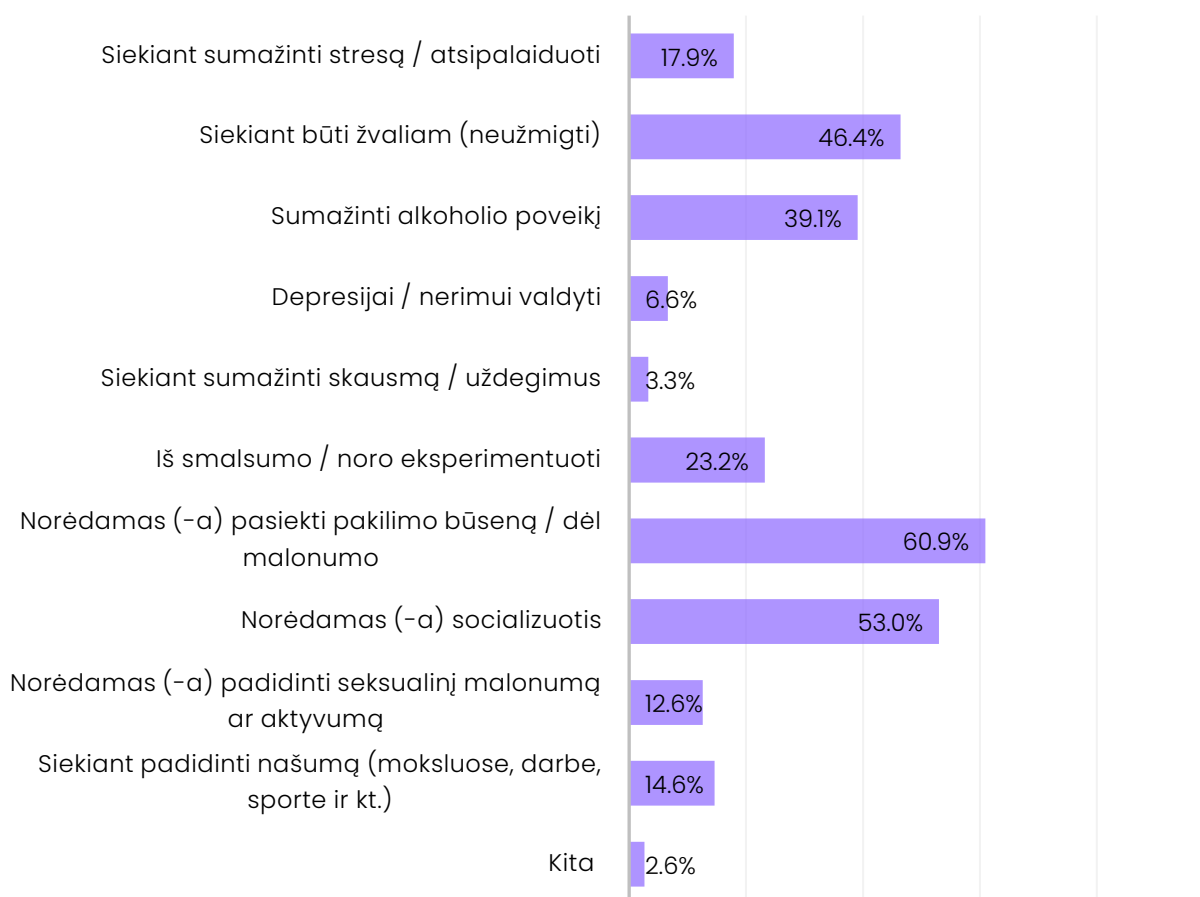
Įprastą vartojimo dieną respondentai dažniausiai vartojo 0,2-1 g kokaino miltelių (mediana – 0,5 g). Mažiausia nurodyta reikšmė buvo 0,01 g, o didžiausia – 5 g.

Dauguma respondentų nurodė, kad, kai paskutinį kartą vartojo kokaino miltelius, kartu vartojo ir alkoholį (89,4 %), tabako ar nikotino gaminius (67,5 %). Iš narkotikų, kartu su kokaino milteliais dažniausiai buvo vartotos džiovintos kanapės (23,8 %). Kitus narkotikus kartu su kokaino milteliais vartojo tik nedidelė dalis atsakiusiųjų į klausimą: amfetaminą – 6,6 %, ekstazį / MDMA – 6 %, kanapių dervą – 4 %, sintetinius katinonus (pvz., mefedroną, 3-CMC) – 6 %. Nei vienas respondentas nenurodė, kad, kai paskutinį kartą vartojo kokaino miltelius, kartu vartojo ir kreką. Kad kartu su kokaino milteliais nevartojo jokių kitų psichoaktyviųjų medžiagų nurodė tik 7,3 % respondentų (3.3.4 pav.).

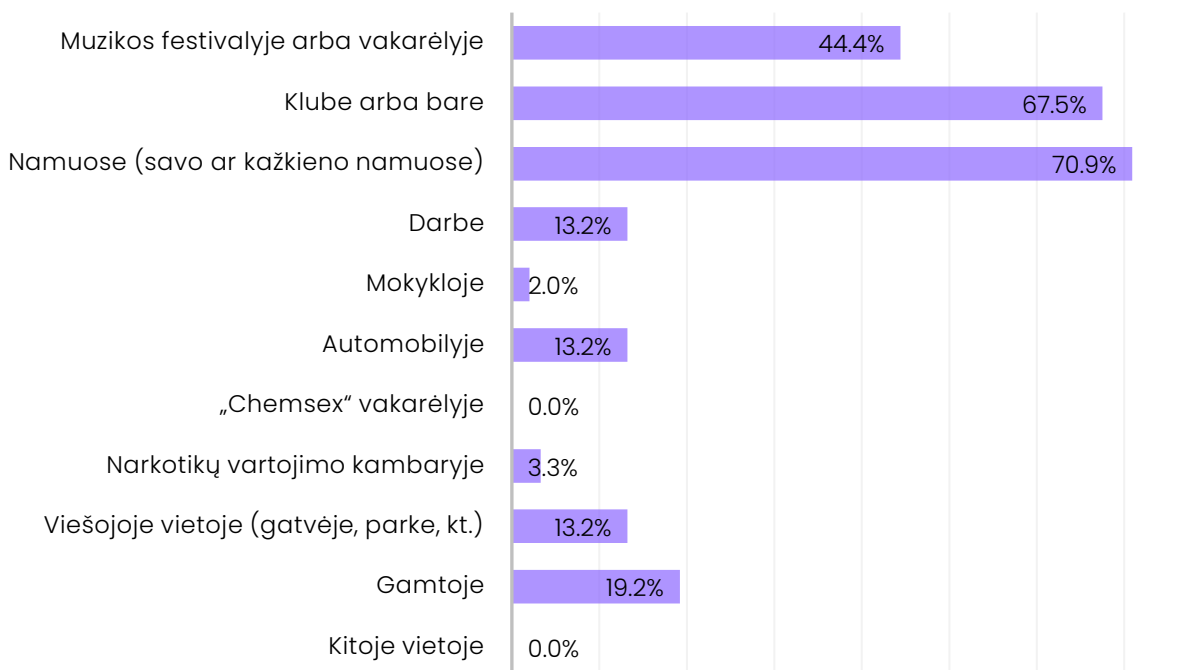
3.3.4 pav. „Kai paskutinį kartą vartojote kokaino miltelius, kokias kitas medžiagas vartojote kartu?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo kokaino miltelius per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=151)

Dažniausios kokaino miltelių vartojimo per pastaruosius 12 mėnesių priežastys buvo noras apsvaigti (pasiekti pakilimo būseną) ar dėl malonumo, smagumo (60,9 %), siekis lengviau socializuotis, bendrauti (53 %), išlikti žvaliam (46,4 %), sumažinti alkoholio poveikį (39,1 %). Rečiau buvo nurodomos tokios priežastys kaip smalsumas ar noras eksperimentuoti (23,2 %), noras sumažinti stresą, atsipalaiduoti (17,9 %), padidinti produktyvumą (moksluose, darbe, sporte ir kt.) (14,6 %), seksualinį malonumą ar aktyvumą (12,6 %) (žr. 3.3.5 pav.).

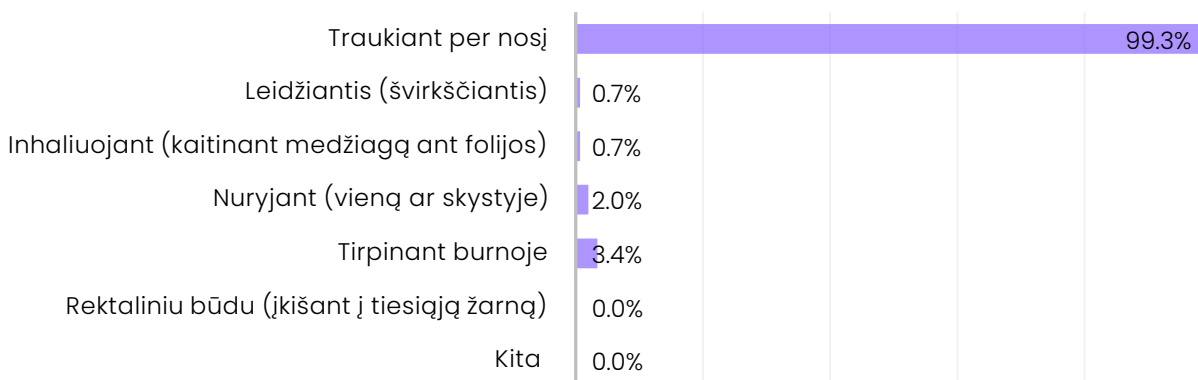
3.3.5 pav. „Dėl kokių priežasčių vartojote kokaino miltelius per pastaruosius 12 mėnesių?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo kokaino miltelius per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=151)

Dažniausiai nurodytos vietos, kuriose per pastaruosius 12 mėnesių buvo vartoti kokaino milteliai, buvo savo ar kažkieno kito namai (70,9 %), klubas ar baras (67,5 %), muzikos festivalis ar vakarėlis (44,4 %). Kad per pastaruosius 12 mėnesių kokaino miltelius vartojo gamtoje, atsakė 19,2 % respondentų, viešosiose vietose (gatvėje, parke) – 13,2 %, darbe – 13,2 %, automobilyje – 13,2 %. 3,3 % per pastaruosius 12 mėnesių kokaino miltelius vartojusių respondentų nurodė, kad per šį laikotarpį kokaino miltelius vartojo saugesnio narkotikų vartojimo kambaryje (žr. 3.3.6 pav.).

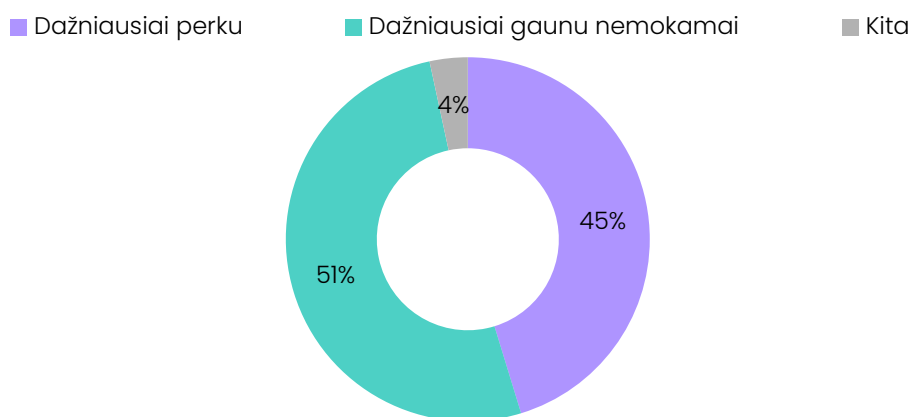
3.3.6 pav. Vietos, kuriose per pastaruosius 12 mėnesių vartoti kokaino milteliai (% nuo respondentų, kurie vartojo kokaino miltelius per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=151)

Kokaino milteliai įprastai buvo vartojami traukiant juos per nosį (99,3 %). Tik keli respondentai nurodė, kad įprastai kokaino miltelius tirpina burnoje (3,4 % arba 5 asmenys), nuryja (vieną ar skystyje) (2 % arba 3 asmenys). Po vieną respondentą kaip įprastą kokaino miltelių vartojimo būdą nurodė inhaliavimą (kaitinant ant folijos) bei švirkštimąsi (žr. 3.3.7 pav.).

3.3.7 pav. „Koku būdu įprastai vartojate kokaino miltelius?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo kokaino miltelius per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=148)

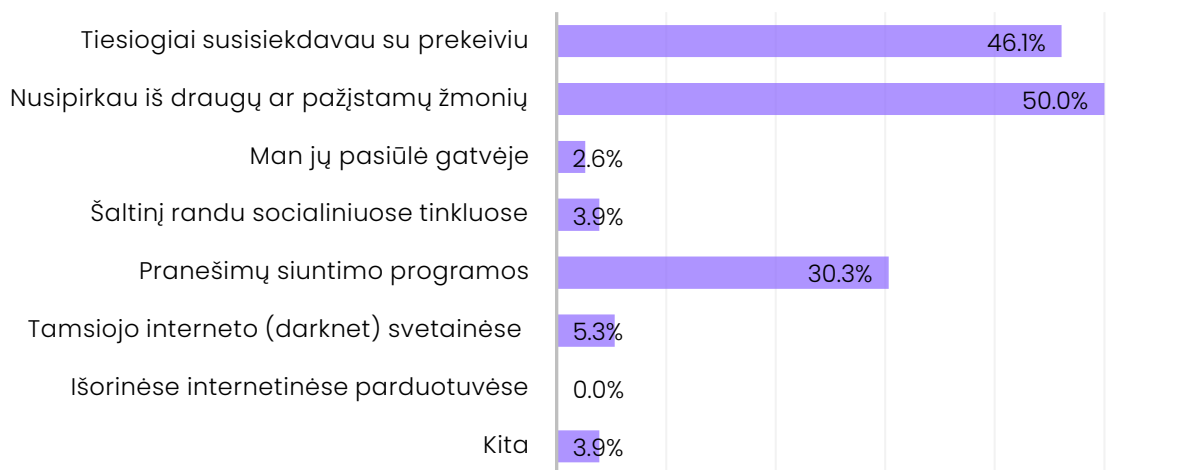
Kokaino miltelius per pastaruosius 12 mėnesių vartoję asmenys įprastai jų gauna nemokamai (51,4 %) arba nusiperka (45,3 %) (žr. 3.3.8 pav.).

3.3.8 pav. „Kokiu būdu įprastai gaunate kokaino miltelius?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo kokaino miltelius per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=148)

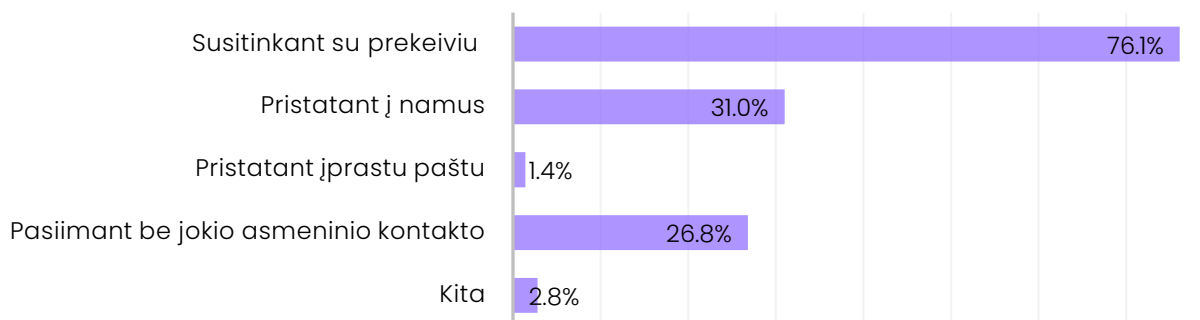
Iš viso 76 asmenys (arba 51,4 % per pastaruosius 12 mėnesių kokaino miltelius vartojusių ir atsakiusių į papildomus klausimus respondentų) nurodė, kad per paskutinius 12 mėnesių įsigijo kokaino miltelių.

Per pastaruosius 12 mėnesių įprastai kokaino milteliai buvo įsigijami iš draugų ar kitų pažįstamų žmonių (50 %), tiesiogiai susisiekiant su prekeiviu (asmeniškai, telefonu, paštu ar žinutėmis) (46,1 %) arba naudojant pranešimų siuntimo programėles (pvz., „Telegram“, „Viber“, „Signal“) (30,3 %) (žr. 3.3.9 pav.). Keli respondentai papildomai nurodė, kad gavo iš draugų („draugai nupirkdavo“, „vaišina draugai“).

3.3.9 pav. „Kokiu būdu įprastai įsigydavote kokaino miltelius per pastaruosius 12 mėnesių?“ (% nuo respondentų, kurie įsigijo kokaino miltelių per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=76)

Per pastaruosius 12 mėnesių įprastai kokaino milteliai juos įsigijusiems respondentams buvo perduodami susitinkant su prekeiviu (76,1%). Kiek rečiau kokaino milteliai buvo pristatomi pirkėjams į namus (31 %) arba pirkėjai juos pasiimdavo be jokio asmeninio kontakto (sutartoje vietoje) (26,8 %) (žr. 3.3.10 pav.). Vienas respondentas papildomai nurodė, kad įsigytus kokaino miltelius perdavė draugas.

3.3.10 pav. „Koku būdu įprastai Jums būdavo perduodami / pristatomi kokaino milteliai per pastaruosius 12 mėnesių?“ (% nuo respondentų, kurie įsigijo kokaino miltelių per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=71)

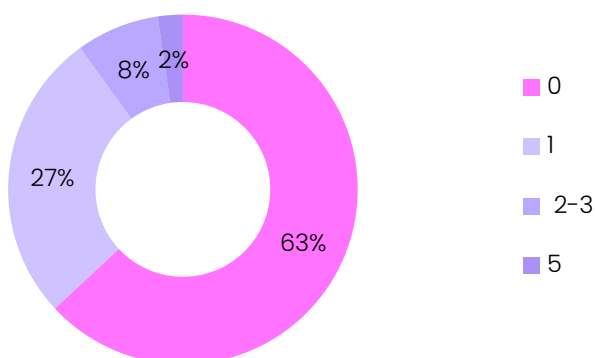
Kokaino miltelius įsigiję respondentai dažniausiai nurodė kad įprastai įsigyja 1 g kokaino miltelių. Mažiausias nurodytas kiekis buvo 0,5 g, o didžiausiais – 5 g.

Respondentai nurodė, kad įprastai visas jų perkamas kokaino miltelių kiekis kainuoja 90–100 eurų (mediana – 100 eurų). Mažiausia nurodyta kaina buvo 50 eurų, o didžiausia – 350 eurų. Remiantis šiais rezultatais, vidutinė 1 gramu kokaino miltelių kaina – 100 eurų.

3.4. Ekstazis / MDMA

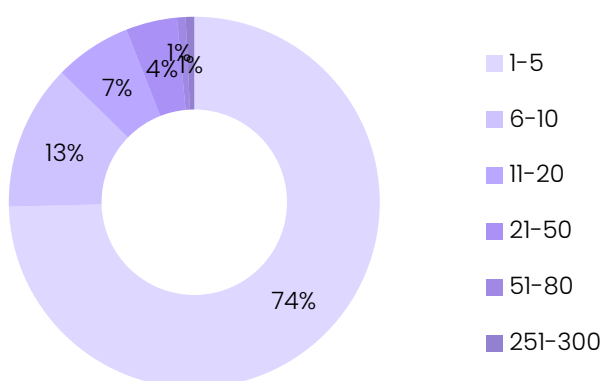
Iš viso 145 respondentai, kurie per pastaruosius 12 mėnesių vartojo ekstazį / MDMA, sutiko atsakyti į daugiau klausimų apie šio narkotiko vartojimą ir įsigijimą. Šie asmenys šiame poskyryje yra vadinami respondентаis.

Dauguma (63,1 %) per pastaruosius 12 mėnesių ekstazį / MDMA vartojusių respondentų nurodė, kad per pastarąsias 30 dienų šio narkotiko nevartojo. 1 dieną per pastarąsias 30 dienų ekstazį / MDMA vartojo 26,9 % į klausimą atsakiusių respondentų, 2–3 dienas – 7,7 %, daugiau nei 3 dienas – 2,3 % (3 asmenys). Didžiausias respondentų nurodytas dienų skaičius buvo 5 dienos (žr. 3.4.1 pav.).

3.4.1 pav. „Kiek dienų per pastarąsias 30 dienų vartojote ekstazį / MDMA?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo ekstazį / MDMA per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=130)

Dauguma (87,3 %) respondentų atsakė, kad per pastaruosius 12 mėnesių ekstazį / MDMA vartojo retai: 1–5 dienas (74,6 %) arba 6–10 dienų (12,7 %). Vidutiniškai dažnai (11–80 dienų) ekstazį / MDMA vartojo 11,9 % respondentų, o labai dažnai (251–300 dienų) – 1,4 %. Nebuvo kasdien ar beveik kasdien per pastaruosius 12 mėnesių ekstazį / MDMA vartojusių respondentų (žr. 3.4.2 pav.).

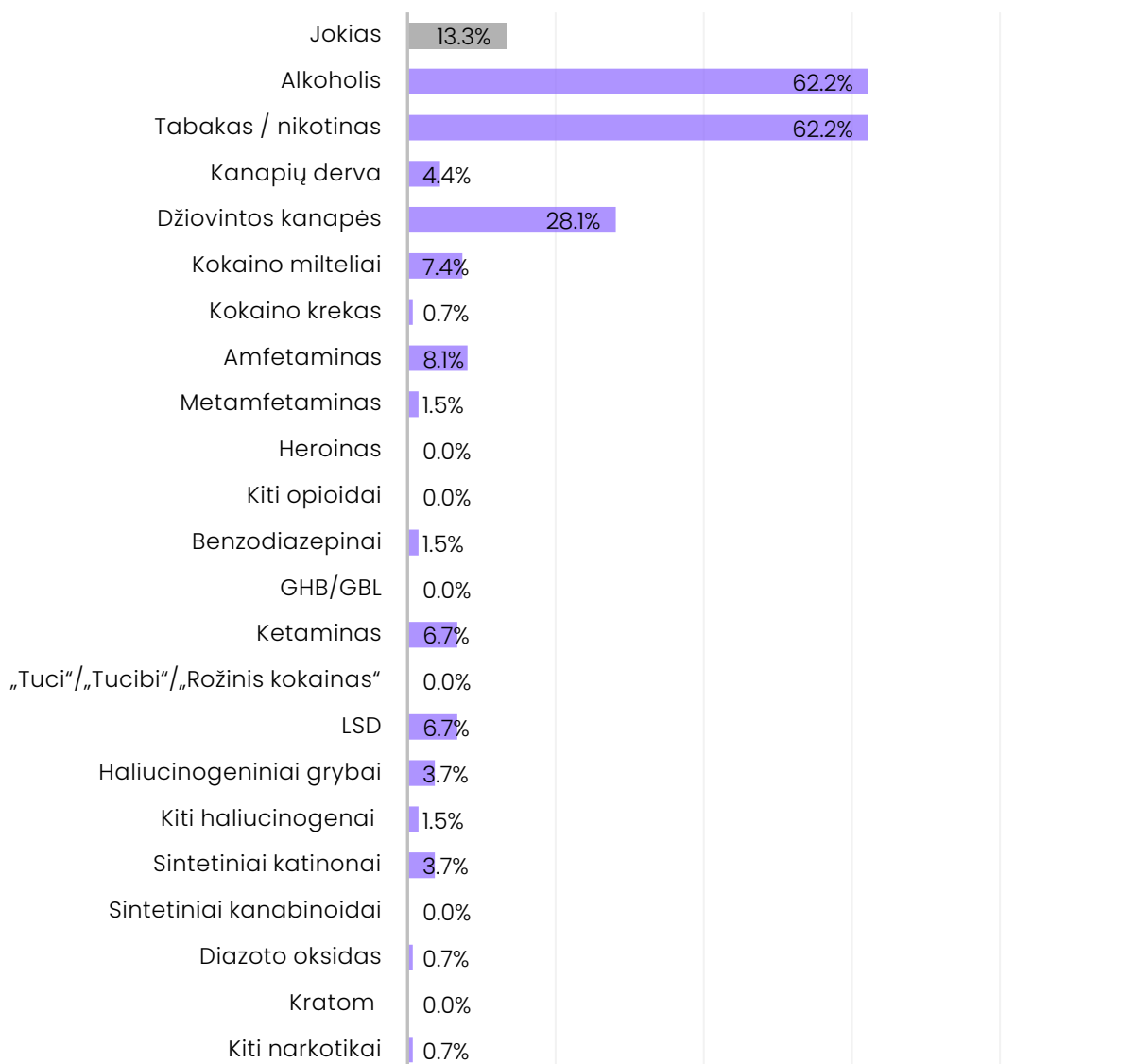
3.4.2 pav. „Kiek dienų per pastaruosius 12 mėnesių vartojote ekstazį / MDMA?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo ekstazį / MDMA per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=134)

45,9 % respondentų ekstazį / MDMA įprastai vartojo tik tablečių forma. Tik miltelių ar kristalų forma jį vartojo 28,1 % respondentų, o abiejų formų – 25,9 % respondentų.

Įprastą vartojimo dieną respondentai dažniausiai vartojo 1–2 ekstazio / MDMA tabletes (mediana – 1 tabletė). Mažiausias nurodytas kiekis buvo 0,25 tabletės, o didžiausias – 10 tablečių.

Miltelių ar kristalų formos ekstazi / MDMA vartojantys asmenys įprastai vartojimo dieną suvartojo 1–250 mg ekstazio / MDMA (mediana – 110 mg).

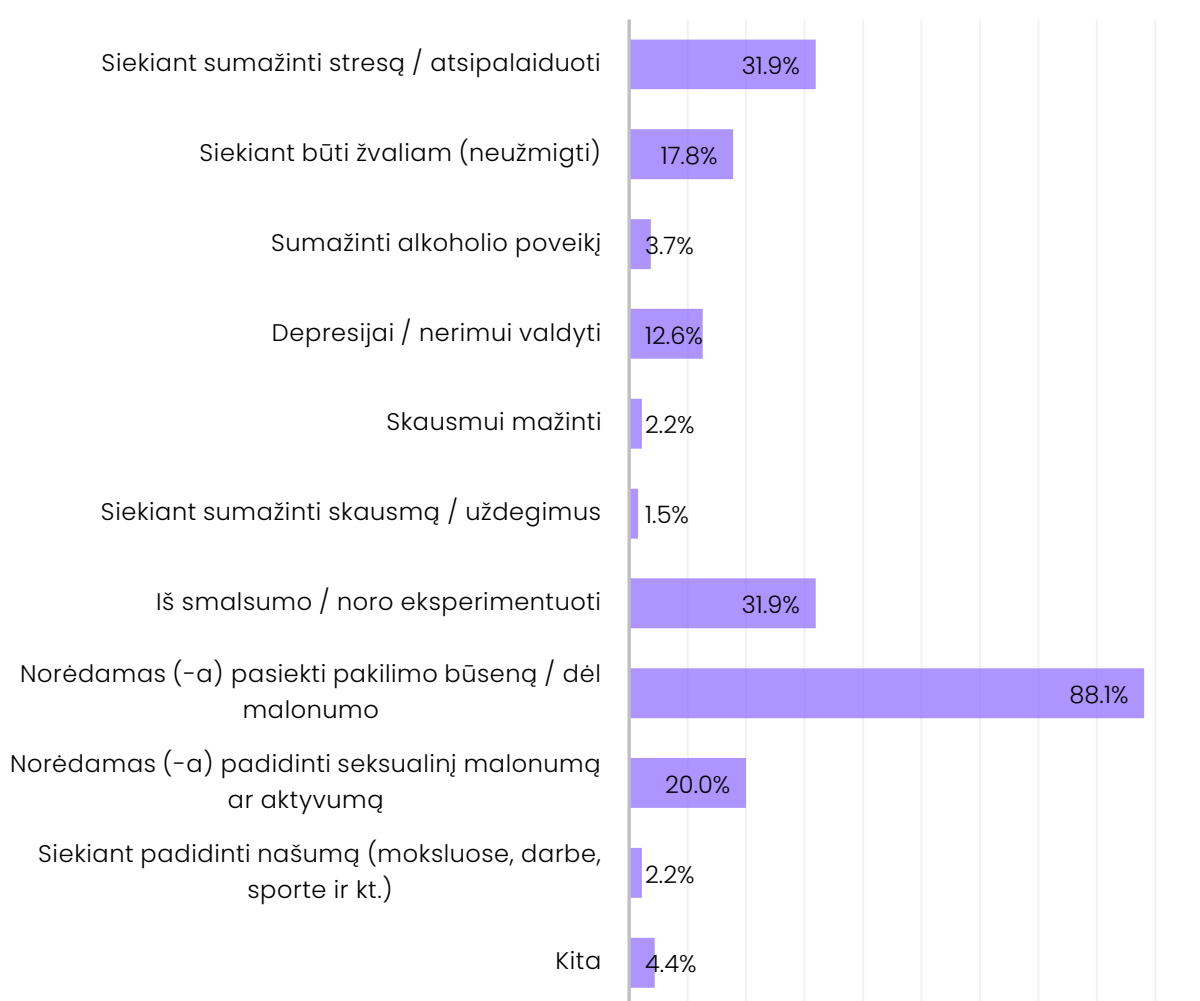
Dauguma atsakiusių nurodė, kad per pastaruosius 12 mėnesių kartu su ekstaziu / MDMA vartojo alkoholį (62,2 %), tabako ar nikotino gaminius (62,2 %). Iš narkotikų, kartu su ekstaziu / MDMA populiariausia buvo vartoti džiovintas kanapes (28,1 %). Kiek mažesnę dalis respondentų atsakė, kad kartu su ekstaziu / MDMA vartojo amfetaminą (8,1 %), kokaino miltelius (7,4 %), ketaminą (6,7 %), LSD (6,7 %), kanapių dervą (4,4 %), haliucinogeninius grybus (3,7 %) ar sintetinius katinonus (3,7 %). Kad kartu su ekstaziu / MDMA nevartojo jokių kitų psichoaktyviųjų medžiagų nurodė tik 13,3 % respondentų (3.4.3 pav.).

3.4.3 pav. „Kokias kitas medžiagas paprastai vartojote su ekstazi / MDMA per pastaruosius 12 mėnesių?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo ekstazi / MDMA per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=135)

Dažniausios ekstazio / MDMA vartojimo per pastaruosius 12 mėnesių priežastys buvo noras apsvaigti (pasiekti pakilimo būseną) ar dėl malonumo, smagumo (88,1%), smalsumo ar noro eksperimentuoti (31,9 %), siekiant sumažinti stresą, atsipalaiduoti (31,9 %). Kiek rečiau buvo nurodoma, kad šis narkotikas vartotas siekiant padidinti seksualinį malonumą ar aktyvumą (20 %), išlikti žvaliam, neužmigti (17,8 %), siekiant suvaldyti depresijos ar nerimo simptomus (12,6 %). Iš viso 5 asmenys (3,7 %) pažymėjo, kad vartojo ekstazį / MDMA skausmui ar uždegimui sumažinti (žr. 3.4.4 pav.).

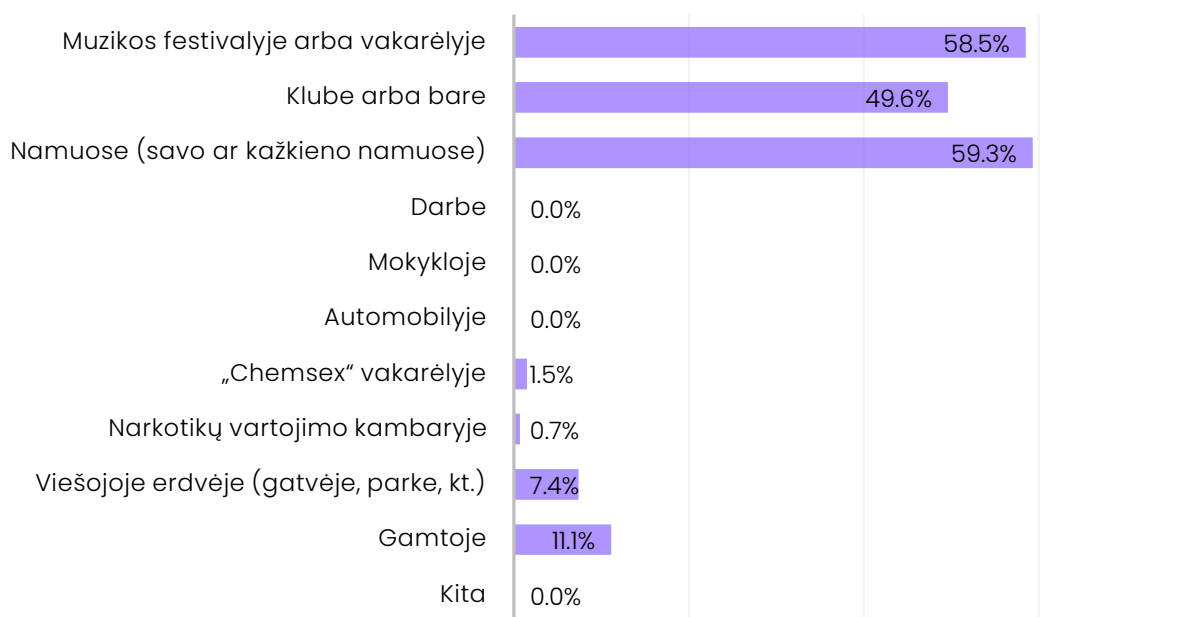
Keli respondentai papildomai įvardijo, kad vartojo ekstazį / MDMA siekiant sumažinti potrauminio streso sutrikimo simptomus, skausmingus išgyvenimus („siekiant įveikti PTSD“, „dėl atrasto psichologinio poveikio, padedančio susitaikyti su sudėtingais ir skausmingais išgyvenimais“), palengvinti bendravimą („socializacija“), geriau įsijausti į muziką, reivą („raves“, „appreciate music“).

3.4.4 pav. „Dėl kokių priežasčių vartojote ekstazį / MDMA per pastaruosius 12 mėnesių?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo ekstazį / MDMA per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=135)*

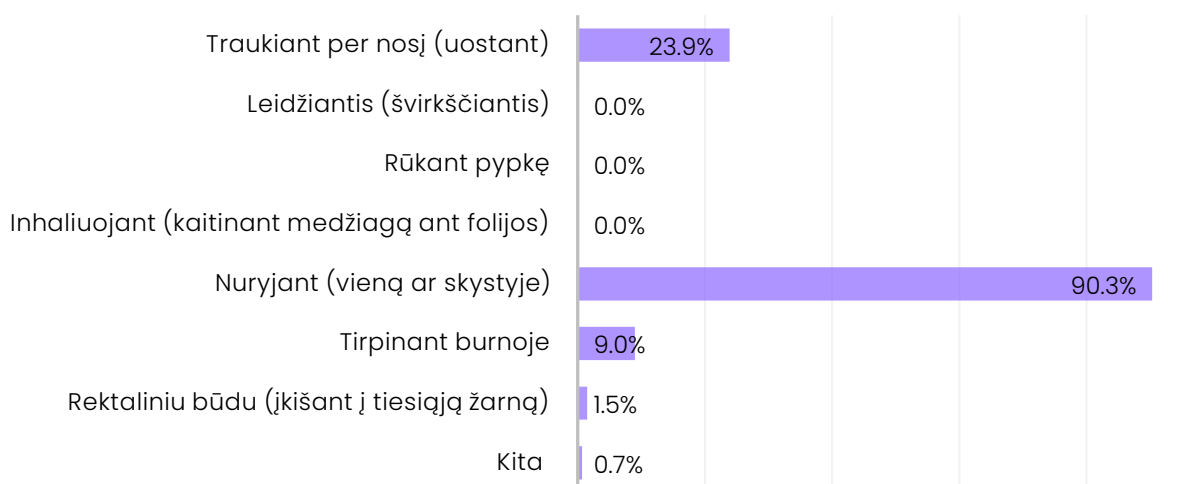
* Dėl techninės klaidos respondentams, kurie klausimyną pildė lietuvių kalba, šiame klausime buvo pateikti keli panašūs pasikartojantys atsakymų variantai apie vartojimą siekiant sumažinti skausmą („skausmui mažinti“, „siekiant sumažinti skausmą / uždegimus“) bei praleistas atsakymo variantas apie vartojimą siekiant palengvinti bendravimą, socializuotis.

Per pastaruosius 12 mėnesių 59,3 % respondentų vartojo ekstazį / MDMA savo ar kažkieno kito namuose, panaši dalis (58,5 %) vartojo muzikos festivalyje ar vakarėlyje, o 49,6 % – klube ar bare. Ekstazį / MDMA gamtoje vartojo 11,1 % respondentų, o viešosiose vietose (gatvėje, parke) – 7,4 %. Kitose vietose ekstazį / MDMA vartojo tik keli respondentai (žr. 3.4.5 pav.).

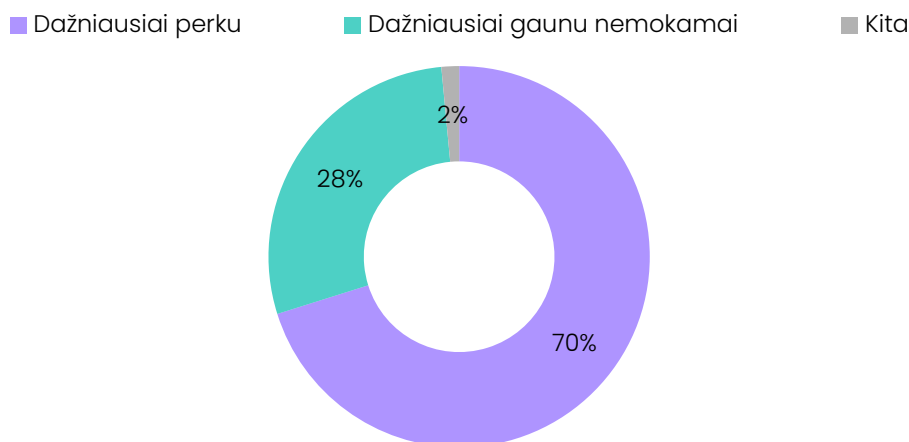
3.4.5 pav. Vietos, kuriose per pastaruosius 12 mėnesių vartotas ekstazis / MDMA (% nuo respondentų, kurie vartojo ekstazį / MDMA per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=135)

Ekstazis / MDMA įprastai buvo vartojamas nuryjant (vieną ar skystyje) (90,3 %), gerokai rečiau – traukiant per nosį (uostant) (23,9 %) ar tirpinant burnoje (9 %). Du asmenys nurodė įprastai ekstazį / MDMA vartojantys rektaliniu būdu (žr. 3.4.6 pav.). Vienas respondentas papildomai pasidalijo, kad ekstazį / MDMA išgeria suplakus vandens buteliuke.

3.4.6 pav. „Kokiu būdu įprastai vartojate ekstazį / MDMA?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo ekstazį / MDMA per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=134)

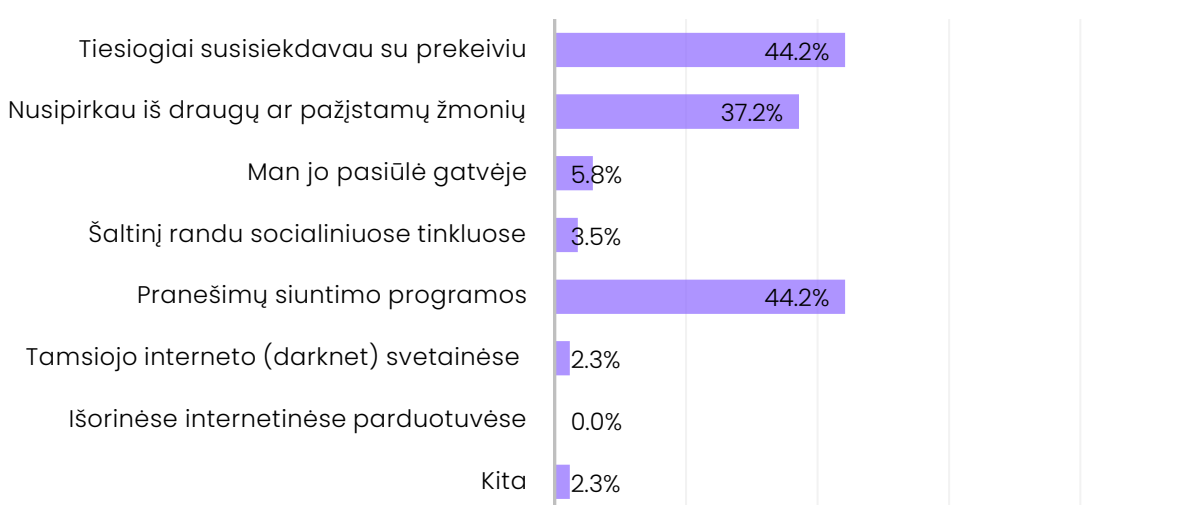
Dauguma (70,1 %) respondentų įprastai ekstazį / MDMA perka, o 28,4 % – gauna nemokamai (žr. 3.4.7 pav.). Vienas respondentas papildomai paminėjo, kad nepamena, koku būdu gavo šio narkotiko („nepamenu, turėjau iš seniau“).

3.4.7 pav. „Koku būdu įprastai gaunate ekstazį / MDMA?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo ekstazį / MDMA per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=134)

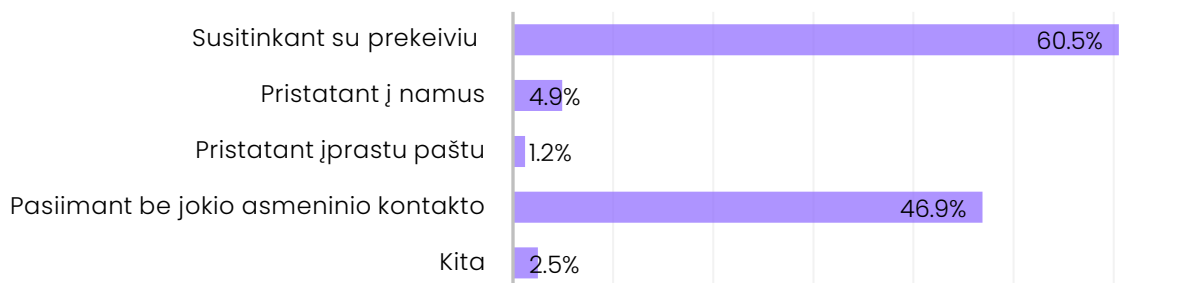
Iš viso 86 respondentai (arba 64,2 % per pastaruosius 12 mėnesių ekstazį / MDMA vartojusių ir atsakiusių į klausimą respondentų) nurodė, kad per paskutinius 12 mėnesių pirko ekstazį / MDMA.

Per pastaruosius 12 mėnesių įprastai ekstazį / MDMA buvo įsigyjama tiesiogiai susisiekiant su prekeiviu (asmeniškai, telefonu, paštu ar žinutėmis) (44,2 %), per pranešimų siuntimo programėles (pvz., „Telegram“, „Viber“, „Signal“) (44,2 %) arba nusiperkama iš draugų ar kitų pažįstamų žmonių (37,2 %). Trys respondentai teigė šaltinį radę socialiniuose tinkluose, o du asmenys pirko tamsiojo interneto (darknet) svetainėse (žr. 3.4.8 pav.). Vienas respondentas papildomai įvardijo, kad įsigijo vakarėlyje, o dar vienas paminėjo, kad pasinaudojo dauguma klausime išvardintų būdų.

3.4.8 pav. „Koku būdu įprastai įsigydavote ekstazį / MDMA per pastaruosius 12 mėnesių?“ (% nuo respondentų, kurie įsigijo ekstazį / MDMA per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=86)

Per pastaruosius 12 mėnesių įprastai ekstazis / MDMA pirkėjams buvo perduodamas tiesiogiai susitinkant su prekeiviu (60,5 %) arba pasiimant be jokio asmeninio kontakto (sutartoje vietoje) (46,9 %). 4 asmenys (4,9 %) nurodė, kad ekstazis / MDMA buvo pristatytas jiems į namus. Įprastu paštu šių narkotikų gavo tik 1 asmuo (žr. 3.4.9 pav.). Du respondentai papildomai įvardijo, kad narkotikus jiems perdavė draugas.

3.4.9 pav. „Koku būdu įprastai Jums būdavo perduodamas / pristatomas ekstazis / MDMA per pastaruosius 12 mėnesių?“ (% nuo respondentų, kurie įsigijo ekstazio / MDMA per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=81)

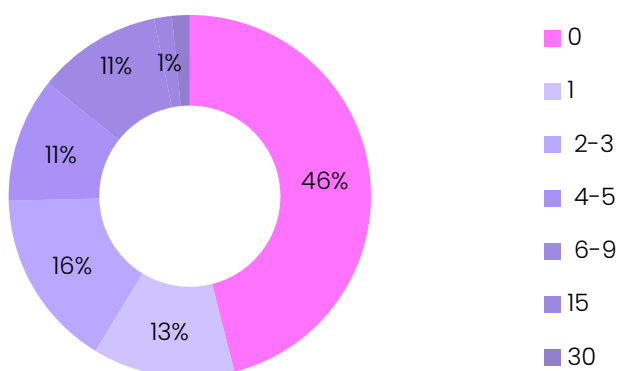
Įprastai respondentai pirko 1–5 ekstazio / MDMA tabletes (mediana – 2 tabletės). Didžiausias nurodytas įprastai perkamas ekstazio / MDMA tablečių kiekis buvo 100 vnt. Už visą perkamą ekstazio / MDMA tablečių kiekį respondentai įprastai sumokėdavo po 10–40 eurų (mediana – 19 eurų). Mažiausia nurodyta kaina už visą perkamą tablečių kiekį buvo 6 eurai, o didžiausia – 500 eurų. Apskaičiuota, kad 1 ekstazio / MDMA tabletė vidutiniškai kainavo 10 eurų.

Įprastai respondentai pirko 1 g ekstazio / MDMA miltelių ar kristalų. Mažiausias nurodytas kiekis buvo 0,3 g, o didžiausias – 10 g. Už visą perkamą miltelių ar kristalų formos ekstazio / MDMA kiekį respondentai įprastai sumokėdavo apie 35 eurus. Mažiausia nurodyta kaina už visą perkamą kiekį buvo 1 euras, o didžiausia – 180 eurų. Remiantis šio tyrimo rezultatais, 1 gramas ekstazio / MDMA miltelių ar kristalų vidutiniškai kainavo 35 eurus.

3.5. Amfetaminas

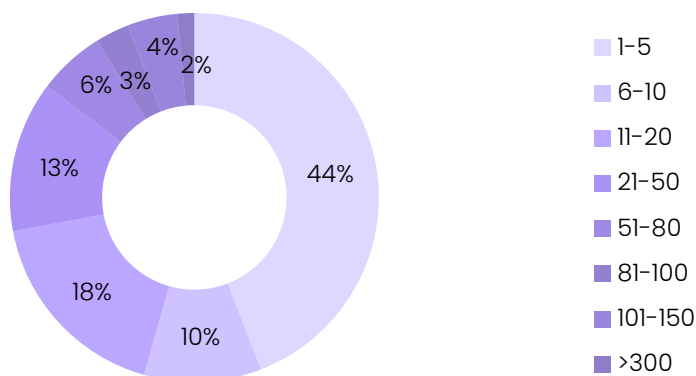
Iš viso 72 per pastaruosius 12 mėnesių amfetaminą vartoję respondentai sutiko atsakyti į daugiau klausimų apie amfetamino vartojimą ir įsigijimą. Šie asmenys šiame poskyryje yra vadinami respondентаis.

Beveik pusė (46 %) per pastaruosius 12 mėnesių amfetaminą vartojusių respondentų nurodė, kad per pastarąsias 30 dienų jo nevartojo. 1 dieną per pastarąsias 30 dienų amfetaminą vartojo 12,7 % į klausimą atsakiusių respondentų, 2–3 dienas – 15,9 %, 4–9 dienas – 22,2 %. Daugiau dienų amfetaminą vartojo tik du asmenys. Vienas iš jų amfetaminą vartojo 15 dienų, o kitas – 30 dienų (t. y. kasdien) (žr. 3.5.1 pav.).

3.5.1 pav. „Kiek dienų per pastarąsias 30 dienų vartojote amfetaminą?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo amfetaminą per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=63)

Kiek daugiau nei pusė (54,4 %) respondentų atsakė, kad per pastaruosius 12 mėnesių amfetaminą vartojo retai: 1–5 dienas (44,1 %) arba 6–10 dienų (10,3 %). Vidutiniškai dažnai (11–100 dienų) amfetaminą vartojo 39,7 % respondentų, labai dažnai (101–150 dienų) – 4,4 %. Kad vartojo amfetaminą kasdien ar beveik kasdien (300 ar daugiau dienų per pastaruosius 12 mėnesių) teigė tik 1 asmuo (1,5 %) (žr. 3.5.2 pav.).

3.5.2 pav. „Kiek dienų per pastaruosius 12 mėnesių vartojote amfetaminą?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo amfetaminą per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=68)

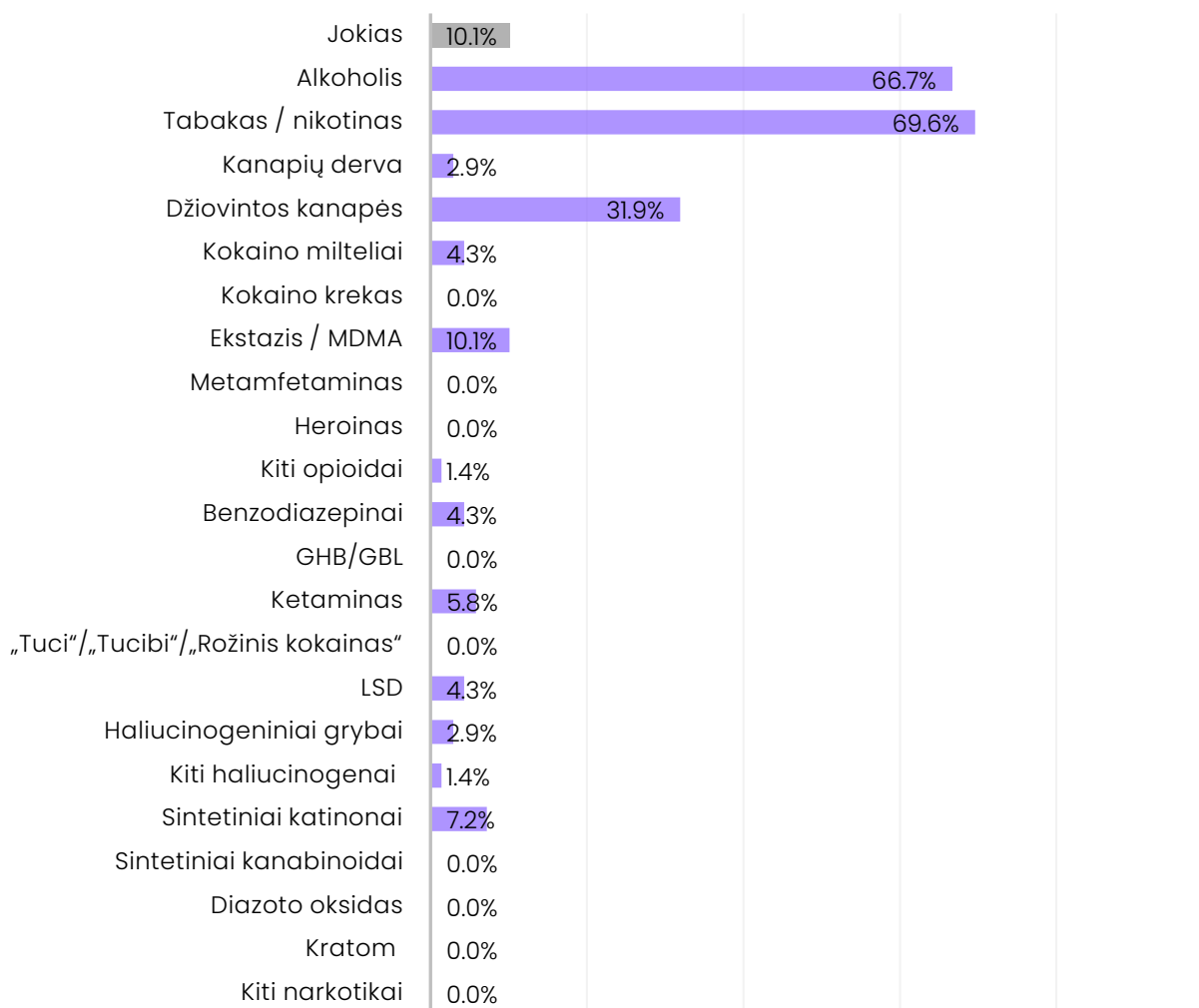
Vertinant šiuos rezultatus svarbu atsižvelgti, kad vienintelis respondentas, vartojęs amfetaminą 300 ar daugiau dienų per pastaruosius 12 mėnesių ir per visas paskutines 30 dienų (t. y. kasdien),

sekančiuose klausimuose apie amfetamino įsigijimo ir perdavimo būdus papildomai paminėjo, kad amfetaminą įsigijo ir atsiėmė vaistinėje, o vienintelė nurodyta kartu su amfetaminu vartota psichoaktyvioji medžiaga buvo tabakas ar nikotinas.

Beveik visi respondentai amfetaminą įprastai vartojo miltelių ar kristalų forma. Tik miltelių ar kristalų forma amfetaminą įprastai vartojo 95,7 % į klausimą atsakiusių respondentų, tik tablečių forma jį vartojo 1 respondentas (1,4 %), o abi formas vartojantys nurodė 2 respondentai (2,9 %).

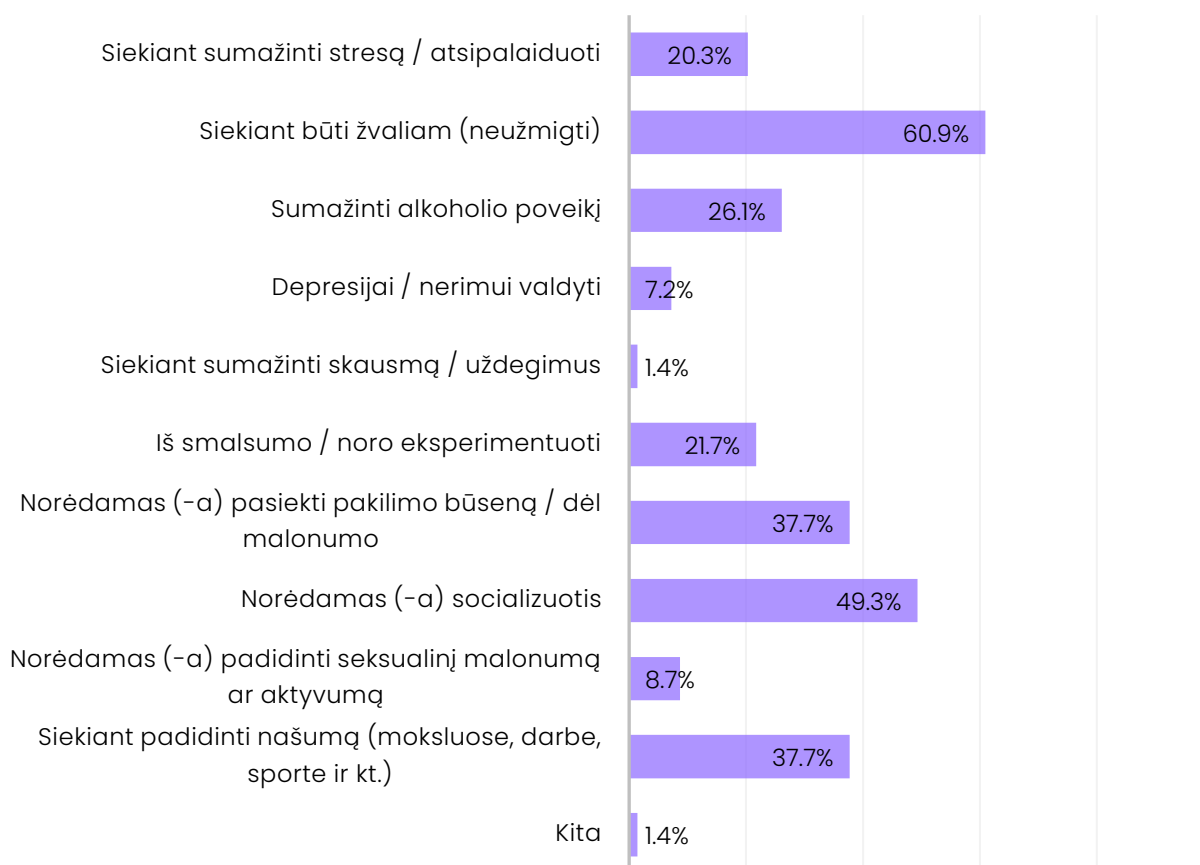
Įprastą vartojimo dieną respondentai dažniausiai vartojo 0,2–1 g amfetamino miltelių ar kristalų (mediana – 0,5 g). Mažiausia nurodyta reikšmė buvo 0,01 g, o didžiausia – 5 g.

Kai paskutinį kartą vartojo amfetaminą, dauguma respondentų nurodė, kad kartu su juo vartojo ir tabako ar nikotino gaminius (69,6 %), alkoholį (66,7 %). Iš narkotikų, kartu su amfetaminu daugiausia buvo vartojusių džiovintas kanapes (31,9 %). Kitus narkotikus kartu su amfetaminu vartojo tik nedidelė dalis atsakiusių į klausimą: ekstazį / MDMA kartu su amfetaminu vartojo 10 % respondentų, sintetinius katinonus (pvz., mefedroną, 3-CMC) – 7,2 %, ketaminą – 5,8 %. Po 4,3 % respondentų kartu su amfetaminu vartojo kokaino miltelius, LSD, benzodiazepinus. Jokių kitų psichoaktyviųjų medžiagų kartu su amfetaminu nevartojo 10,1 % respondentų (3.5.3 pav.).

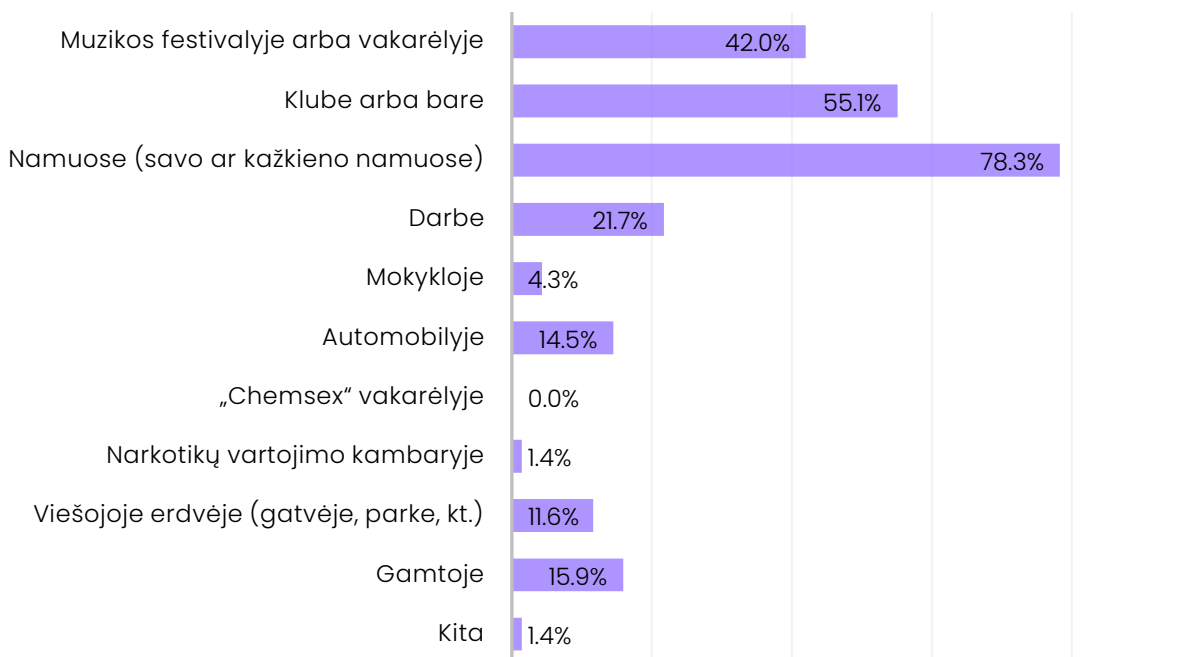
3.5.3 pav. „Kokias kitas medžiagas vartojote kartu su amfetaminu, kai paskutinį kartą jį vartojote?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo amfetaminą per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=69)

Per pastaruosius 12 mėnesių amfetaminas dažniausiai buvo vartojamas siekiant būti žvaliam, neužmigti (60,9 %), lengviau socializuotis, bendrauti (49,3 %), padidinti produktyvumą (moksluose, darbe, sporte ir kt.) (37,7 %), apsvaigti (pasiekti pakilimo būseną) ar dėl malonumo, smagumo (37,7 %). Kiek mažesnė dalis respondentų vartojo amfetaminą, kad sumažintų alkoholio poveikį (26,1 %), siekiant sumažinti stresą, atsipalaiduoti (20,3 %), dėl smalsumo ar noro eksperimentuoti (21,7 %) (žr. 3.5.4 pav.). Vienas respondentas papildomai įvardijo, kad amfetaminą vartoja siekiant „išvengti migrenos, prieš jai įvykstant“.

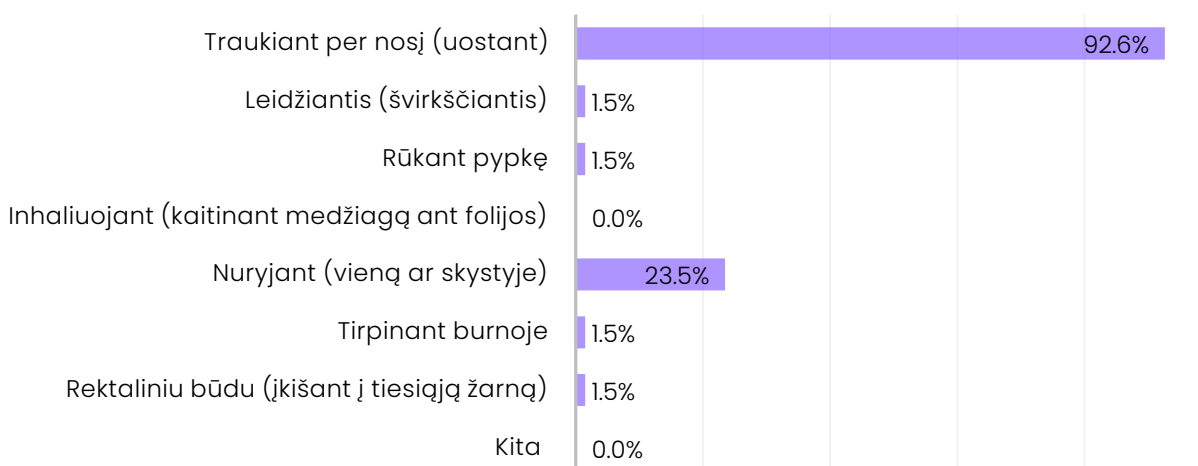
3.5.4 pav. „Dėl kokių priežasčių vartojote amfetaminą per pastaruosius 12 mėnesių?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo amfetaminą per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=69)

Dažniausiai nurodytos vietos, kuriose per pastaruosius 12 mėnesių vartotas amfetaminas, buvo savo ar kažkieno kito namai (78,3 %), klubas ar baras (55,1 %), muzikos festivalis ar vakarėlis (42 %). Kad per pastaruosius 12 mėnesių vartojo amfetaminą darbe, nurodė 21,7 % per šį laikotarpį amfetaminą vartojusių asmenų, gamtoje – 15,9 %, automobilyje – 14,5 %, viešosiose vietose (gatvėje, parke) – 11,6 %. Vienas respondentas amfetaminą vartojo saugesnio narkotikų vartojimo kambaryje (žr. 3.5.5 pav.). Vienas respondentas papildomai įvardijo, kad vartojo amfetaminą sporto klube.

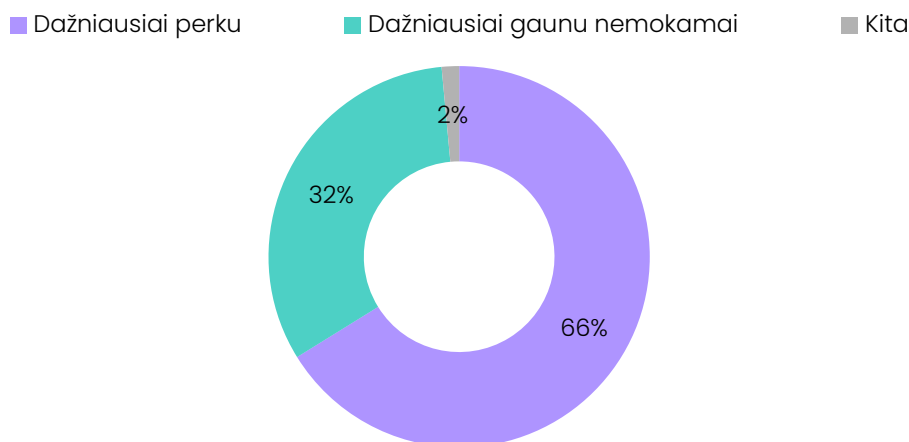
3.5.5 pav. Vietos, kuriose per pastaruosius 12 mėnesių vartotas amfetaminas (% nuo respondentų, kurie vartojo amfetaminą per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=69)

Amfetaminas įprastai buvo vartojamas traukiant per nosį (uostant) (92,6 %), gerokai rečiau – nuryjant (vieną ar skystyje) (23,5 %). Kitus amfetamino vartojimo būdus pažymėjo ne daugiau kaip po vieną respondentą (žr. 3.5.6 pav.).

3.5.6 pav. „Koku būdu įprastai vartojate amfetaminą?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo amfetaminą per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=68)

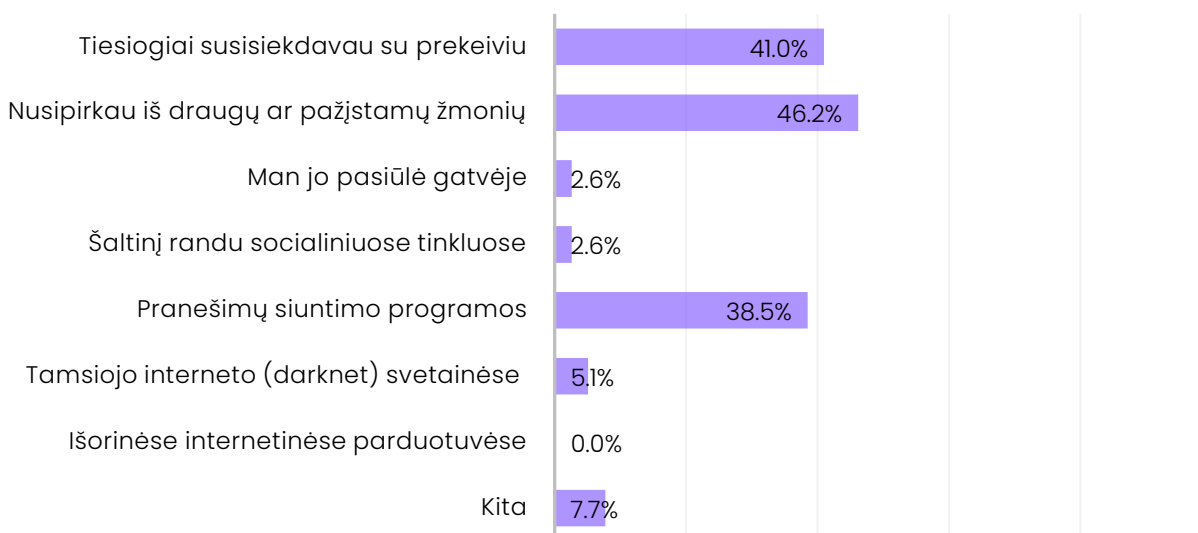
Dauguma (66,2 %) respondentų įprastai amfetaminą perka, o 32,4 % – gauna nemokamai (žr. 3.5.7 pav.). Vienas respondentas papildomai paminėjo, kad amfetamino gauna „per specifinį pažįstamą žmogų“.

3.5.7 pav. „Kokiu būdu įprastai gaunate amfetaminą?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo amfetaminą per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=68)

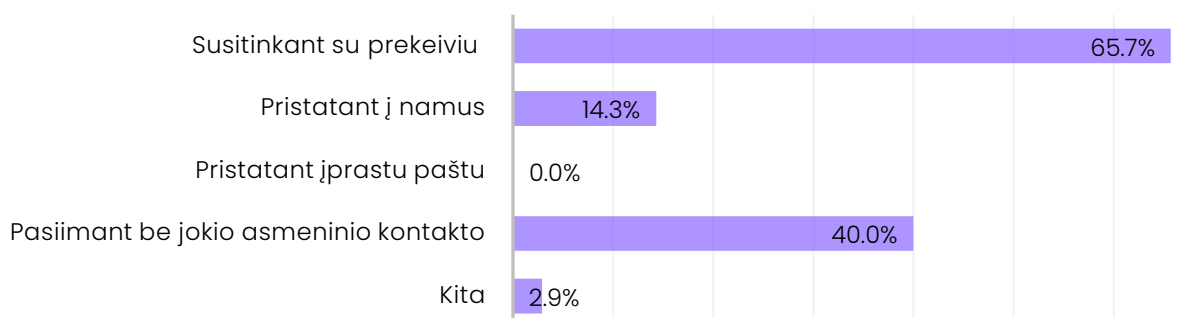
Iš viso 39 asmenys (arba 57,4 % per pastaruosius 12 mėnesių amfetaminą vartojusių ir atsakiusių į klausimą respondentų) nurodė, kad per paskutinius 12 mėnesių pirko amfetamino.

Per pastaruosius 12 mėnesių įprastai amfetamino buvo nusiperkama iš draugų ar kitų pažįstamų žmonių (46,2 %), įsigyjama tiesiogiai susisiekiant su prekeiviu (asmeniškai, telefonu, paštu ar žinutėmis) (41 %) arba per pranešimų siuntimo programėles (pvz., „Telegram“, „Viber“, „Signal“) (38,5 %). Du respondentai atsakė pirkę tamsiojo interneto (darknet) svetainėse (žr. 3.5.8 pav.). Vienas respondentas papildomai nurodė, kad amfetamino įsigijo vaistinėje, o dar vienas paminėjo, kad gavo iš draugų („parūpino draugai“).

3.5.8 pav. „Kokiu būdu įprastai įsigydavote amfetaminą per pastaruosius 12 mėnesių?“ (% nuo respondentų, kurie įsigijo amfetamino per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=39)

Per pastaruosius 12 mėnesių įprastai amfetaminas pirkėjui buvo perduodamas tiesiogiai susitinkant su prekeiviu (65,7 %) arba pasiimant be jokio asmeninio kontakto (sutartoje vietoje) (40 %). Kur kas mažiau populiarius buvo pristatymas į namus (14,3 %) (žr. 3.5.9 pav.). Vienas asmuo papildomai įvardijo, kad atsiimdavo vaistinėje.

3.5.9 pav. „Kokiu būdu įprastai Jums būdavo perduodamas / pristatomas amfetaminas per pastaruosius 12 mėnesių?“ (% nuo respondentų, kurie įsigijo amfetamino per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=35)

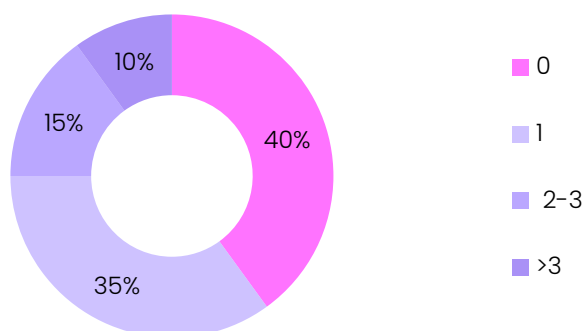
Įprastai respondentai pirko 1–3 g amfetamino miltelių ar kristalų (mediana – 2 g). Mažiausias nurodytas kiekis buvo 1 g, o didžiausias – 50 g. Tablečių formos amfetaminą per pastaruosius 12 mėnesių pirko tik keli respondentai. Du iš jų teigė, kad įprastai perka tik 1 tabletę, o trečiasis atsakė įprastai perkantis net 200 tablečių.

Už visą perkamą miltelių ar kristalų formos amfetamino kiekį respondentai įprastai sumokėdavo po 15–40 eurų (mediana – 20 eurų). Mažiausia nurodyta kaina už visą perkamą kiekį buvo 8 eurai, o didžiausia – 500 eurų. Remiantis šio tyrimo duomenimis, 1 gramas amfetamino miltelių ar kristalų vidutiniškai kainavo 10 eurų.

3.6. Metamfetaminas

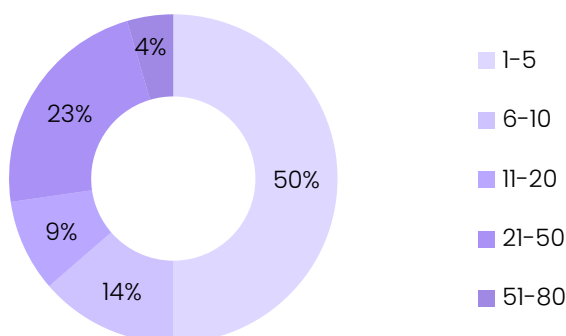
Iš viso tik 25 per pastaruosius 12 mėnesių metamfetaminą vartoję respondentai sutiko atsakyti į daugiau klausimų apie metamfetamino vartojimą ir įsigijimą. Šie asmenys šiame poskyryje yra vadinami respondентаis.

40 % per pastaruosius 12 mėnesių metamfetaminą vartojusių respondentų nurodė, kad per pastarąsias 30 dienų jo nevartojo. 1 dieną per pastarąsias 30 dienų metamfetaminą vartojo 35 % į klausimą atsakiusių respondentų, 2–3 dienas – 15 %, daugiau nei 3 dienas – 10 % (arba 2 asmenys) (žr. 3.6.1 pav.). Tarp vartojusiųjų metamfetaminą daugiau nei 3 dienas, vienas vartojo metamfetaminą 10 dienų per pastarąsias 30 dienų, o kitas – 18 dienų.

3.6.1 pav. „Kiek dienų per pastarąsias 30 dienų vartojote metamfetaminą?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo metamfetaminą per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=20)

Dauguma (63,6 %) respondentų atsakė, kad per pastaruosius 12 mėnesių metamfetaminą vartojo retai: 1–5 dienas (50 %) arba 6–10 dienų (13,6 %). Vidutiniškai dažnai (11–80 dienų) metamfetaminą vartojo 36,4 % respondentų. Nebuvo labai dažnai ar kasdien metamfetaminą vartojusių respondentų (žr. 3.6.2 pav.).

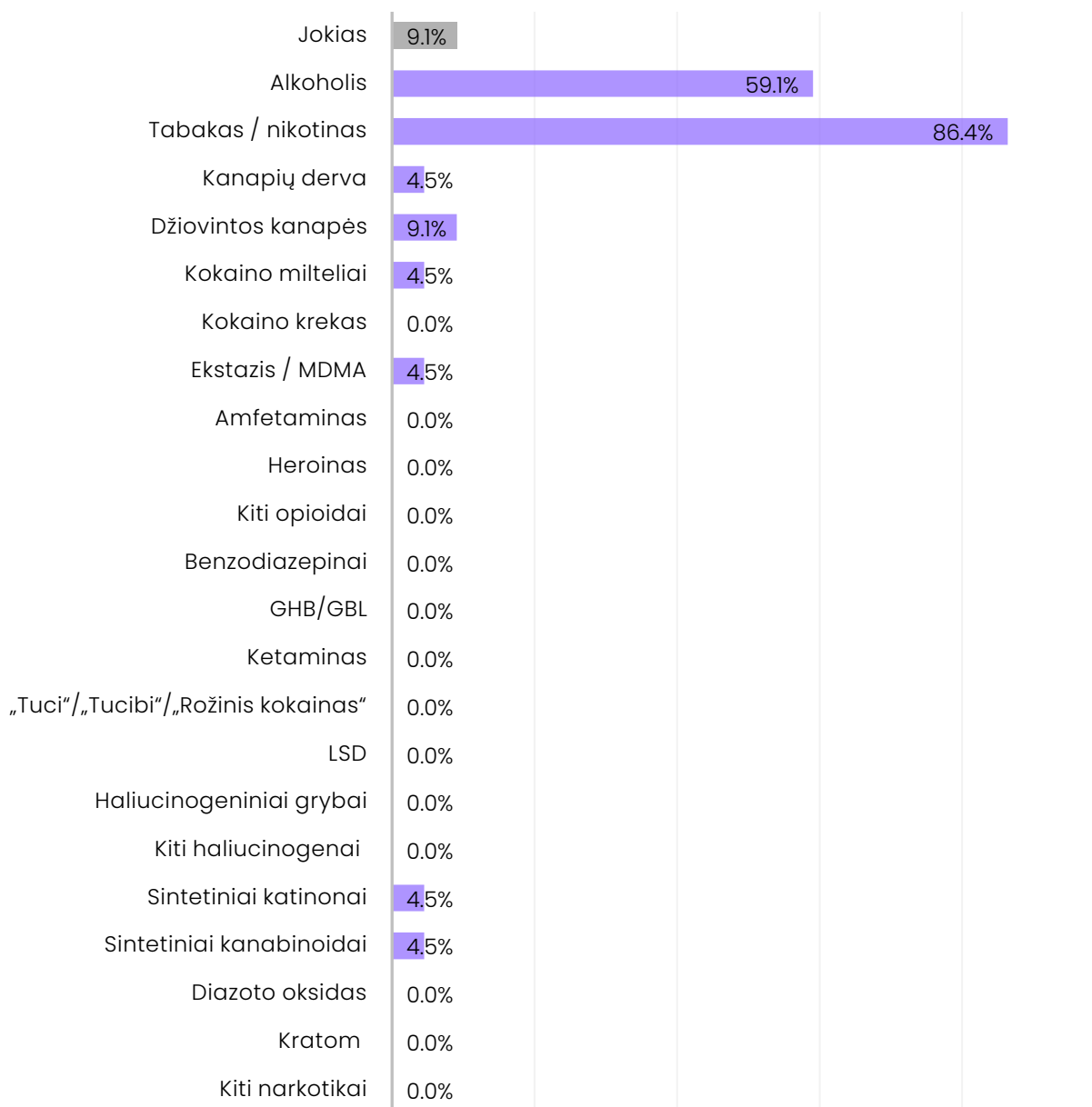

3.6.2 pav. „Kiek dienų per pastaruosius 12 mėnesių vartojote metamfetaminą?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo metamfetaminą per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=22)

Kaip ir amfetamino atveju, beveik visi respondentai metamfetaminą įprastai vartojo miltelių ar kristalų forma. Tik miltelių ar kristalų forma metamfetaminą įprastai vartojo 90,9 % į klausimą atsakiusių respondentų, tik tablečių forma jį vartojo 1 respondentas (4,5 %), o abi formas vartojantis nurodė taip pat 1 respondentas (4,5 %).

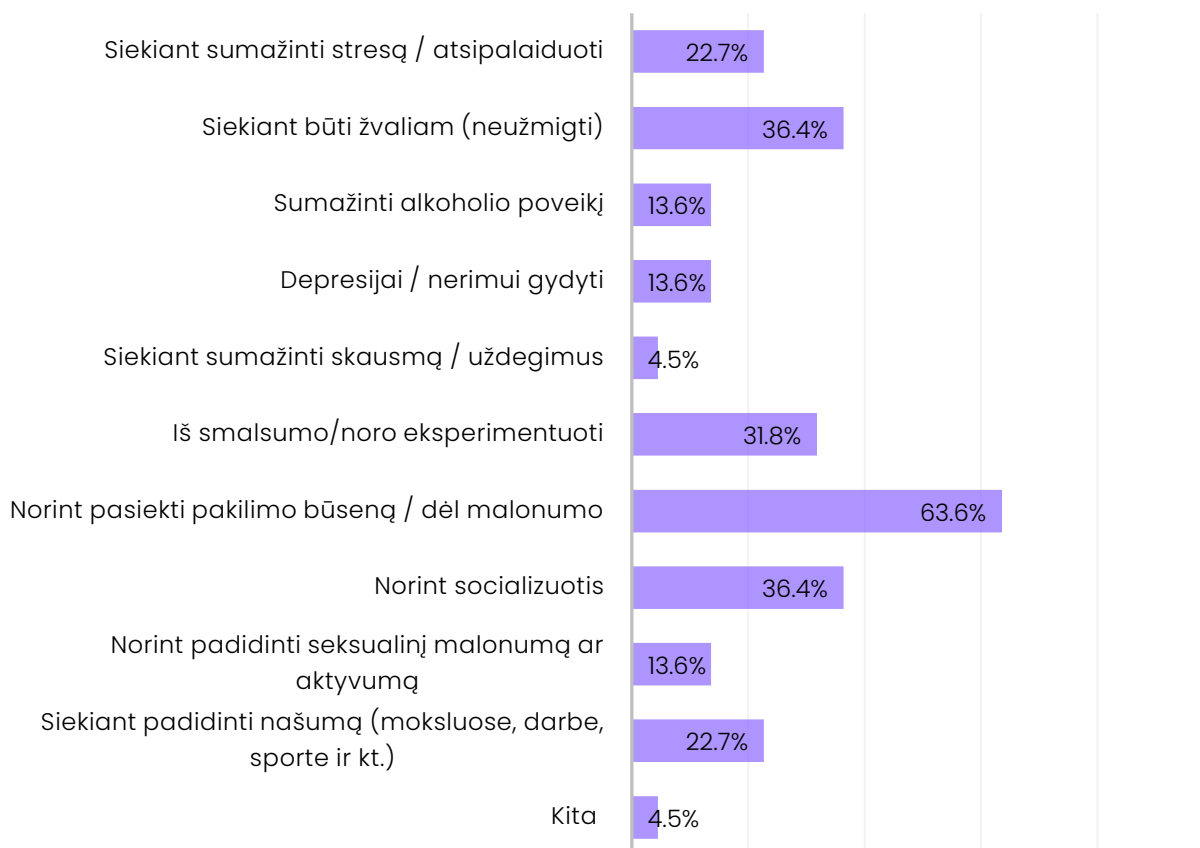
Įprastą vartojimo dieną respondentai dažniausiai vartojo 1-2 g metamfetamino miltelių ar kristalų (mediana – 1,2 g). Mažiausia nurodyta reikšmė buvo 0,05 g, o didžiausia – 3 g. Tik vienas respondentas pateikė įprastai suvartojamą tablečių formos metamfetamino kiekį – 4 tabletes.

Kai paskutinį kartą vartojo metamfetaminą, dauguma respondentų nurodė, kad kartu su juo vartojo ir tabako ar nikotino gaminius (86,4 %), alkoholį (59,1 %). Tik du respondentai (9,1 %) atsakė, kad kartu su metamfetaminu vartojo džiovintas kanapes. Po vieną respondentą (4,5 %) teigė kartu su metamfetaminu vartoję kanapių dervą, kokaino miltelius, ekstazį / MDMA, sintetinius katinonus ar sintetinius kanabinoidus. Jokių kitų psichoaktyviųjų medžiagų kartu su metamfetaminu nevartoję nurodė tik du asmenys (9,1 %) (3.6.3 pav.).

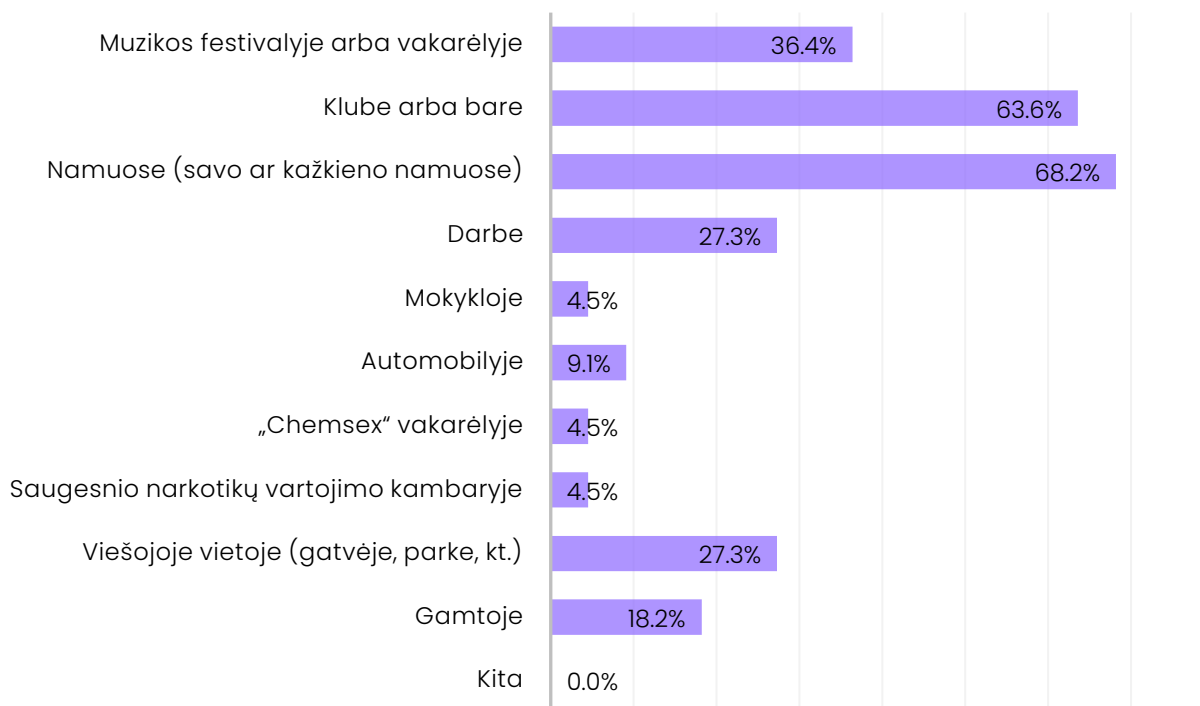
3.6.3 pav. „Kai paskutinį kartą vartojote metamfetaminą, kokias kitas medžiagas vartojote kartu?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo metamfetaminą per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=22)

Metamfetaminas dažniausiai vartojamas siekiant apsvaigti (pasiekti pakilimo būseną) ar dėl malonumo, smagumo (63,6 %), siekiant būti žvaliam, neužmigti (36,4 %), lengviau socializuotis, bendrauti (36,4 %). Mažiau nei trečdalis respondentų atsakė, kad per pastaruosius 12 mėnesių vartojo metamfetaminą dėl smalsumo ar noro eksperimentuoti (31,8 %), norint padidinti produktyvumą (moksluose, darbe, sporte ir kt.) (22,7 %) ar sumažinti stresą, atsipalaiduoti (22,7 %). Kitos priežastys buvo nurodomos rečiau (žr. 3.6.4 pav.). Vienas respondentas papildomai įvardijo, kad vartojo metamfetaminą, nes „negali išbristi iš šito liūno“.

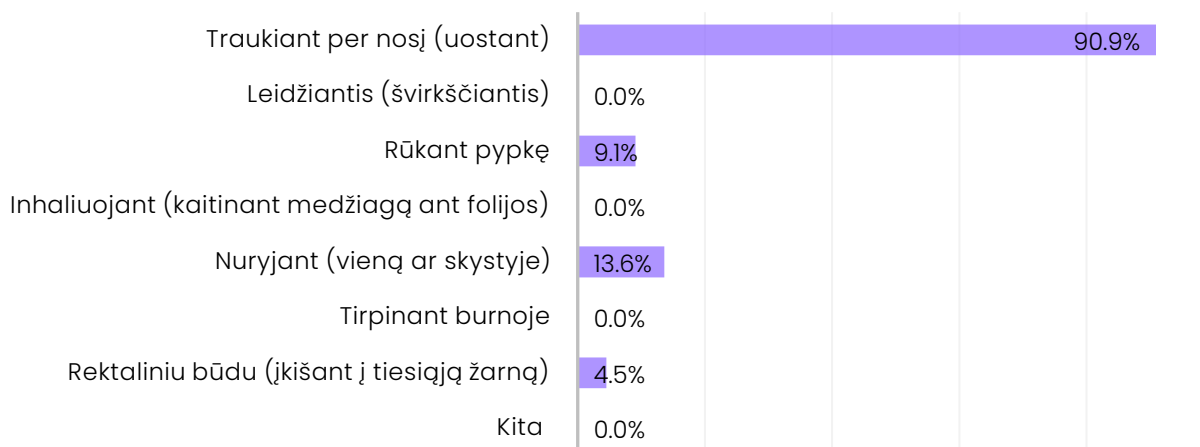
3.6.4 pav. „Dėl kokių priežasčių vartojote metamfetaminą per pastaruosius 12 mėnesių?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo metamfetaminą per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=22)

Dažniausiai nurodytos vietos, kuriose per pastaruosius 12 mėnesių vartotas metamfetaminas, buvo savo ar kažkieno kito namai (68,2 %), klubas ar baras (63,6 %), muzikos festivalis ar vakarėlis (36,4 %). Kad per pastaruosius 12 mėnesių vartojo metamfetaminą darbe, teigė 27,3 % per šį laikotarpį metamfetaminą vartojusių respondentų, viešosiose vietose (gatvėje, parke) – 27,3 %, gamtoje – 18,2 %. Kitas klausimyne paminėtas vietas pažymėjo tik po 1-2 respondentus. Iš jų vienas respondentas metamfetaminą vartojo saugesnio narkotikų vartojimo kambaryje (žr. 3.6.5 pav.).

3.6.5 pav. Vietos, kuriose per pastaruosius 12 mėnesių vartotas metamfetaminas (% nuo respondentų, kurie vartojo metamfetaminą per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=22)

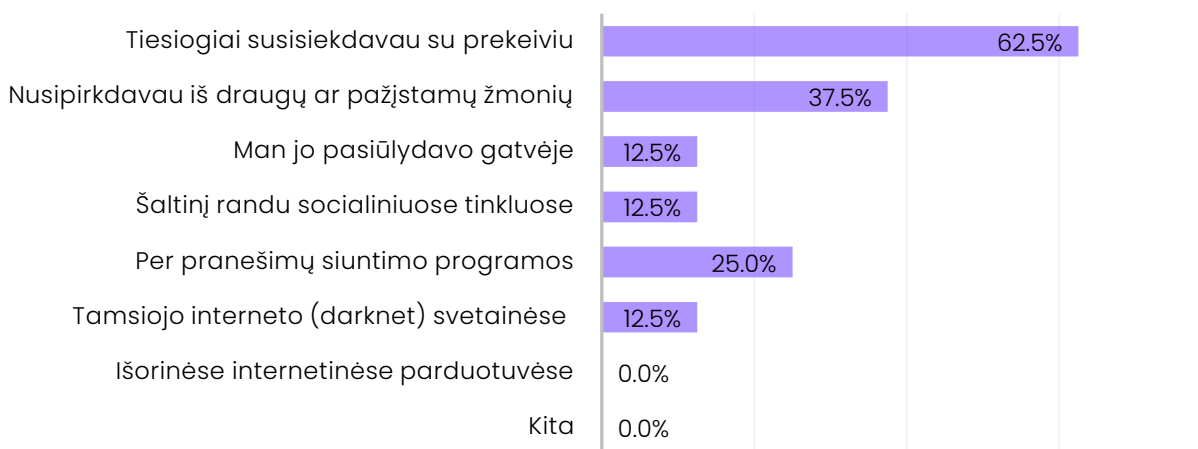
Didžioji dauguma respondentų metamfetaminą įprastai vartojo traukiant per nosį (uostant) (90,9 %). Trys respondentai (13,6 %) metamfetaminą vartojo nuryjant (vieną ar skystyje), du (9,1 %) – rūkant pypkėje, o vienas – rektaliniu būdu (žr. 3.6.6 pav.).

3.6.6 pav. „Kokiu būdu įprastai vartojate metamfetaminą?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo metamfetaminą per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=22)

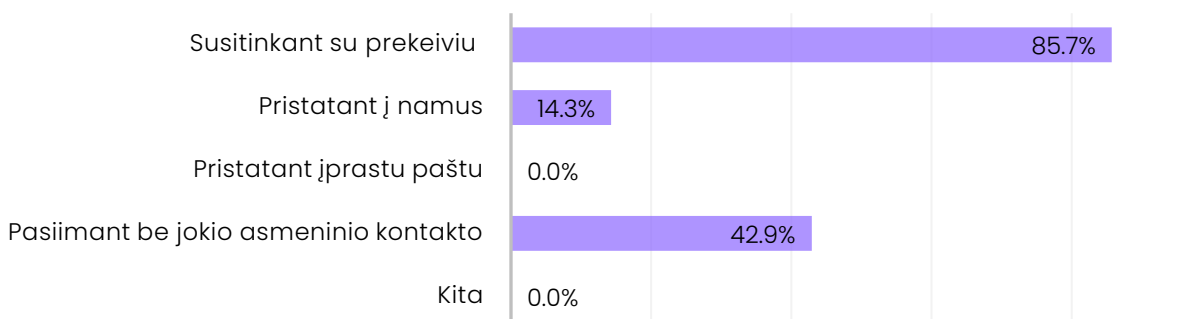
Dauguma (68,2 %) respondentų įprastai metamfetaminą gauna nemokamai, o 31,8 % – perka. Iš viso 8 asmenys (arba 38,1 % į klausimą atsakusių respondentų) nurodė, kad per pastaruosius 12 mėnesių pirkė metamfetaminą.

Per pastaruosius 12 mėnesių metamfetamino dažniausiai buvo įsigyjama tiesiogiai susisiekiant su prekeiviu (asmeniškai, telefonu, paštu ar žinutėmis) (62,5 %), nusiperkant iš draugų ar kitų pažįstamų žmonių (37,5 %) arba per pranešimų siuntimo programas (pvz., „Telegram“, „Viber“, „Signal“) (25 %) (žr. 3.6.7 pav.).

3.6.7 pav. „Kokiu būdu įprastai įsigydavote metamfetaminą per pastaruosius 12 mėnesių?“ (% nuo respondentų, kurie įsigijo metamfetaminą per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=8)

Per pastaruosius 12 mėnesių metamfetaminas dažniausiai buvo perduodamas tiesiogiai susitinkant su prekeiviu (85,7 %) arba pasiimant be jokio asmeninio kontakto (sutartoje vietoje) (42,9 %). Tik vienas respondentas (14,3 %) atsakė, kad metamfetaminas buvo pristatytas į namus (žr. 3.6.8 pav.).

3.6.8 pav. „Kokiu būdu įprastai Jums būdavo perduodamas / pristatomas metamfetaminas per pastaruosius 12 mėnesių?“ (% nuo respondentų, kurie įsigijo metamfetaminą per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=7)

Įprastai respondentai pirko 1–2 g metamfetamino miltelių ar kristalų (mediana – 2 g). Mažiausias nurodytas kiekis buvo 1 g, o didžiausias – 3,5 g. Tablečių formos metamfetaminą per pastaruosius 12 mėnesių pirko tik keli respondentai. Vienas iš jų teigė, kad įprastai perka 1 tabletę, o kitas – 4 tabletes.

Už visą perkamą miltelių ar kristalų formos metamfetamino kiekį respondentai įprastai mokėjo po 40–70 eurų (mediana – 40 eurų). Mažiausia nurodyta kaina už visą perkamą kiekį buvo 30 eurų, o didžiausia – 150 eurų. Apskaičiuota, kad 1 gramas metamfetamino miltelių ar kristalų vidutiniškai kainavo 30 eurų.

3.7. Heroinas

Tik 4 respondentai, kurie per pastaruosius 12 mėnesių vartojo heroiną, sutiko atsakyti į daugiau klausimų apie heroino vartojimą ir įsigijimą. Vis dėlto, į daugumą heroino modulio klausimų atsakė vos 3 respondentai. Šie asmenys šiame poskyryje yra vadinami respondентаis.

Vienas iš trijų į klausimą atsakusių respondentų nurodė, kad per pastarąsias 30 dienų heroiną vartojo 30 dienų (t. y. kasdien), kitas nurodė 5 dienas, o trečiasis atsakė, kad per pastarąsias 30 dienų nevartojo heroino. Per pastaruosius 12 mėnesių vienas iš trijų respondentų nurodė heroiną vartojęs kasdien ar beveik kasdien (daugiau nei 300 dienų), o kiti du pažymėjo vartoję vidutiniškai dažnai (21–50 dienų).

Vienas respondentas pažymėjo, kad paskutinį kartą kartu su heroinu vartojo ir kitus opioidus. Šis respondentas ankstesniame klausime buvo nurodęs kasdienį ilgalaikį heroino vartojimą. Kitas respondentas paskutinį kartą kartu su heroinu vartojo tabako ar nikotino gaminius, o trečiasis teigė vartojęs vien tik heroiną.

Atsakydami į klausimą apie heroino vartojimo priežastis, du iš trijų respondentų pažymėjo, kad vartojo heroiną, nes yra nuo jo priklausomi. Deja, bendrajame klausimyno modulyje visi trys teigė, kad per pastaruosius 12 mėnesių nebuvo gydomi, kad galėtų kontroliuoti ar nutraukti narkotikų vartojimą.

Per pastaruosius 12 mėnesių visi trys asmenys vartojo heroiną savo ar kažkieno kito namuose, du iš trijų vartojo automobilyje, viešojoje vietoje (gatvėje, parke, kt.), o po vieną respondentą vartojo heroiną saugesnio narkotikų vartojimo kambaryje, klube ar bare, darbe, gamtoje. Tad bent vienas iš šių trijų asmenų yra lankęsis saugesnio narkotikų vartojimo kambaryje. Pastarasis asmuo ankstesniame klausime nurodė nevartojęs heroino per paskutines 30 dienų.

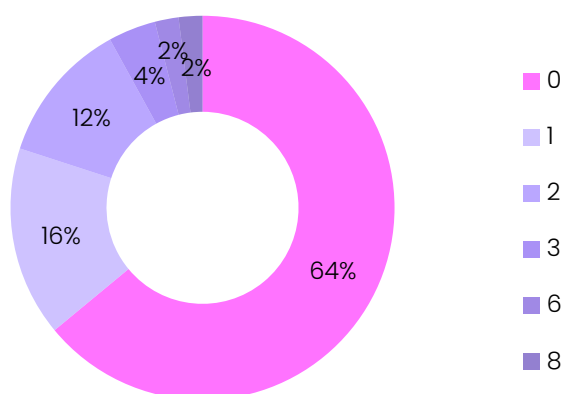
Visi trys asmenys įprastai heroiną vartojo švirkščiamuoju būdu, bet nurodė labai skirtingą per įprastą vartojimo dieną suvartojamą heroino kiekį: 0,15 g, 0,5 g ir 2 g.

Visi trys respondentai dažniausiai heroiną perka, o ne gauna dovanų, bei nurodė jo pirkę per pastaruosius 12 mėnesių. Visi trys pažymėjo, kad per pastaruosius 12 mėnesių įprastai heroino įsigydavo tiesiogiai susisiekiant su prekeiviu arba nusipirkdavo iš draugų ar pažįstamų žmonių. Tik vienas asmuo teigė, kad heroino buvo pasiūlyta gatvėje. Visiems trimis asmenims įprastai heroinas buvo perduodamas tik tiesiogiai susitinkant su prekeiviu. Įprastai buvo perkamas labai skirtingas kiekis heroino: 0,1 g, 1 g, 2 g. Už visą įsigytą kiekį apklaustieji nurodė įprastai mokantys atitinkamai skirtingą sumą: 10 eurų (įprastai perka 0,1 g), 80 eurų (įprastai perka 2 g), 120 eurų (įprastai perka 1 g).

3.8. Ketaminas

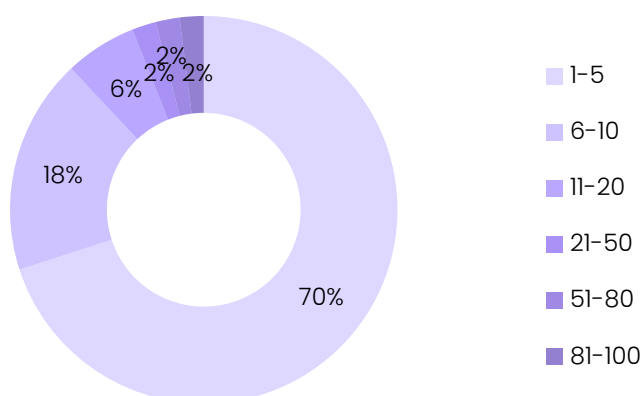
Iš viso 54 ketaminą per pastaruosius 12 mėnesių vartoję respondentai sutiko atsakyti į daugiau klausimų apie ketamino vartojimą ir jo įsigijimą. Šie asmenys šiame poskyryje yra vadinami respondентаis.

Dauguma (64 %) per pastaruosius 12 mėnesių ketaminą vartojusių respondentų nurodė, kad per pastarąsias 30 dienų ketamino nevartojo. 1 dieną per pastarąsias 30 dienų ketaminą vartojo 16 % į klausimą atsakiusių respondentų, 2 dienas – 12 %, 3 ar daugiau dienų – 8 % (žr. 3.8.1 pav.). Didžiausias nurodytas dienų skaičius buvo 8 dienos.

3.8.1 pav. „Kiek dienų per pastarąsias 30 dienų vartojote ketaminą?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo ketaminą per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=50)

Dauguma (88 %) respondentų atsakė, kad per pastaruosius 12 mėnesių ketaminą vartojo retai: 1–5 dienas (70 %) arba 6–10 dienų (18 %). Vidutiniškai dažnai (11–100 dienų) ketaminą vartojo 12 % respondentų. Nebuvo labai dažnai ar kasdien ketaminą vartojusių respondentų (žr. 3.8.2 pav.).

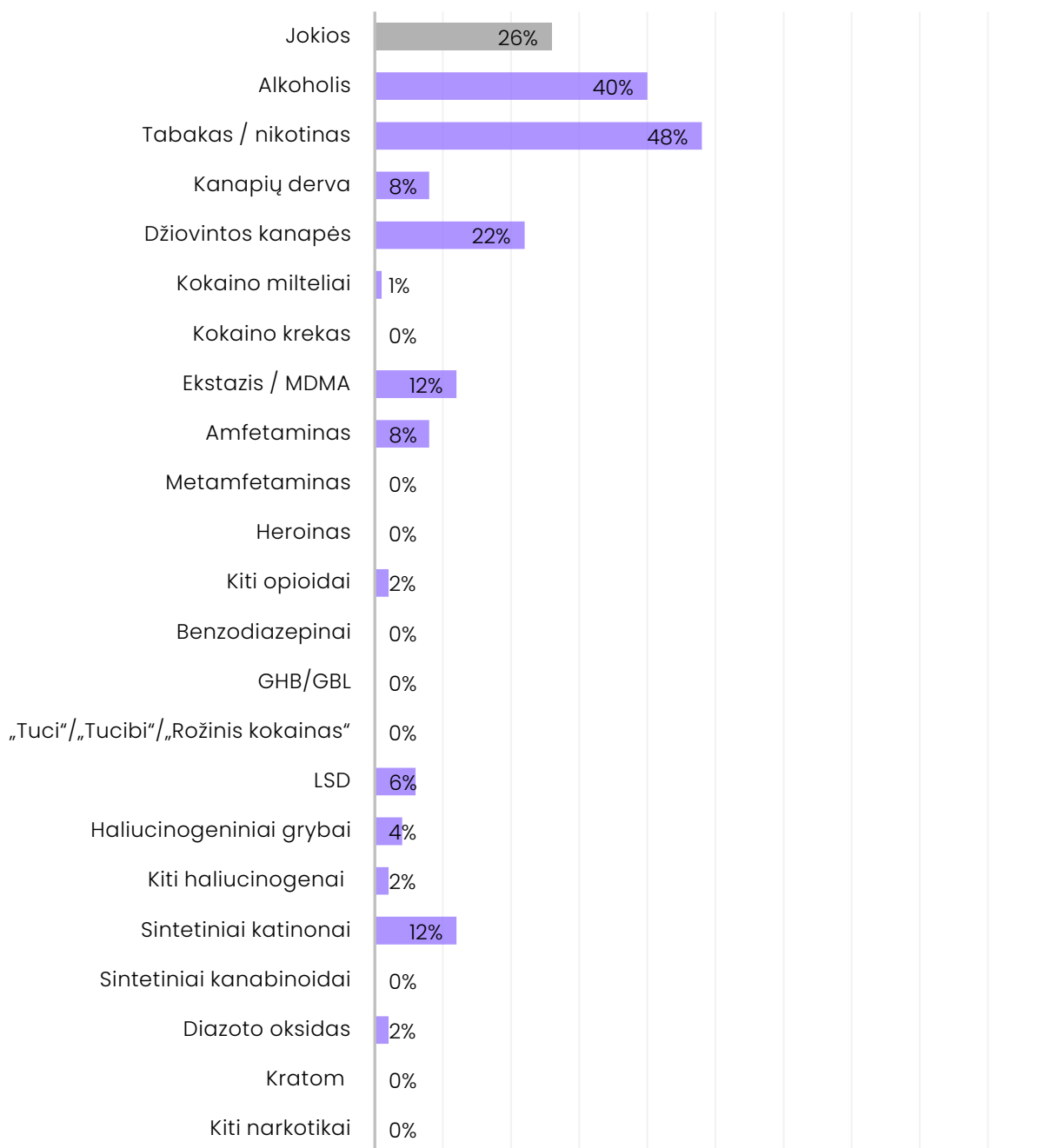

3.8.2 pav. „Kiek dienų per pastaruosius 12 mėnesių vartojote ketaminą?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo ketaminą per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=50)

92 % šių respondentų įprastai ketaminą vartojo miltelių arba kristalų forma, dar 8 % nurodė, kad įprastai vartojo kitokia forma. Nei vienas respondentas nenurodė vartojantis ketaminą tablečių forma. Visi keturi kitą formą pažymėjusieji respondentai patikslino vartojantys skystos formos ketaminą („leidžiama“, „skysta iš buteliuko“, „skystis“, „tirpalas“).

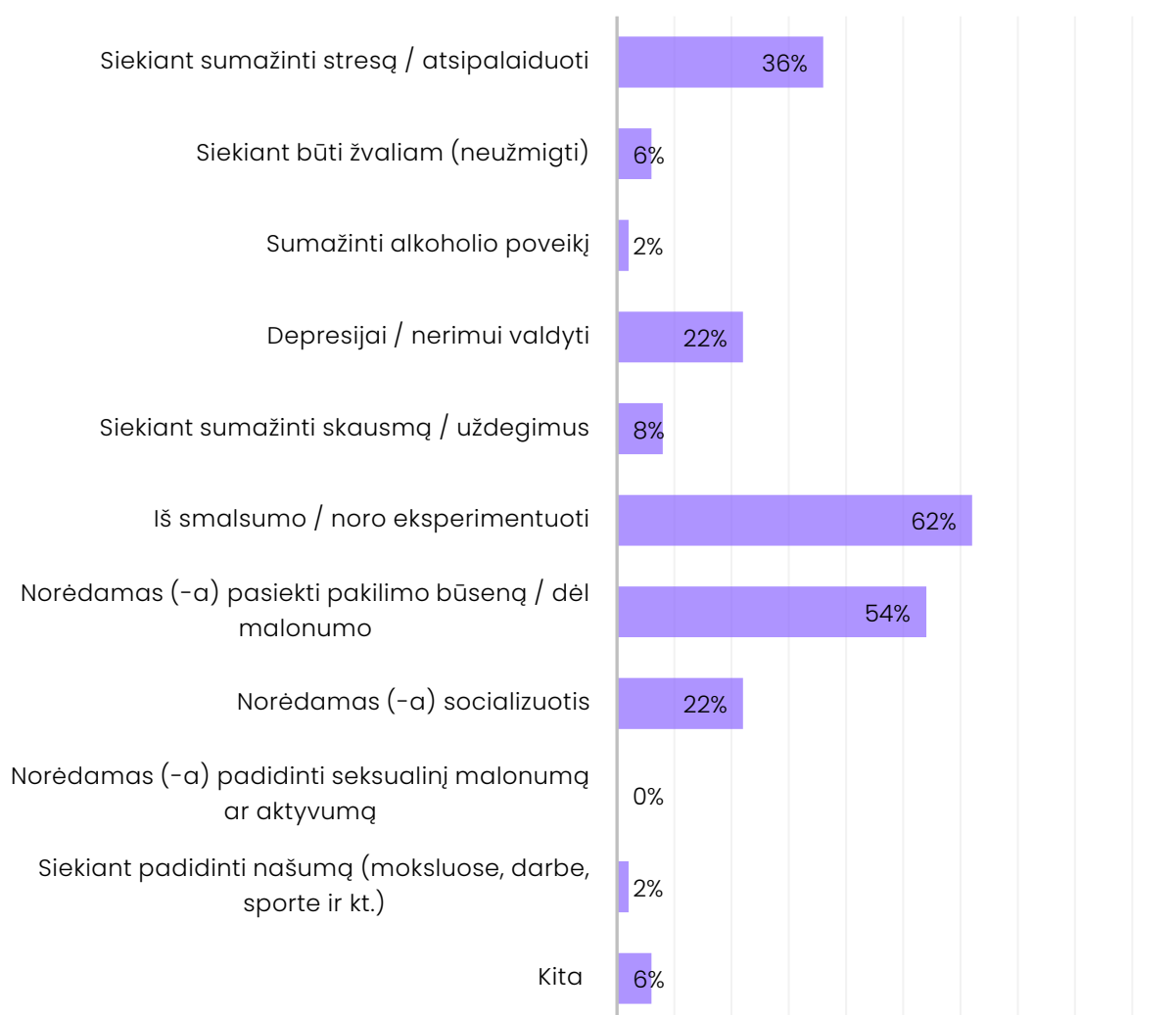
Įprastą vartojimo dieną respondentai dažniausiai vartojo 0,1–0,5 g ketamino (mediana – 0,2 g). Mažiausia nurodyta reikšmė buvo 0,01 g, o didžiausia – 2 g.

Kai respondentai paskutinį kartą vartojo ketaminą, dažniausiai kartu su juo vartojo tabako ar nikotino gaminius (48 %), alkoholį (40 %) arba vartojo tik ketaminą (26 %). Iš narkotikų kartu su ketaminu dažniausiai vartotos džiovintos kanapės (22 %) bei stimulantai: sintetiniai katinonai (12 %), ekstazis / MDMA (12 %), kokaino milteliai (10 %), amfetaminas (8 %) (žr. 3.8.3 pav.).

3.8.3 pav. „Kai paskutinį kartą vartojote ketaminą, kokias kitas medžiagas vartojote kartu su juo?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo ketaminą per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=50)

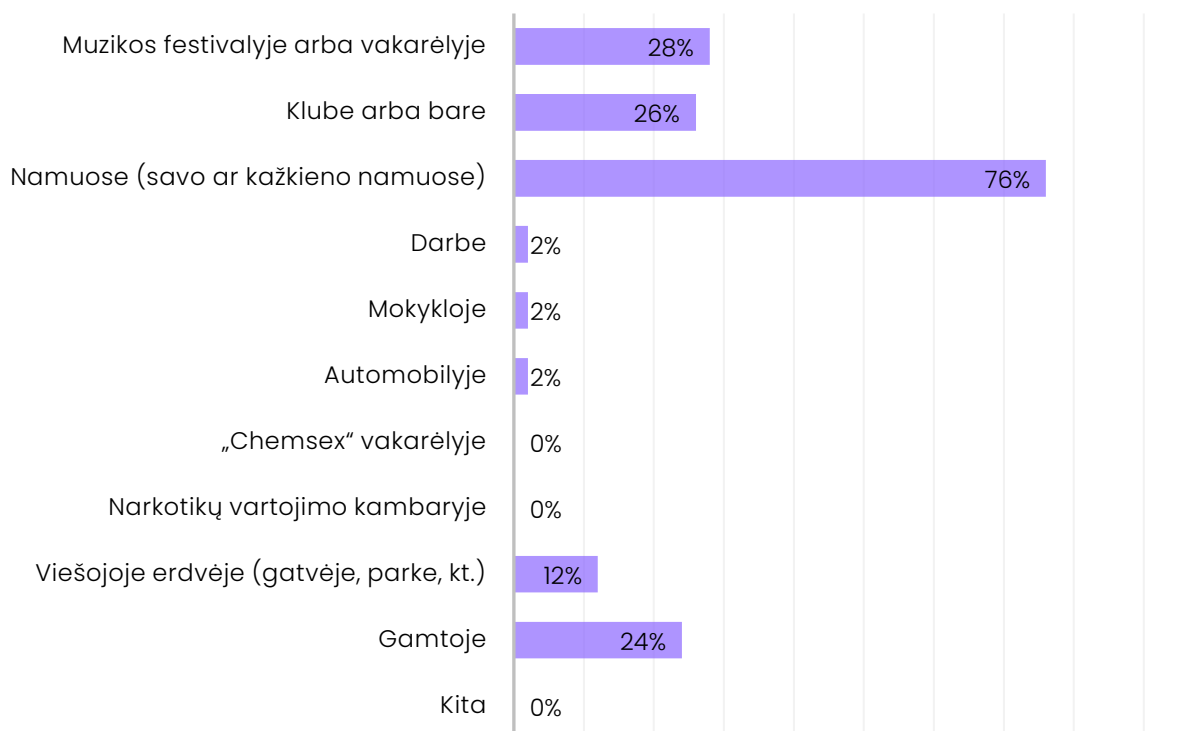
Dažniausios ketamino vartojimo per pastaruosius 12 mėnesių priežastys buvo smalsumas ar noras eksperimentuoti (62 %), noras apsvaigti (pasiekti pakilimo būseną) ar dėl malonumo, smagumo (54 %), siekiant sumažinti stresą, atsipalaiduoti (36 %), depresijai, nerimui valdyti (22 %), lengviau socializuotis, bendrauti (22 %) (žr. 3.8.4 pav.).

3.8.4 pav. „Dėl kokių priežasčių vartojote ketaminą per pastaruosius 12 mėnesių?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo ketaminą per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=50)

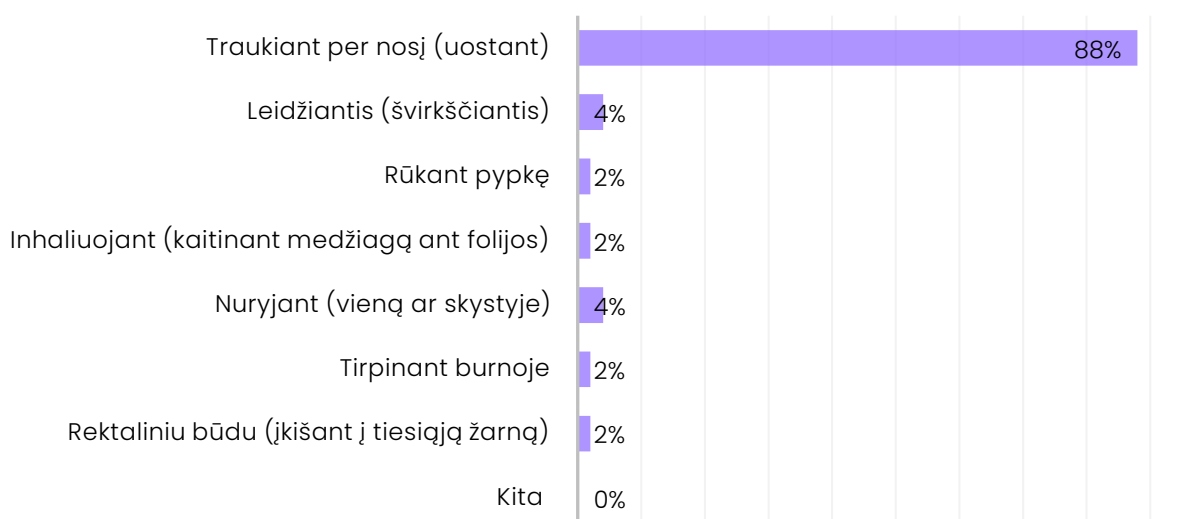
3 respondentai atsakė, kad vartojo ketaminą dėl kitų priežasčių. Vienas iš jų nurodė nežinojęs, kad vartoja ketaminą („nežinodamas, kitaip tariant man pakišo“). Kitos nurodytos priežastys buvo susijusios su rūpinimusi savo psichikos sveikata, vartojimu terapijos tikslais („norint turėti pokalbį su savo super-ego, kilus mintims apie savižudybę“) bei dvasinėmis patirtimis („dėl religinių patirčių“).

Dažniausiai nurodyta vieta, kurioje per pastaruosius 12 mėnesių vartotas ketaminas, buvo savo ar kažkieno kito namai (76 %). Kiek rečiau – muzikos festivalis ar vakarėlis (28 %), klubas ar baras (26 %), gamta (24 %), viešosios vietos (gatvė, parkas) (12 %) (žr. 3.8.5 pav.).

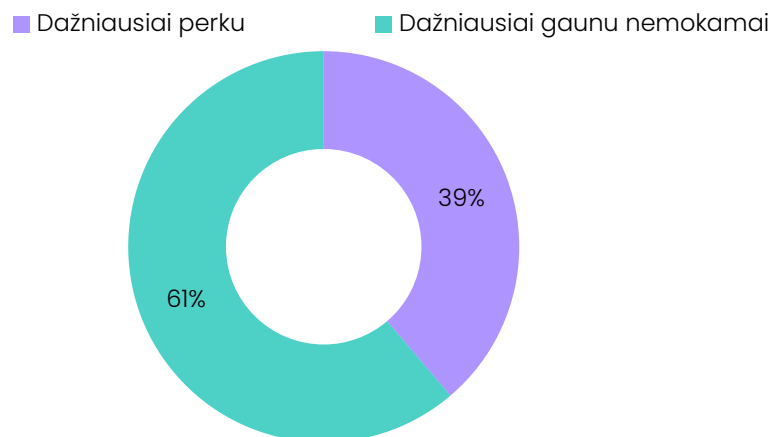
3.8.5 pav. Vietos, kuriose per pastaruosius 12 mėnesių vartotas ketaminas (% nuo respondentų, kurie vartojo ketaminą per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=50)

Ketaminas įprastai buvo vartojamas traukiant per nosį (uostant) (88 %). Keli respondentai nurodė, kad įprastai ketaminą švirkščiasi (4 % arba 2 asmenys) (žr. 3.8.6 pav.).

3.8.6 pav. „Kokiu būdu įprastai vartojate ketaminą?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo ketaminą per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=50)

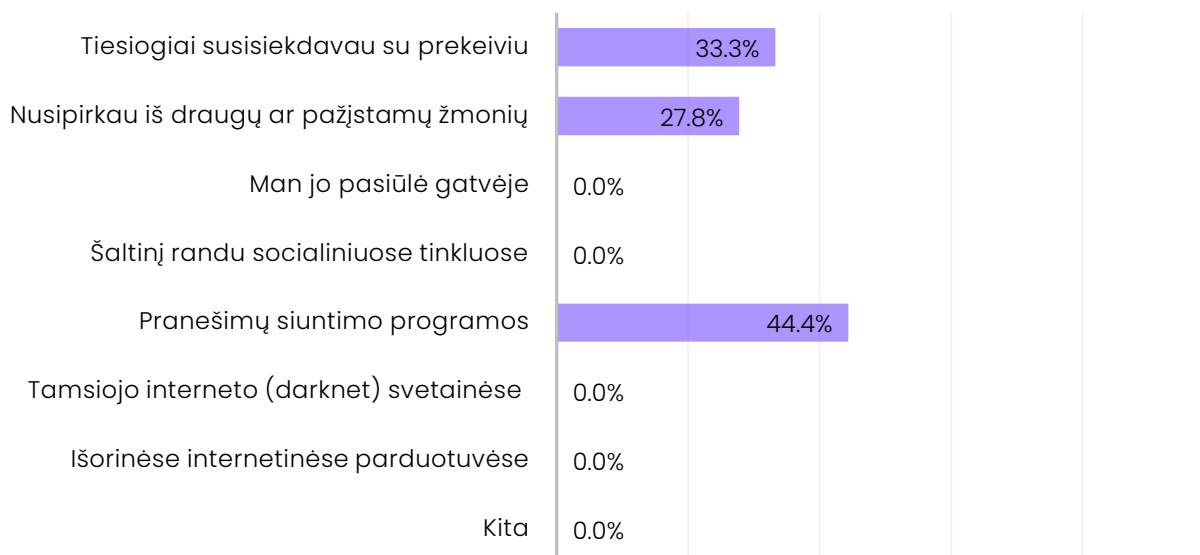
Dauguma (61,2 %) respondentų atsakė, kad ketamino dažniausiai gauna nemokamai. Tik 38,8 % respondentų ketaminą dažniausiai perka (žr. 3.8.7 pav.).

3.8.7 pav. „Kokiu būdu įprastai gaunate ketaminą?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo ketaminą per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=49)

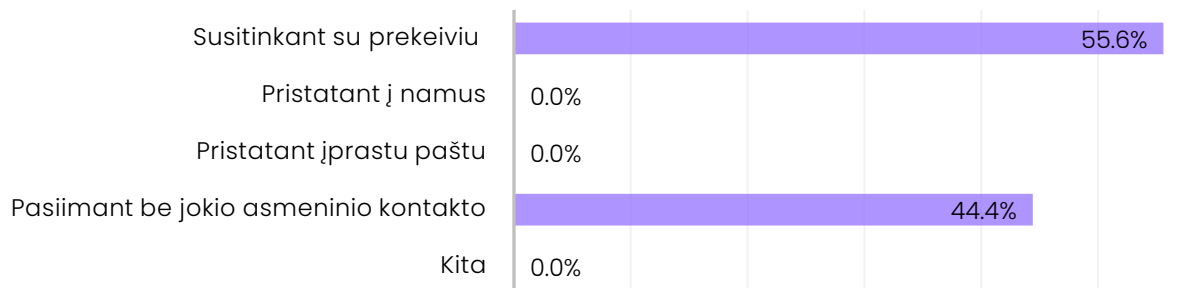
Iš viso 18 asmenų (arba 36% per pastaruosius 12 mėnesių ketaminą vartojusių ir atsakusių į papildomus klausimus respondentų) nurodė, kad per paskutinius 12 mėnesių pirko ketamino.

Per pastaruosius 12 mėnesių įprastai ketamino buvo įsigijama naudojant pranešimų siuntimo programas (pvz., „Telegram“, „Viber“, „Signal“) (44,4 %), tiesiogiai susisiekiant su prekeiviu (asmeniškai, telefonu, paštu ar žinutėmis) (33,3 %) arba buvo nusiperkama iš draugų ar kitų pažįstamų žmonių (27,8 %). Kitų galimų ketamino įsigijimo būdų nepažymėjo nei vienas respondentas (žr. 3.8.8 pav.).

3.8.8 pav. „Kokiu būdu įprastai įsigydavote ketaminą per pastaruosius 12 mėnesių?“ (% nuo respondentų, kurie įsigijo ketamino per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=18)

Per pastaruosius 12 mėnesių įprastai ketaminas pirkėjui buvo perduodamas susitinkant su prekeiviu (55,6 %) arba pasiimant be jokio asmeninio kontakto (sutartoje vietoje) (44,4 %). Kitų galimų ketamino perdavimo ar pristatymo būdų nenurodė nei vienas respondentas (žr. 3.8.9 pav.). Be to, visais atvejais buvo nurodytas tik kažkuris vienas ketamino perdavimo ar pristatymo būdas, o ne keli skirtingi būdai.

3.8.9 pav. „Koku būdu įprastai Jums būdavo perduodamas / pristatomas ketaminas per pastaruosius 12 mėnesių?“ (% nuo respondentų, kurie įsigijo ketamino per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=18)

Ketaminą pirkę respondentai dažniausiai nurodė, kad įprastai perka 1 g ketamino (71 %). Mažiausias nurodytas kiekis buvo 0,5 g, o didžiausiais – 2 g.

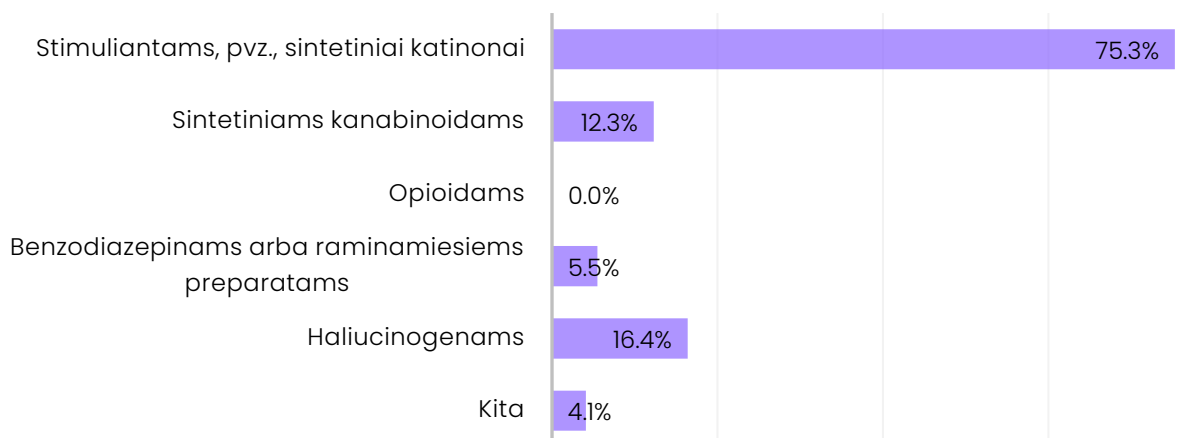
Respondentai nurodė, kad įprastai visas jų perkamas ketamino kiekis kainuoja 40–60 eurų (mediana – 40 eurų). Mažiausia nurodyta kaina buvo 20 eurų, o didžiausia – 80 eurų. Remiantis šiais rezultatais, vidutinė 1 gramo ketamino kaina – 40 eurų.

3.9. Naujos psichoaktyviosios medžiagos (NPS)

Modulyje apie naujų psichoaktyviųjų medžiagų (toliau – NPS) vartojimą buvo pažymėta, kad NPS poveikis imituoja žinomų neteisėtų narkotikų poveikį ir kad šios medžiagos gali būti pačių įvairiausių formų, pavyzdžiui, rūkomi žolelių mišiniai, milteliai, kristalai, tabletės ar skysčiai.

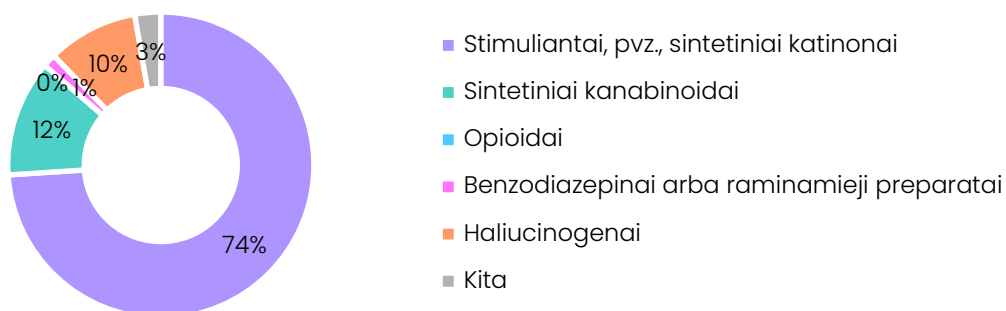
Iš viso 83 respondentai, kurie per pastaruosius 12 mėnesių vartojo NPS, sutiko atsakyti į daugiau klausimų apie šių medžiagų vartojimą ir įsigijimą. Šie asmenys šiame poskyryje yra vadinami respondентаis.

Dauguma (75,3 %) per pastaruosius 12 mėnesių NPS vartojusių ir į papildomus klausimus atsakiusių respondentų nurodė, kad jų vartotos NPS priklausė stimulantams (pvz., sintetiniai katinonai, mefedronas, 3-CMC). Kad per pastaruosius 12 mėnesių vartotos NPS priklausė sintetiniams kanabinoidams (pvz., „spaisas“) nurodė 12,3 % į klausimą atsakiusių respondentų, haliucinogenams – 16,4 %, benzodiazepinams arba raminamiesiems preparatams – 5,5 %. Nebuvo atsakiusių, kad per pastaruosius 12 mėnesių vartojo naujus sintetinius opioidus (pvz., karfentanilį, protonitazeną, izotonitazeną) (žr. 3.9.1 pav.). Kelių respondentų papildomai įvardytos kaip kitos NPS rūšys buvo „kristalai“ ir fenciklidino analogai („pcp analogues“).

3.9.1 pav. „Prašome nurodyti, kuriai grupei priklauso naujos psichoaktyviosios medžiagos, kurias vartojote per pastaruosius 12 mėnesių?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo NPS per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=73)

Atitinkamai, dauguma (74 %) respondentų atsakė, kad per pastaruosius 12 mėnesių jų dažniausiai vartotos NPS buvo stimulantai (pvz., sintetiniai katinonai). Kad iš NPS dažniausiai vartojo sintetinius kanabinoidus nurodė 12,3 % respondentų, haliucinogenus – 9,6 %, benzodiazepinus arba raminamuosius preparatus – 1,4 % (žr. 3.9.2 pav.). Vieno respondento papildomai įvardyta kita NPS rūšis buvo „kristalai“.

3.9.2 pav. Per pastaruosius 12 mėnesių dažniausiai vartotos NPS rūšys (% nuo respondentų, kurie vartojo NPS per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=73)

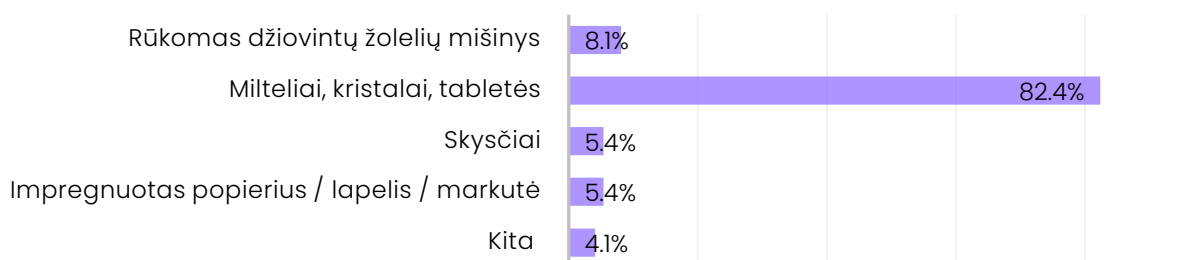
Dalis respondentų pateikė NPS, kurias dažniausiai vartojo per pastaruosius 12 mėnesių, pavadinimus. Dažniausiai buvo įvardyti konkretūs sintetiniai katinonai (3-CMC, 3-MMC, 4-MMC) ar paminėti jų gatvės pavadinimai (pvz., „Kristė“, „Kristalai“). Sintetinius kanabinoidus ar pusiau sintetinius kanabinoidus paminėjo kur kas mažesnis respondentų skaičius. Vienas asmuo nurodė pregabaliną („Lyrice“). Keli asmenys kaip NPS įvardijo „tradicinius“ narkotikus (pvz., LSD, „grybai“) (žr. 1 lentelę).

1 lentelė. Per pastaruosius 12 mėnesių dažniausiai vartotų NPS pavadinimai (N=61)

NPS pavadinimas	Respondentų skaičius
3-CMC	21
4-MMC, mefedronas	13
3-MMC	11
„Kristė“, „Kristina“ (nepaminint 3-CMC, 4-MMC ar kt.)	5
„Kristalai“, „kristalas“, „kristaliukai“ (nepaminint „Kristės“, 3-CMC, 4-MMC ar kt.)	3
„Katinonai“	1
HHC	3
2C-B	2
2-FMA	1
NEP	1
„Spaisas“, „spiced weed“, „purkšta marihuana“	3
„THC skystis“	1
Thcp, thco	1
„Lyrice“	1
„Grybai“	1
LSD	3

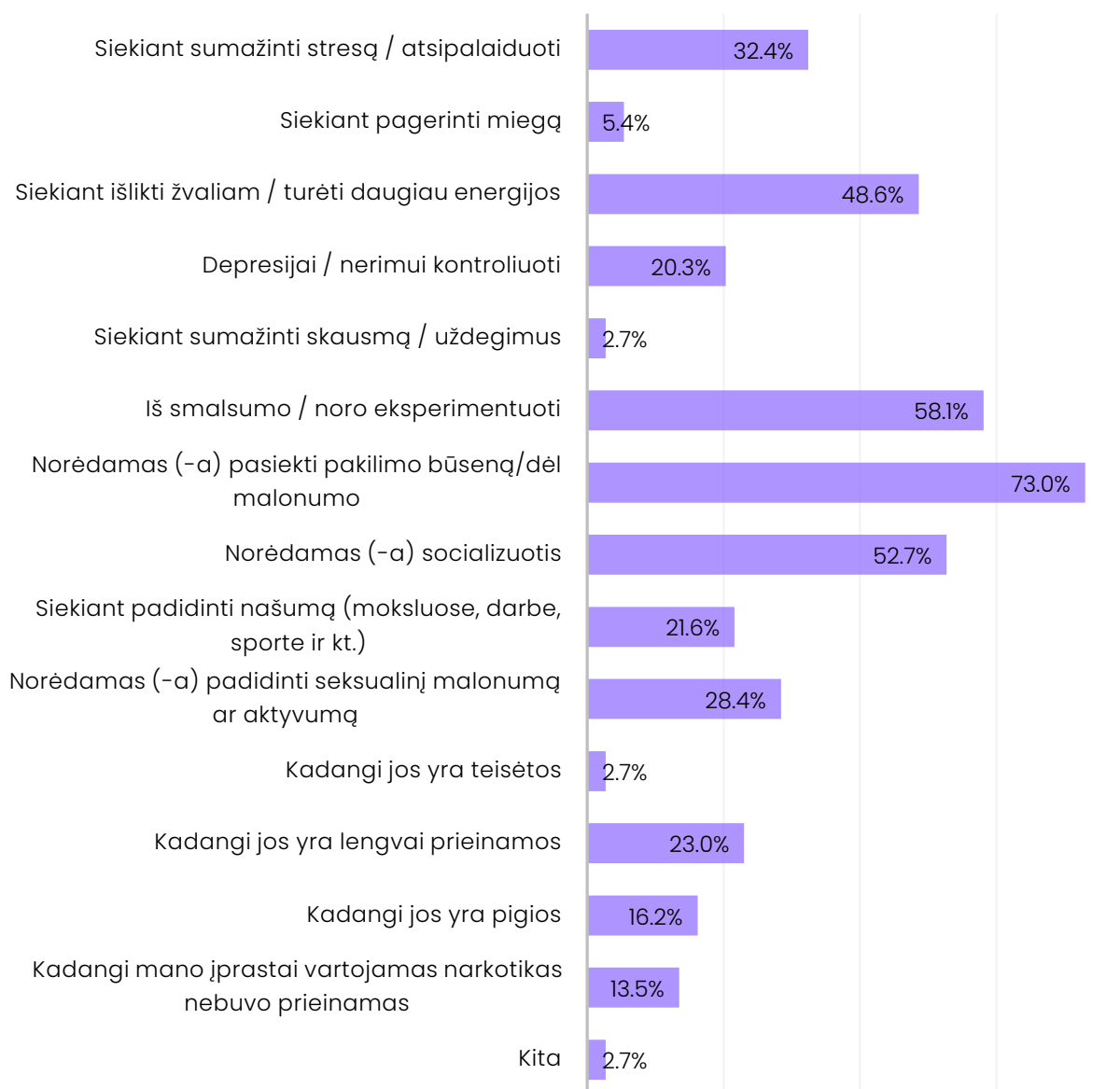
Populiariausia NPS forma buvo milteliai, kristalai ar tabletės. Dauguma (82,4 %) į klausimą atsakusių respondentų nurodė, kad per pastaruosius 12 mėnesių vartojo būtent tokios formos NPS. Kitų formų NPS per pastaruosius 12 mėnesių vartojo nedidelė dalis apklaustųjų: rūkomus džiovintų žolelių mišinius – 8,1 %, skysčius – 5,4 %, impregnuotą popierių, lapelius ar markutes –

5,4 % (žr. 3.9.3 pav.). Keli respondentai papildomai nurodė kitas NPS formas: dervą, valgomuosius gaminius, „dūmus“.

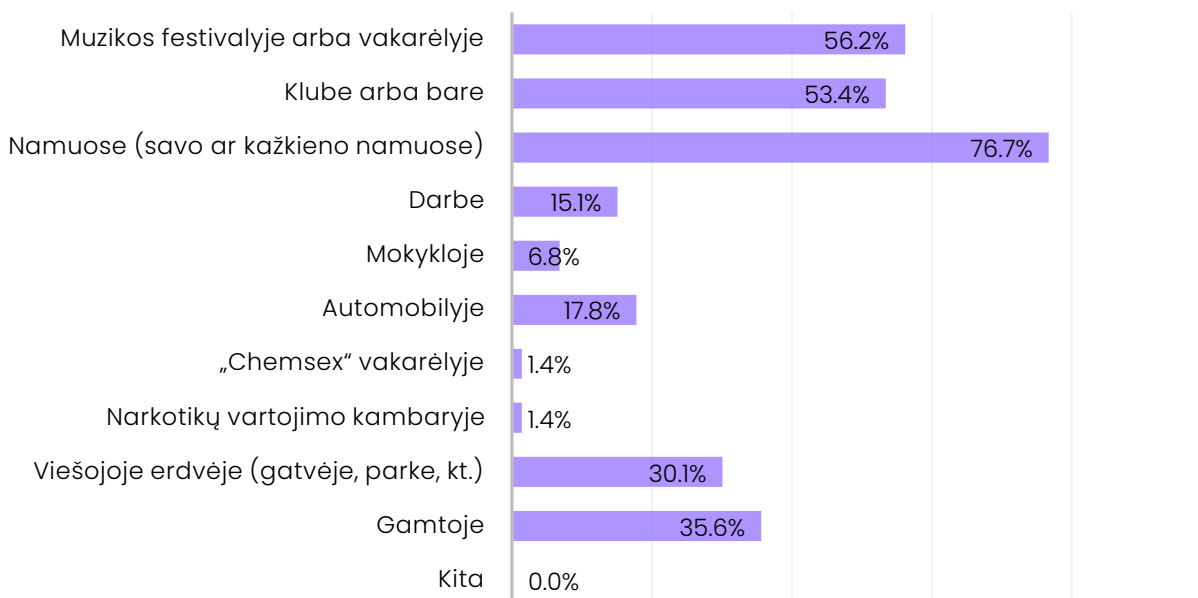
3.9.3 pav. „Dar kartą pagalvokite apie visas NPS, kurias vartojote per paskutinius 12 mėnesių, kokio pavidalo / formos jos buvo?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo NPS per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=74)

Dažniausios NPS vartojimo per pastaruosius 12 mėnesių priežastys buvo noras apsvaigti (pasiekti pakilimo būseną) ar dėl malonumo, smagumo (73 %), smalsumas ar noras eksperimentuoti (58,1 %), lengviau socializuotis, bendrauti (52,7 %), išlikti žvaliam ar turėti daugiau energijos (48,6 %). Kiek rečiau buvo nurodoma, kad NPS vartotos siekiant sumažinti stresą, atsipalaiduoti (32,4 %), padidinti seksualinį malonumą ar aktyvumą (28,4 %), padidinti produktyvumą (moksluose, darbe, sporte ir kt.) (21,6 %). Palyginti nedidelė dalis respondentų atsakė vartoję NPS dėl lengvo jų prieinamumo (23 %), mažos kainos (16,2 %), nes įprastai vartojamas narkotikas buvo neprieinamas (13,5 %), ar dėl to, kad šios medžiagos yra teisėtos (2,7 %) (žr. 3.9.4 pav.). Vienas respondentas papildomai atsakė, kad vartojo NPS, nes nežinojo, ką vartoja, o dar kitas paminėjo, kad pluoštines kanapes su NPS vartojo dėl netinkamo kanapių teisinio reguliavimo.

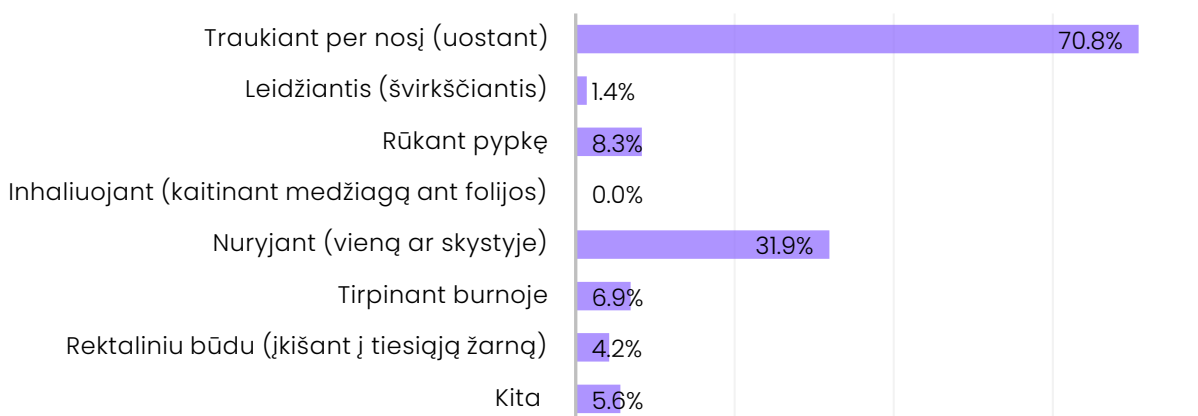
3.9.4 pav. „Dėl kokių priežasčių vartojote NPS per pastaruosius 12 mėnesių?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo NPS per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=74)

Populiariausia NPS vartoti namuose (savo ar svetimuose). 76,7 % atsakiusių į klausimą nurodė, kad per pastaruosius 12 mėnesių vartojo NPS savo ar kažkieno kito namuose, 56,2 % nurodė vartoję muzikos festivalyje ar vakarėlyje, o 53,4 % vartojo klube ar bare. Kad per pastaruosius 12 mėnesių NPS vartojo gamtoje atsakė 35,6 % respondentų, viešosiose vietose (gatvėje, parke) – 30,1 %, automobilyje – 17,8 %, darbe – 15,1 %, mokykloje – 6,8 %. Po vieną respondentą nurodė, kad per pastaruosius 12 mėnesių vartojo NPS saugesnio narkotikų vartojimo kambaryje, „chemsex“ vakarėlyje (žr. 3.9.5 pav.).

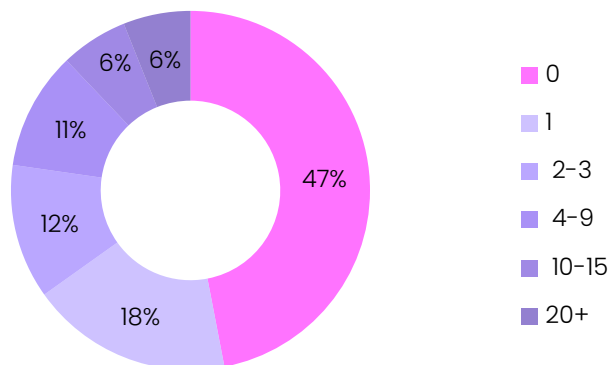
3.9.5 pav. Vietos, kuriose per pastaruosius 12 mėnesių vartotos NPS (% nuo respondentų, kurie vartojo NPS per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=73)

NPS įprastai buvo vartojamos traukiant per nosį (uostant) (70,8 %), kiek rečiau – nuryjant vieną ar skystyje (31,9 %). Tik pavieniai respondentai nurodė, kad per pastaruosius 12 mėnesių įprastai šias medžiagas rūkė pypkėje (8,3 %), tirpino burnoje (6,9 %) ar vartojo rektaliniu būdu (4,2 %). Vienas apklaustasis kaip įprastą NPS vartojimo būdą nurodė švirkštimąsi (žr. 3.9.6 pav.). Kiti respondentų papildomai įvardyti NPS vartojimo būdai buvo garinimas, rūkymas naudojant „bongą“ ar suktines, valgymas („garinant“, „rūkant bongą“, „bong“, „joint“, „dūmas“, „edibles“).

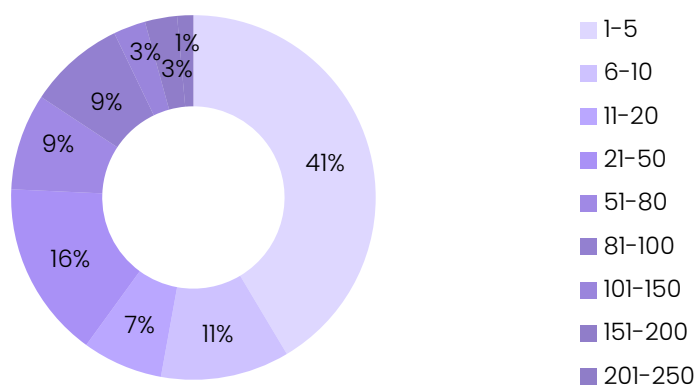
3.9.6 pav. „Koku būdu įprastai vartojote NPS per pastaruosius 12 mėnesių?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo NPS per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=72)

Beveik pusė (47 %) per pastaruosius 12 mėnesių vartojusiųjų NPS atsakė, kad per pastarąsias 30 dienų šių medžiagų nevartojo. 1 dieną per pastarąsias 30 dienų NPS vartojo 18,2 % į klausimą atsakiusių respondentų, 2–3 dienas – 12,1 %, 4–9 dienas – 10,6 %, 10–19 dienų – 6,1 %, 20 ar daugiau dienų – 6,1 % (žr. 3.9.7 pav.). Didžiausias nurodytas dienų skaičius buvo 30 dienų, o tai jau reiškia kasdienį vartojimą. Vis tik, taip dažnai (t. y. kasdien) NPS vartojo tik vienas asmuo.

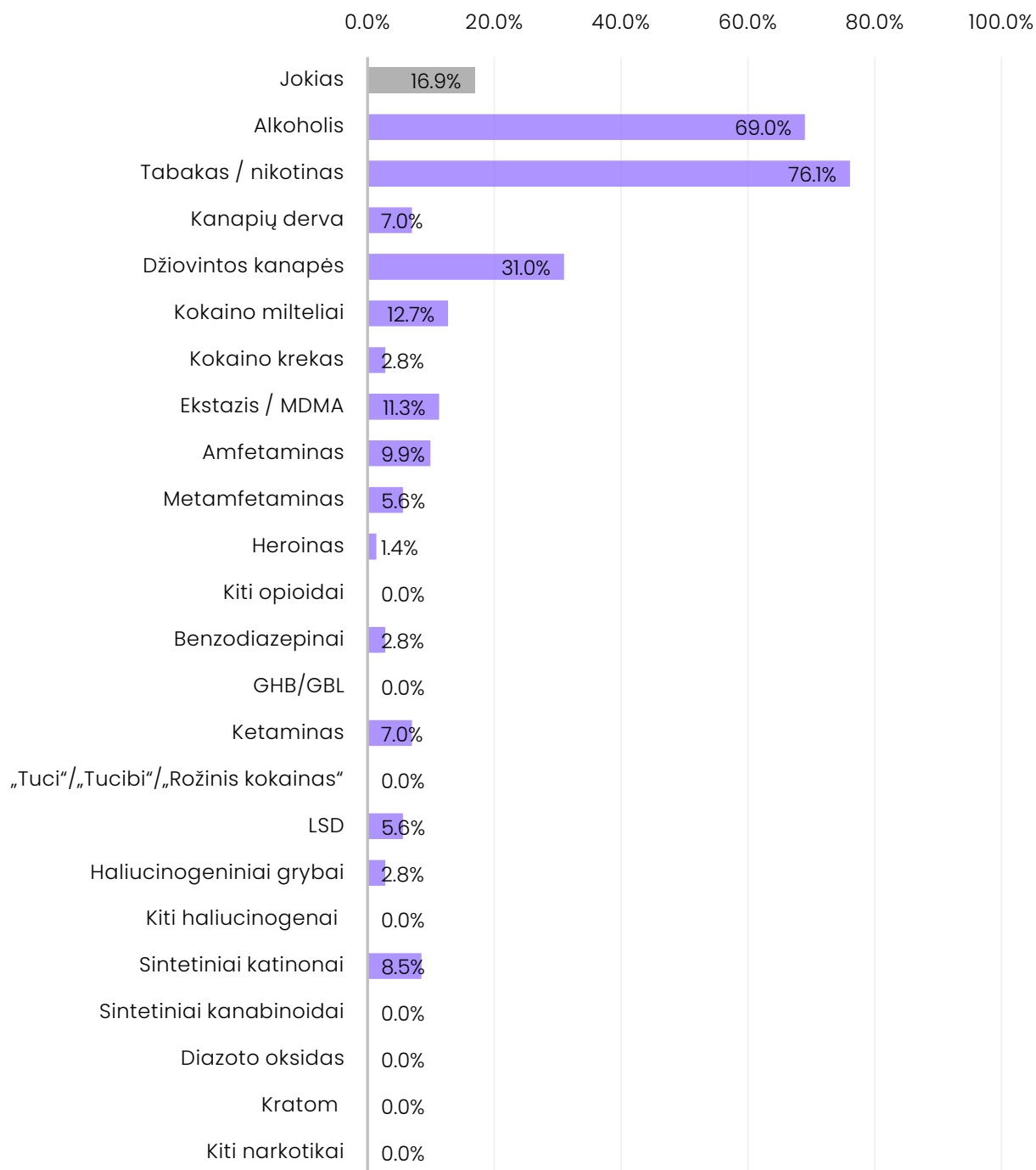
3.9.7 pav. „Kiek dienų per pastarąsias 30 dienų vartojote NPS?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo NPS per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=66)

Kiek daugiau nei pusė (52,9 %) per pastaruosius 12 mėnesių NPS vartojusių respondentų per šį laikotarpį jas vartojo retai: 1–5 dienas NPS vartojo 41,4 % atsakiusiųjų, o 6–10 dienų – 11,4 %. Vidutiniškai dažnai (11–100 dienų) NPS vartojo 40 % respondentų, labai dažnai (101–250 dienų) – 7,1 %. Nebuvo kasdien ar beveik kasdien per pastaruosius 12 mėnesių NPS vartojusių respondentų (žr. 3.9.8 pav.).

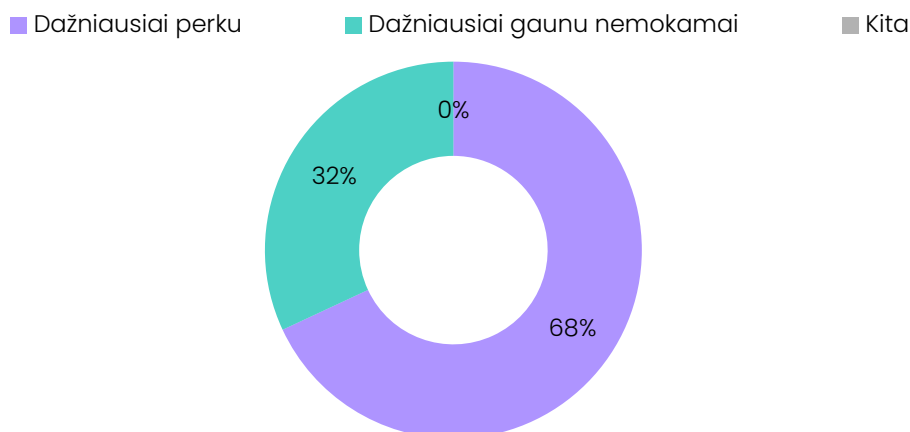
3.9.8 pav. „Kiek dienų per pastaruosius 12 mėnesių vartojote NPS?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo NPS per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=70)

Dauguma atsakiusių nurodė, kad per pastaruosius 12 mėnesių kartu su NPS vartojo tabako ar nikotino gaminius (76,1 %), alkoholį (69 %). Iš narkotikų, kartu su NPS daugiausiai buvo vartotos džiovintos kanapės (31 %), kokaino milteliai (12,7 %), ekstazis / MDMA (11,3 %), amfetaminas (9,9 %). Kad kartu su NPS nevartojo jokių kitų psichoaktyviųjų medžiagų nurodė tik 16,9 % respondentų (3.9.9 pav.).

3.9.9 pav. „Kokias kitas medžiagas paprastai vartojote su NPS per pastaruosius 12 mėnesių?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo NPS per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=71)

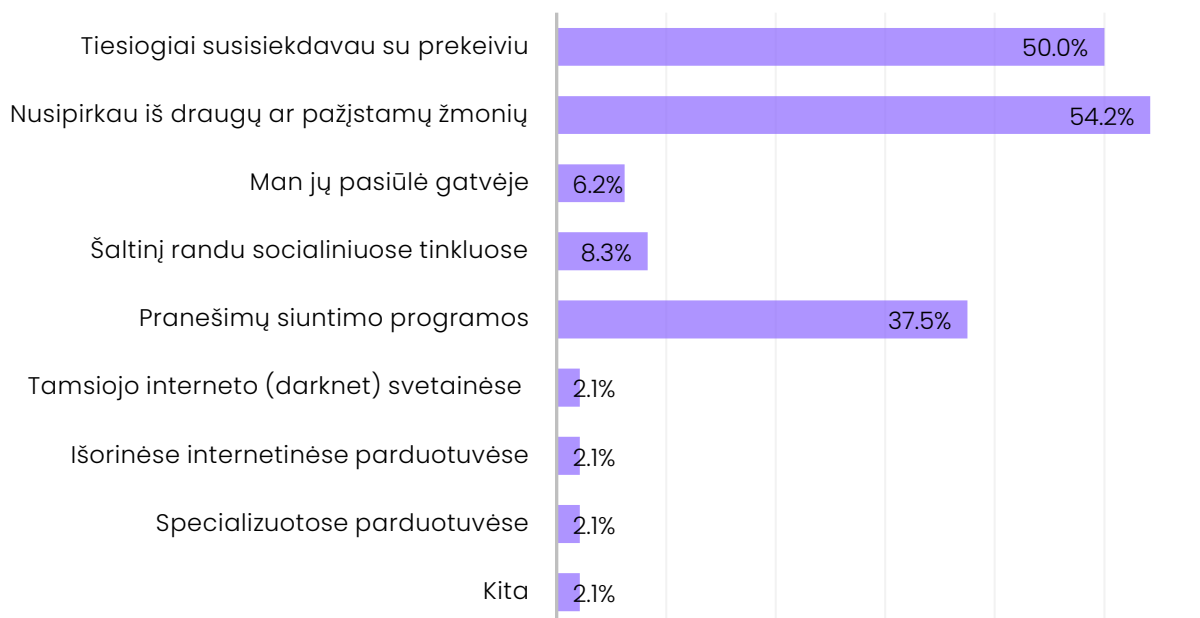
Respondentai dažniau nurodė per pastaruosius 12 mėnesių įprastai NPS pirkę (68,1 %) nei gavę nemokamai (31,9 %) (žr. 3.9.10 pav.).

3.9.10 pav. „Kokiu būdu įprastai gaudavote NPS per pastaruosius 12 mėnesių?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo NPS per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=72)

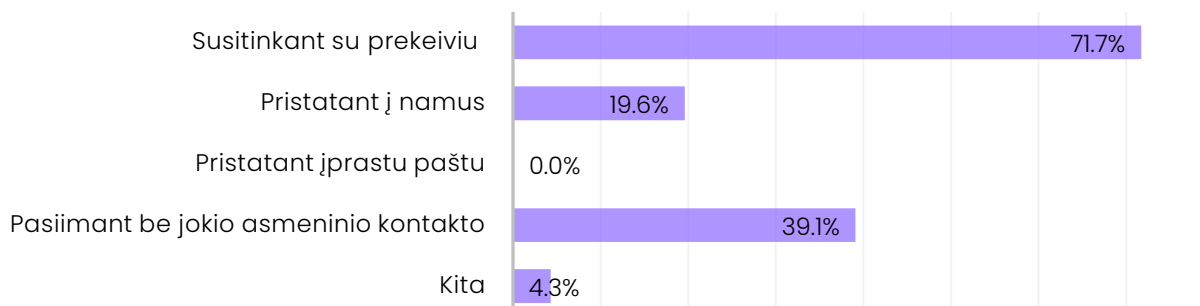
Kad per pastaruosius 12 mėnesių pirko NPS pažymėjo 48 respondentai (arba 66,7 % atsakiusių į šį klausimą).

Per pastaruosius 12 mėnesių įprastai NPS buvo įsigijamos iš draugų, pažįstamų žmonių (54,2 %), tiesiogiai susisiekiant su prekeiviu (asmeniškai, telefonu, paštu ar žinutėmis) (50 %) arba naudojant pranešimų siuntimo programėles (pvz., „Telegram“, „Viber“, „Signal“) (37,5 %). Kiti NPS įsigijimo būdai buvo mažiau populiarūs (žr. 3.9.11 pav.). Vienas asmuo papildomai įvardijo, kad per pastaruosius 12 mėnesių NPS įprastai pirko legaliose parduotuvėse.

3.9.11 pav. „Kokiu būdu įprastai įsigydavote NPS per pastaruosius 12 mėnesių?“ (% nuo respondentų, kurie įsigijo NPS per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=48)

Per pastaruosius 12 mėnesių įprastai NPS buvo perduodamos susitinkant su prekeiviu (71,7 %) arba pasiimant be jokio asmeninio kontakto (sutartoje vietoje) (39,1 %). 19,6 % per pastaruosius 12 mėnesių įsigijusių NPS respondentų atsakė, kad šios medžiagos įprastai buvo pristatomos jiems į namus (žr. 3.9.12 pav.). Du asmenys pažymėjo, kad NPS jiems buvo perduodamos ar pristatomos kitais būdais, bet šių būdų neįvardijo.

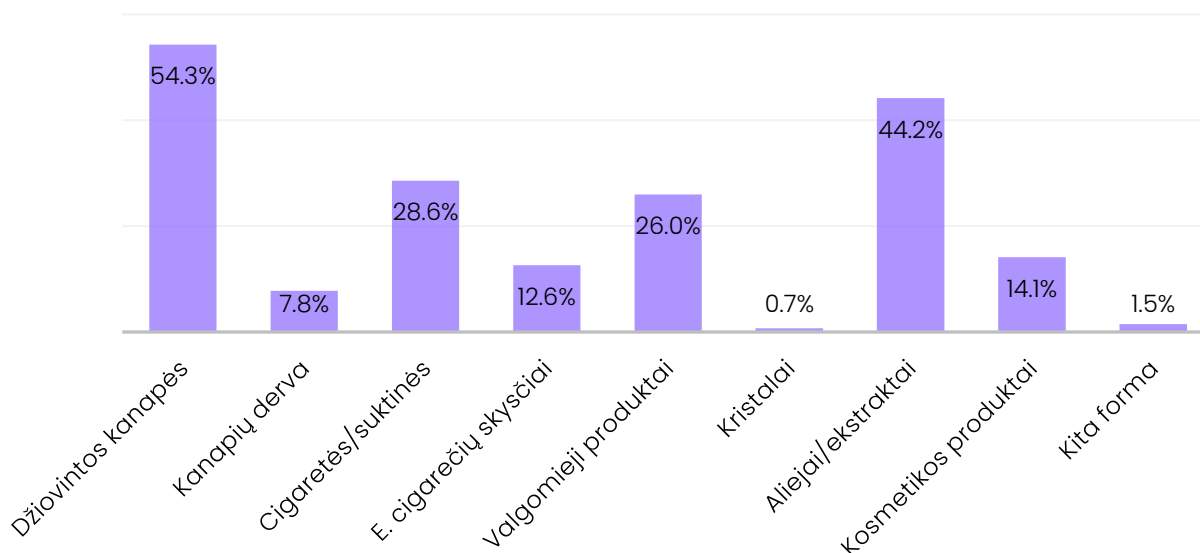

3.9.12 pav. „Kokiu būdu įprastai Jums būdavo perduodamos / pristatomos NPS per pastaruosius 12 mėnesių?“ (% nuo respondentų, kurie įsigijo NPS per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=46)

3.10. Produktai su CBD ar maža THC koncentracija

Iš viso 270 respondentų, kurie per pastaruosius 12 mėnesių vartojo produktus, kurių veiklioji medžiaga buvo kanabidiolis (toliau – CBD), arba pluoštinių kanapių produktus su maža tetrahidrokanabinolio (toliau – THC) koncentracija, sutiko atsakyti į daugiau klausimų apie šių produktų vartojimą. Šie asmenys šiame poskyryje yra vadinami respondentais.

Dažniausiai respondentų nurodytos per pastaruosius 12 mėnesių vartotos šių produktų formos buvo džiovintos kanapės (54,3 %), aliejai ar ekstraktai (44,2 %). Kitos tokių produktų formos buvo mažiau populiarios. Cigaretės ar suktinės su CBD ar maža THC koncentracija per pastaruosius 12 mėnesių vartojo 28,6 % į klausimą atsakiusių respondentų, valgomuosius produktus – 26 %, kosmetikos produktus – 14,1 %, elektroninių cigarečių skysčius – 12,6 %, kanapių dervą – 7,8 %, kristalų formos produktus – 0,7 % (žr. 3.10.1 pav.). Keturi respondentai papildomai nurodė kitas per pastaruosius 12 mėnesių vartotas šių produktų formas: arbatą, gėrimą, kapsules, dantų pastą.

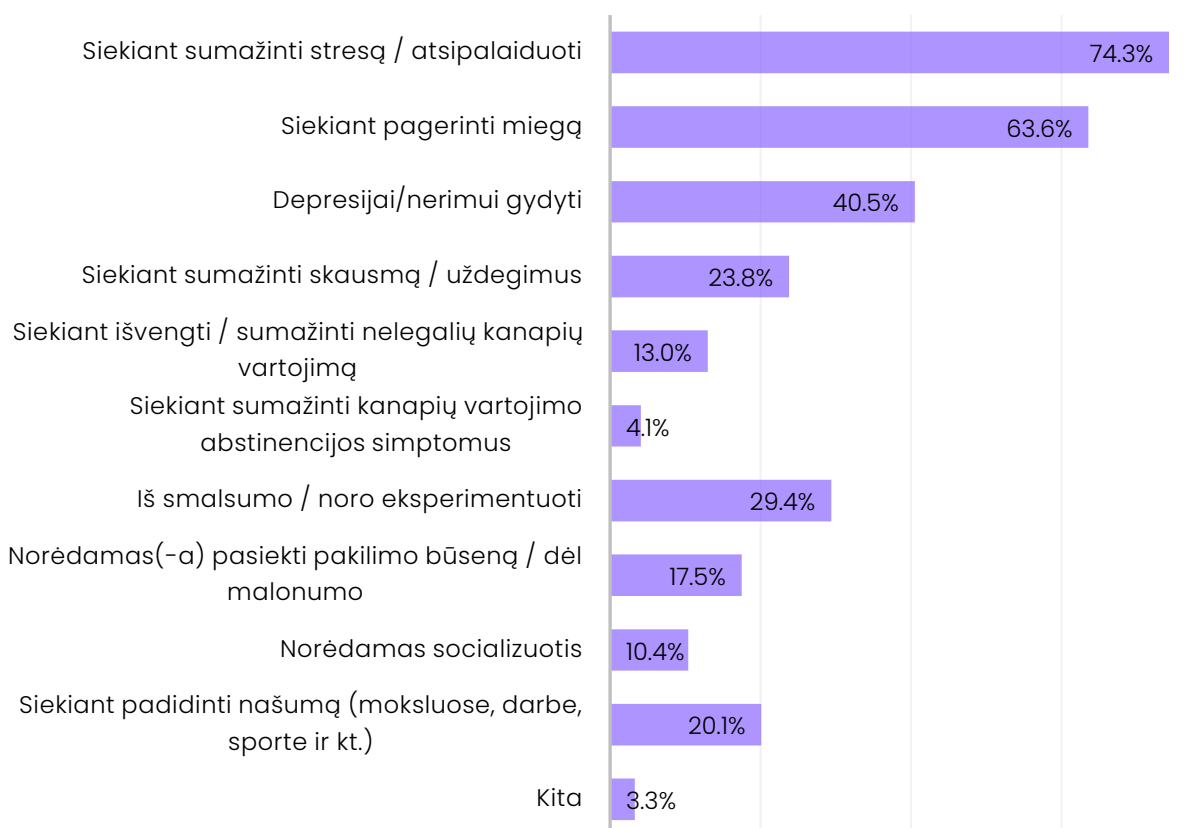

3.10.1 pav. „Kokia buvo CBD / mažos koncentracijos THC produktų forma, kuriuos vartojote per pastaruosius 12 mėnesių?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo CBD / mažos koncentracijos THC produktus per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=269)

Dauguma respondentų nurodė, kad produktus su CBD ar maža THC koncentracija per pastaruosius 12 mėnesių vartojo siekdami palengvinti neigiamus psichikos sveikatos sutrikimų simptomus: sumažinti stresą ar atsipalaiduoti (74,3 %), pagerinti miegą (63,6 %), gydyti ar palengvinti depresijos ar nerimo simptomus (40,5 %). Kur kas mažesnė dalis respondentų šiuos produktus vartojo vedami smalsumo ar noro eksperimentuoti (29,4 %), siekiant sumažinti skausmą ar uždegimus (23,8 %), padidinti produktyvumą (moksluose, darbe, sporte ir kt.) (20,1 %). Rečiausiai šie produktai vartojami siekiant apsvaigti, pasiekti pakilimo būseną, dėl smagumo ar malonumo (17,5 %), palengvinti bendravimą, socializaciją (10,4 %), išvengti ar sumažinti nelegalių kanapių vartojimą (13 %), sumažinti kanapių vartojimo abstinencijos simptomus (4,1 %) (žr. 3.10.2 pav.).

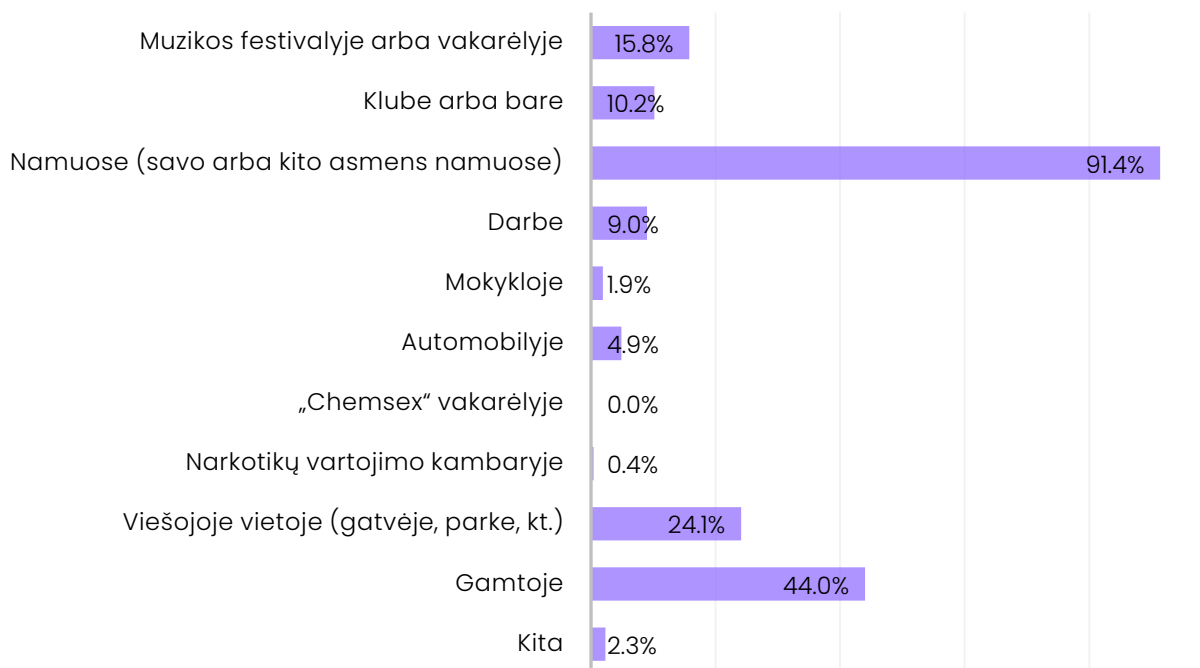
3,3 % respondentų pažymėjo, kad produktus su CBD ar maža THC koncentracija vartojo dėl kitų priežasčių. Tarp kitų priežasčių buvo paminėta galimybė vartoti teisėtai („todėl kad tai legalu

malonu tai daryti nebijant draudimų“), vartojimas siekiant sumažinti kanapių stiprumą ar jų vartojimą („maišom su normaliom kanapėmis, kad mažiau jų surūkyt“, „perkant kanapes juodoje rinkoje jos būna per stiprios, tai papildomai vartuju CBD aliejų, kad išlyginti CBD / THC santykį, o CBD žiedus naudoju maišymui su aukštos THC koncentracijos kanapėmis irgi dėl tos pačios priežasties“), pakeisti kitas psichoaktyvias medžiagas („nes nevartuju alkoholio“), dėl populiarumo („clout'o“), pramoginiais tikslais, siekiant apsvaigti („kad apsinešti“).

3.10.2 pav. „Dėl kokių priežasčių vartojote CBD / mažos koncentracijos THC produktus per pastaruosius 12 mėnesių?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo CBD / mažos koncentracijos THC produktus per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=269)

Produktai su CBD ar maža THC koncentracija per pastaruosius 12 mėnesių paprastai buvo vartojami savo ar kito asmens namuose (91,4 %). Šiuos gaminius per pastaruosius 12 mėnesių gamtoje vartojo 44 % į klausimą atsakiusių respondentų, viešojoje vietoje (gatvėje, parke ar kt.) – 24,1 %, muzikos festivalyje arba vakarėlyje – 15,8 %, klube arba bare – 10,2 %, darbe – 9 %, mokykloje – 1,9 %, automobilyje – 4,9 %, saugesnio narkotikų vartojimo kambaryje – 0,4 % (žr. 3.10.3 pav.). Kitos respondentų įvardytos vietos buvo kitos šalys, kino teatras („kine buvo dalinami CBD browniai“), namai, lėktuvas ir kt.

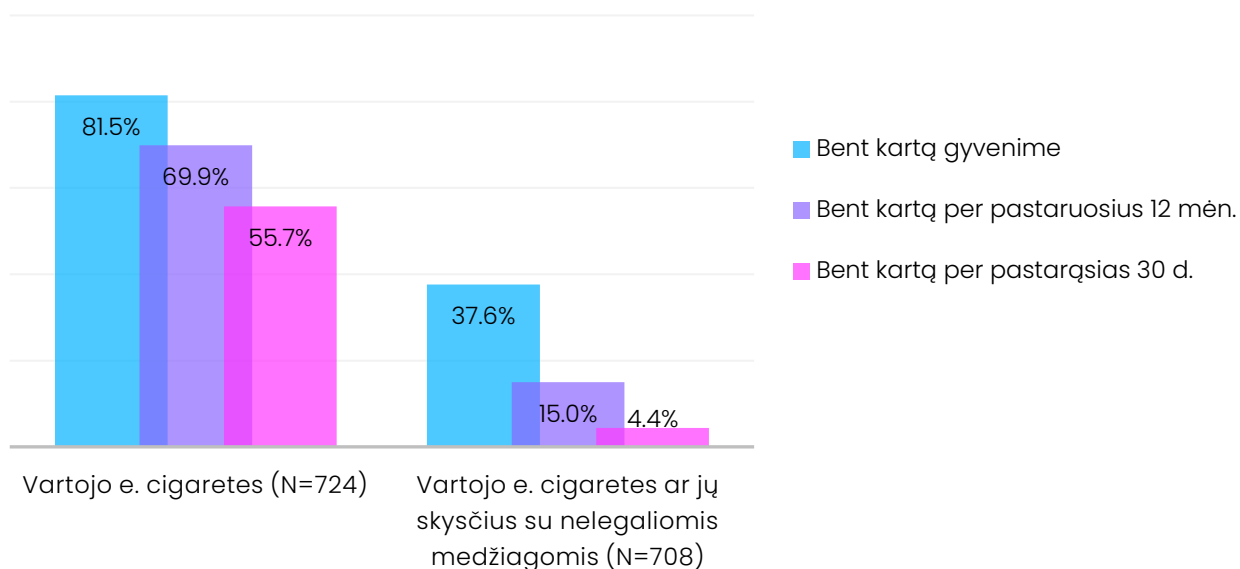
3.10.3 pav. Vietos, kuriose per pastaruosius 12 mėnesių vartoti CBD / mažos koncentracijos THC produktai (% nuo respondentų, kurie vartojo CBD / mažos koncentracijos THC produktus per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=266)

3.11. Elektroninės cigaretės

Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas į tyrimo klausimyną buvo įtraukęs papildomą nacionalinį modulį apie elektroninių cigarečių vartojimą, jo sukeltas neigiamas pasekmes sveikatai bei elektroninių cigarečių ar jų skysčių su nelegaliomis medžiagomis vartojimo ypatumus.

Tyrimo duomenimis, bent kartą per pastarąsias 30 dienų elektronines cigaretes vartojo 55,7 % respondentų, bent kartą per pastaruosius 12 mėnesių – 69,9 %, o bent kartą gyvenime – 81,5 % (žr. 3.11.1 pav.).

Dalis respondentų teigė išbandę elektronines cigaretes ar jų skysčius su nelegaliomis medžiagomis (pvz., „smile“, THC, sintetiniais kanabinoidais, DMT). Bent kartą per pastarąsias 30 dienų elektronines cigaretes ar jų skysčius su nelegaliomis medžiagomis vartojo 4,4 % respondentų, bent kartą per pastaruosius 12 mėnesių – 15 %, o bent kartą gyvenime – 37,6 % (žr. 3.11.1 pav.).

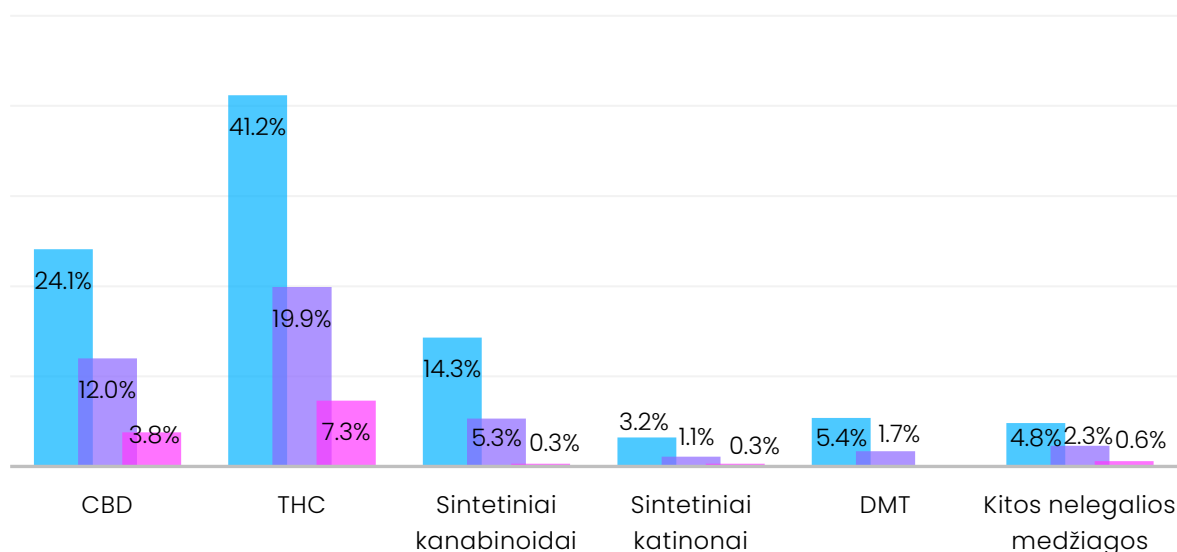

3.11.1 pav. Elektroninių cigarečių ar jų skysčių vartojimas (% nuo respondentų, kurie atsakė į klausimą)

Net 41,2 % visų respondentų buvo išbandę elektronines cigaretes ar jų skysčius su THC. Elektronines cigaretes ar jų skysčius su CBD bent kartą gyvenime vartojo 24,1 %, o su sintetiniais kanabinoidais – 14,3 %. Elektronines cigaretes ar jų skysčius su THC per pastaruosius 12 mėnesių teigė vartoję 19,9 % visų respondentų, su CBD – 12 %, sintetiniais kanabinoidais – 5,3 %, sintetiniais katinonais – 1,1 %, DMT – 1,7 %, kitomis nelegaliomis medžiagomis – 0,6 % visų į klausimą atsakiusių respondentų (žr. 3.11.2 pav.).

Respondentų įvardytos kitos nelegalios medžiagos, kurias jie vartojo naudodami elektronines cigaretes, buvo daugiausia „smile“ („smailas“) (6 respondentai) ir HHC (5 respondentai). Po vieną respondentą paminėjo „kanapių koncentratą (dab pen)“, „naminius kanapių skysčius“, 5meo-dmt, A-PHiP, amfetaminą, metamfetaminą, heroiną, „kristalus“, „hašišą“, „skystį be nikotino (bazė – glicerinas ir skonis)“.

■ Bent kartą gyvenime ■ Bent kartą per pastaruosius 12 mėn. ■ Bent kartą per pastarąsias 30 d.

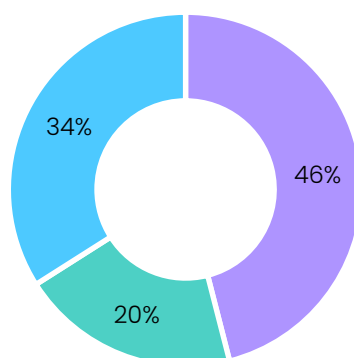

3.11.2 pav. Elektroninių cigarečių ar jų skysčių su atitinkamomis medžiagomis vartojimas (% nuo visų respondentų, kurie atsakė į klausimą)

Atkreiptinas dėmesys, kad dalis respondentų, kurie per pastaruosius 12 mėnesių vartojo elektronines cigaretes su šiomis medžiagomis, ankstesniame klausime nurodė nevartoję elektroninių cigarečių ar jų skysčių su nelegaliomis medžiagomis. Pavyzdžiui, tarp per pastaruosius 12 mėnesių vartojusiųjų elektronines cigaretes ar jų skysčius su THC, tik 62,7 % pažymėjo vartoję elektronines cigaretes ar jų skysčius su nelegaliomis medžiagomis.

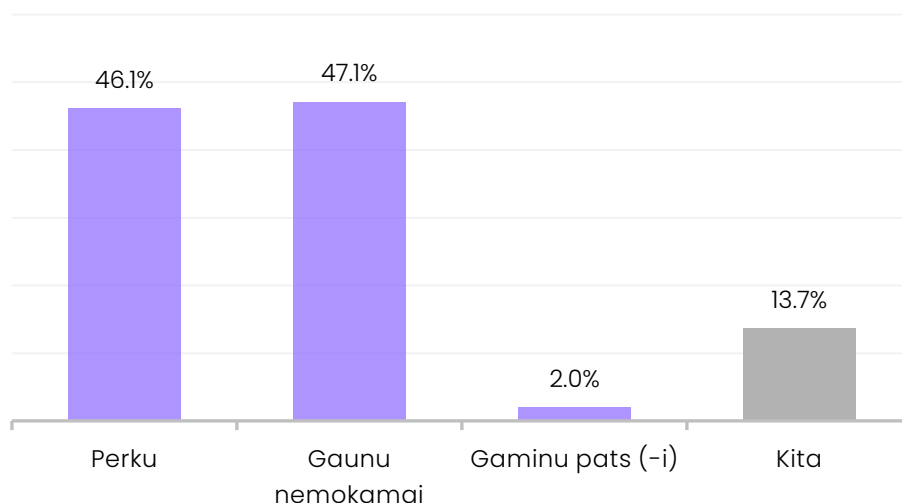
Respondentai, kurie per pastaruosius 12 mėnesių vartojo elektronines cigaretes ar jų skysčius su nelegaliomis medžiagomis, šiais gaminiais dažnai dalinasi su kitais žmonėmis: dažniausiai dalinasi – 46 %, pasidalina maždaug 50 % kartų – 20 %. Tik 34 % respondentų atsakė, kad šiais gaminiais dažniausiai nesidalina su kitais žmonėmis (žr. 3.11.3 pav.).

■ Dažniausiai dalinuosi ■ Pasidalinu maždaug 50 % kartų ■ Dažniausiai nesidalinu

3.11.3 pav. „Ar dažnai garindami / vartodami elektronines cigaretes ar jų skysčius su nelegaliomis medžiagomis dalijatės jomis su kitais žmonėmis?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo elektronines cigaretes ar jų skysčius su nelegaliomis medžiagomis per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=100)

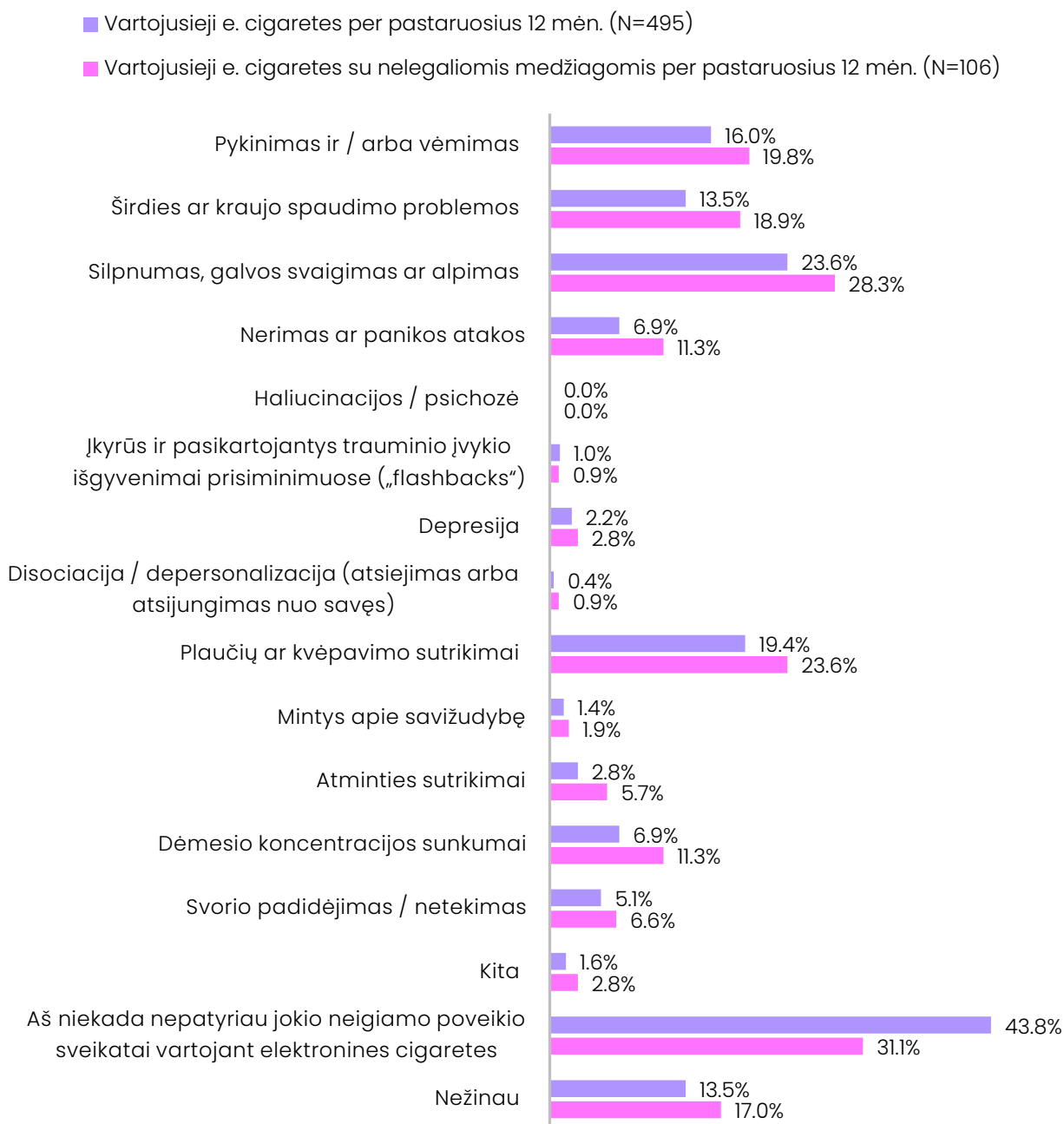
Beveik pusė (47,1 %) elektronines cigaretes ar jų skysčius su nelegaliomis medžiagomis per pastaruosius 12 mėnesių vartojusių respondentų atsakė, kad šiuos gaminius gauna nemokamai. Panaši dalis (46,1 %) respondentų nurodė perkantys, o patys gaminasi tik 2 %. 13,7 % respondentų atsakė jų gaunantys kitais būdais (žr. 3.11.4 pav.).

3.11.4 pav. „Kokiu būdu jūs gaunate elektroninių cigarečių ar jų skysčių su nelegaliomis medžiagomis?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo elektronines cigaretes ar jų skysčius su nelegaliomis medžiagomis per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą, N=102)

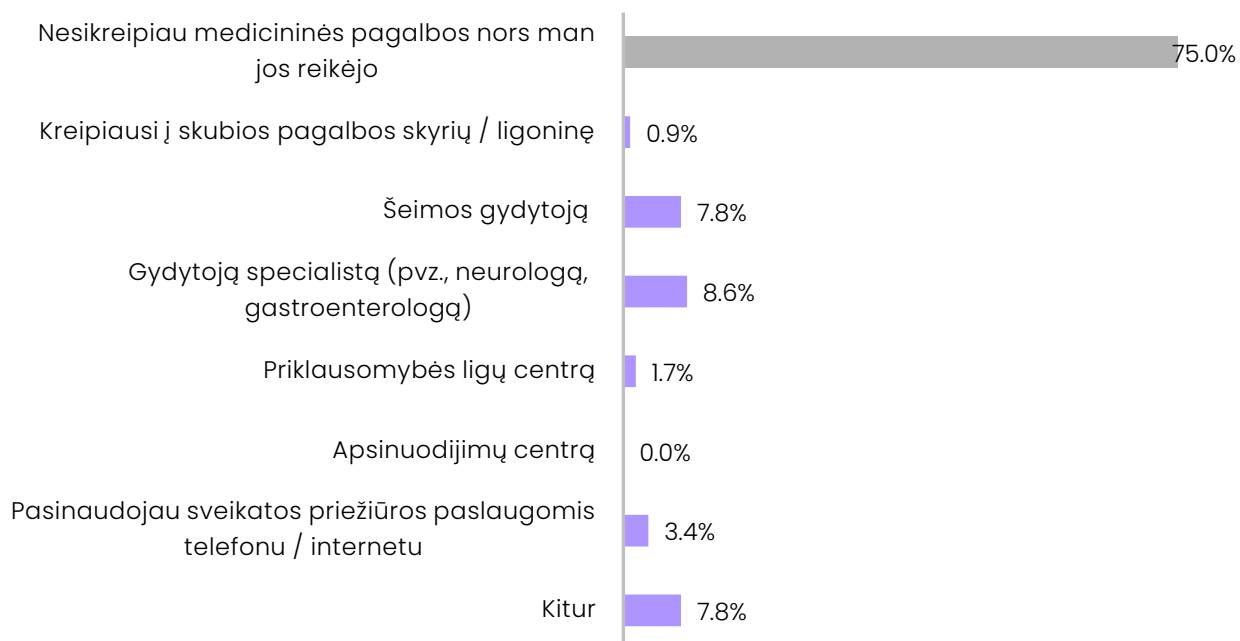
Tik 43,8 % apklaustųjų, kurie vartojo elektronines cigaretes per pastaruosius 12 mėnesių teigė per šį laikotarpį nepatyrę jokio nepageidaujamo elektroninių cigarečių poveikio sveikatai. Dažniausiai nurodytas neigiamas elektroninių cigarečių poveikis fizinei sveikatai buvo silpnumas, galvos svaigimas ar alpimas (23,6 %), plaučių ar kvėpavimo sutrikimai (19,4 %), pykinimas ar vėmimas (16 %), širdies ar kraujo spaudimo problemos (13,5 %). Nedidelė dalis respondentų nurodė įvairius psichikos sveikatos ar kognityvinių funkcijų sutrikimų simptomus: nerimą ar panikos atakas (6,9 %), dėmesio koncentracijos sunkumus (6,9 %), atminties sutrikimus (2,8 %), depresiją (2,2 %).

Pastebėta, kad tarp respondentų, kurie per pastaruosius 12 mėnesių vartojo elektronines cigaretes ar jų skysčius su nelegaliomis medžiagomis, buvo daugiau patyrusių nepageidaujamą jų poveikį. Dažniausiai šių respondentų nurodytas neigiamas elektroninių cigarečių poveikis fizinei sveikatai buvo silpnumas, galvos svaigimas ar alpimas (28,3 %), plaučių ar kvėpavimo sutrikimai (23,6 %), pykinimas ar vėmimas (19,8 %), širdies ar kraujo spaudimo problemos (18,9 %). Taip pat pastebimai didesnė dalis šių respondentų, nei vartojusiųjų bet kokias elektronines cigaretes, patyrė nerimą ar panikos atakas (11,3 %), dėmesio koncentracijos sunkumus (11,3 %), atminties sutrikimus (5,7 %). Tik 31,1 % šių respondentų per pastaruosius 12 mėnesių nepatyrė jokio nepageidaujamo elektroninių cigarečių poveikio sveikatai.

3.11.5 pav. „Ar per pastaruosius 12 mėnesių patyrėte nepageidaujamą elektroninių cigarečių ar jų skysčių vartojimo / garinimo poveikį (-ius) sveikatai?“ (% nuo respondentų, kurie vartojo elektronines cigaretes per pastaruosius 12 mėnesių ir atsakė į klausimą)

Dauguma (75 %) respondentų, kurie per pastaruosius 12 mėnesių patyrė nepageidaujamą elektroninių cigarečių ar jų skysčių vartojimo poveikį sveikatai, niekur nesikreipė medicininės pagalbos. Dėl nepageidaujamo šių gaminių poveikio sveikatai pagalbos į gydytoją specialistą (pvz., neurologą, gastroenterologą) kreipėsi 8,6 % negalavimus patyrusių respondentų, į šeimos gydytoją – 7,8 %, priklausomybės ligų centrą – 1,7 % (2 asmenys), skubios pagalbos skyrių ar ligoninę – 0,9 % (1 asmuo). Sveikatos priežiūros paslaugomis telefonu ar internetu pasinaudojo 3,4 % tokių respondentų, o kitur kreipėsi pagalbos – 7,8 % (žr. 3.11.6 pav.). Keli respondentai papildomai įvardijo konkrečias sveikatos priežiūros įstaigas, į kurias kreipėsi pagalbos. Po vieną respondentą paminėjo, kad kreipėsi pagalbos į psichiatrą, draugus, ieškojo informacijos internete.

3.11.6 pav. „Ar per pastaruosius 12 mėnesių kreipėtės medicininės pagalbos dėl bet kurio anksčiau paminėto nepageidaujamo poveikio sveikatai? Jei taip, kur kreipėtės pagalbos?“ (% nuo respondentų, kurie per pastaruosius 12 mėnesių patyrė nepageidaujamą elektroninių cigarečių poveikį sveikatai, N=116)

4. Išvados

Tyrimo svarba

Internetinės apklausos suteikia galimybę lengvai ir greitai apklausti sunkiau pasiekiamas ar nedideles tikslines grupes, šio tyrimo atveju – per pastaruosius 12 mėnesių narkotikus vartojusius pilnamečius asmenis. Tokių asmenų dalis reprezentatyviose tiesioginėse gyventojų apklausose paprastai būna maža, o klausimų skaičius ribotas. Todėl surenkami bendrąją populiaciją tinkamai atspindintys, bet nepakankamai išsamūs duomenys apie narkotikų vartojimo įpročius. Lietuvoje 2021 m. Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento užsakymu tiesioginės apklausos būdu vykdyto bendrosios populiacijos tyrimo duomenimis, bent kartą per pastaruosius 12 mėnesių kokius nors narkotikus vartojo 4,5 % 15–64 m. Lietuvos gyventojų (15–34 m. amžiaus grupėje – 9,4 %). Vis dėlto, tokių respondentų minėtoje apklausoje iš viso buvo tik 113, kai šiame tyrime dalyvavo net 764 respondentai iš Lietuvos, kurie per pastaruosius 12 mėnesių vartojo kokius nors narkotikus ir sutiko atsakyti į papildomus klausimus apie narkotikų vartojimo ir įsigijimo ypatumus.

Europos internetinio narkotikų tyrimo dėka buvo surinkta daug naujų, aktualių bei tarp šalių palyginamų duomenų ne tik apie narkotikų ir naujų psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo įpročius ir patirtis, bet ir apie gydymo bei žalos mažinimo paslaugų poreikį. Tyrimas taip pat leido netiesioginiu būdu geriau pažinti šiandieninę Lietuvos narkotikų rinką. Dėl to svarbu užtikrinti, kad Lietuva ir ateityje dalyvautų Europos internetiniame narkotikų tyrime.

Narkotikų ir kitų psichoaktyviųjų medžiagų vartojimas per pastaruosius 12 mėnesių

Didžioji dauguma asmenų, kurie per pastaruosius 12 mėnesių vartojo kokius nors narkotikus, per šį laikotarpį vartojo kanapes (87,6 %). Beveik trečdalis respondentų per pastaruosius 12 mėnesių vartojo haliucinogeninius grybus (31,5 %), kokainą (30,9 %). Bent kartą per šį laikotarpį ekstazį / MDMA vartojo 26,7 % respondentų, amfetaminą – 13,9 %, metamfetaminą – 6,3 %, ketaminą – 10,9 %. LSD bent kartą per pastaruosius 12 mėnesių vartojo 19,1 % respondentų, o kitus haliucinogenus (pvz., DMT, 2CB) – 6,7 %. Heroiną bent kartą per pastaruosius 12 mėnesių vartojo 0,7 % respondentų, o kitus opioidus (pvz., metadoną, buprenorfiną, fentanilį) be recepto vartojo 1,5 %. „Tuci“ / „tucibi“ / „rožinį kokainą“ per pastaruosius 12 mėnesių vartojo 1,6 % respondentų, „kratom“ (puošniąją vožtę) – 1,5 %, GHB / GBL – 0,9 %.

Kokias nors naujas psichoaktyviąsias medžiagas bent kartą per pastaruosius 12 mėnesių vartoję nurodė 18 % respondentų, sintetinius katinonus – 14 %, sintetinius kanabinoidus – 3,3 %. Pusiau sintetinius kanabinoidus per šį laikotarpį vartojo 10 % respondentų.

Kiek daugiau nei pusė (56 %) respondentų teigė per pastaruosius 12 mėnesių vartoję produktus su CBD ar maža THC koncentracija.

Tarp asmenų, kurie per pastaruosius 12 mėnesių vartojo kokius nors narkotikus, buvo plačiai paplitęs ir alkoholio, tabako gaminių ir su jais susijusių gaminių vartojimas. Per pastaruosius 12 mėnesių alkoholį vartojo 92,7 % respondentų, tabaką (pvz., cigaretes), elektronines cigaretes ar kaitinamojo tabako gaminius – 88,7 %.

Kanapių vartojimo ir įsigijimo ypatumai

Iš viso 636 respondentai, kurie per pastaruosius 12 mėnesių vartojo kanapes, sutiko atsakyti į daugiau klausimų apie kanapių vartojimo ir įsigijimo ypatumus.

Kanapės paprastai išbandomos sulaukus 15–18 metų (mediana – 16 metų).

Tik trečdalis (33,6 %) per pastaruosius 12 mėnesių kanapes vartojusių respondentų per šį laikotarpį jas vartojo retai – 1–10 dienų. 20 ar daugiau dienų per pastaruosius 30 dienų kanapes vartojo 22,1 % respondentų, vartojusių kanapes per pastaruosius 12 mėnesių. Toks dažnas vartojimas gali būti vertinamas kaip didelės rizikos kanapių vartojimas.

Didžioji dauguma (94,9 %) per pastaruosius 12 mėnesių kanapes vartojusių respondentų per šį laikotarpį vartojo nelegalias kanapes. Legalias, bet ne medicininės kanapes vartojo 14,3 % respondentų, o gydytojo paskirtas medicininės kanapes – tik 3 asmenys (0,5 %). 10 asmenų (1,6 %) nežinojo, koks buvo jų vartotų kanapių teisinis statusas.

Beveik visi (97,9 %) per pastaruosius 12 mėnesių kanapes vartoję respondentai vartojo džiovintas kanapes. Kitos kanapių rūšys ar produktai buvo mažiau populiariūs. Valgomuosius kanapių produktus per pastaruosius 12 mėnesių vartojo 26,2 % respondentų, kanapių dervą – 23 %, elektroninių cigarečių skysčius – 12,8 %, aliejus, ekstraktus – 11,1 %.

Per pastaruosius 12 mėnesių respondentai kartu su kanapėmis paprastai vartojo tabako ar nikotino gaminius (64,3 %), alkoholį (53,5 %). Iš narkotikų, kartu su kanapėmis daugiausia buvo vartojusių haliucinogeninius grybus (10,6 %), LSD (7,7 %). Kartu su kanapėmis sintetinius kanabinoidus vartoję nurodė tik 0,8 % respondentų. Jokių kitų psichoaktyviųjų medžiagų kartu su kanapėmis nevartojo tik 24 % respondentų.

Dažniausiai nurodytos kanapių vartojimo per pastaruosius 12 mėnesių priežastys buvo siekis sumažinti stresą, atsipalaiduoti (72,9 %), apsvaigti (pasiekti pakilimo būseną) ar dėl malonumo, smagumo (53 %), siekiant pagerinti miegą (47,9 %), depresijai, nerimui gydyti (37 %), siekiant lengviau socializuotis, bendrauti (31,1 %). 12,2 % respondentų atsakė, kad vartoja kanapes dėl priklausomybės.

Dauguma respondentų per pastaruosius 12 mėnesių vartojo kanapes, kad palengvintų ar kontroliuotų įvairius fizinės bei psichikos sveikatos sutrikimus ar jų simptomus. Daugiausia respondentų nurodė vartoję kanapes dėl įvairių psichikos sveikatos problemų: liūdesio, depresijos (43,5 %), nerimo, panikos atakų (39,3 %), miego problemų (38,6 %), nuotaikos svyravimų (31,3 %), kitų emocinių ar psichikos sveikatos problemų (20,7 %). Tik 26,5 % respondentų atsakė, kad per pastaruosius 12 mėnesių nevartojo kanapių, kad palengvintų ar kontroliuotų fizinės ar psichikos sveikatos problemas.

Dažniausiai nurodytos vietos, kuriose per pastaruosius 12 mėnesių vartotos kanapės, buvo savo ar kažkieno kito namai (90,5 %), gamta (70,6 %), viešosios vietos (gatvė, parkas) (52,8 %), muzikos festivaliai ar vakarėliai (40,6 %), klubai ar barai (29,7 %).

Tarp vartojusių kanapes per pastaruosius 12 mėnesių respondentų 59,6 % atsakė, kad bent kartą per šį laikotarpį vartojo kanapes iki vidurdienio, 74,3 % vartojo kanapes vieni, 50,2 % turėjo atminties problemų po kanapių vartojimo, 26,3 % draugai ar šeimos nariai sakė, kad turėtų sumažinti ar nebevartoti kanapių, 27,9 % nesėkmingai bandė sumažinti arba nutraukti kanapių vartojimą, o 21,8 % turėjo problemų dėl kanapių vartojimo (ginčų, nelaimingų atsitikimų, prastų rezultatų ir kt.).

Probleminis kanapių vartojimas (4 ar daugiau CAST balų) buvo būdingas kiek daugiau nei pusei (55 %) tyrime dalyvavusių asmenų, kurie per pastaruosius 12 mėnesių vartojo kanapes: 20,6 % – vidutiniškai tikėtina, kad jų kanapių vartojimas probleminis (4–6 CAST balai), o 34,3 % – labai tikėtina (7 ar daugiau CAST balų). Tarp respondentų, kuriems per pastaruosius 12 mėnesių buvo labai tikėtinas probleminis kanapių vartojimas (7 ar daugiau CAST balų), 9,3 % nurodė, kad per pastaruosius 12 mėnesių buvo gydomi, kad galėtų kontroliuoti ar nutraukti kanapių vartojimą.

Tik pusė (51,9 %) respondentų atsakė, kad per pastaruosius 12 mėnesių nepatyrė jokio neigiamo kanapių poveikio sveikatai. Dažniausiai respondentų nurodytas nepageidaujamas kanapių poveikis buvo atminties sutrikimai (20,1 %), nerimo ar panikos priepuoliai (16,6 %). Didžioji dauguma (93,1 %) per pastaruosius 12 mėnesių bet kurį nepageidaujamą kanapių poveikį patyrusių respondentų nesikreipė medicininės pagalbos.

Iš viso 23 asmenys (arba 3,7 %) nurodė, kad per pastaruosius 12 mėnesių gydėsi dėl kanapių vartojimo (kad galėtų kontroliuoti ar nutraukti jų vartojimą). Šie asmenys dažniausiai nurodė, kad pagalbą jiems teikė psichikos sveikatos specialistas (36,4 %) arba savitarpio pagalbos grupė (27,3 %).

Džiovintos kanapės įprastai rūkomos suktinėse (79,5 %). Į suktines ar pypkę įprastai dedamos džiovintos kanapės kartu su tabaku (75,2 %). Vien tik džiovintas kanapes į suktines ar pypkę deda tik 20,7 % jas vartojusių respondentų. Dauguma suktines ar pypkę su džiovintomis kanapėmis vartojusių respondentų dažniausiai jas gamina patiys bei dažnai dalijasi su kitais žmonėmis.

Džiovintos kanapės dažniausiai perkamos (73,3 %). Kad dažniausiai jų gauna nemokamai atsakė 21,5 %. 4,9 % (arba 29 iš 596) per pastaruosius 12 mėnesių džiovintas kanapes vartojusių asmenų nurodė, kad per šį laikotarpį patys augino kanapes. Dauguma jų augino 1–3 kanapių augalus.

Pusė respondentų, kurie per pastaruosius 12 mėnesių įsigijo džiovintų kanapių, per šį laikotarpį įprastai jų įsigijo tiesiogiai susisiekdami su prekeiviu (50,8 %) ar nusipirkdavo iš draugų ar pažįstamų žmonių (50,3 %), o kas trečias (33,3 %) jų įsigijo naudojant pranešimų siuntimo programas. Teisėtoje parduotuvėje (įskaitant vaistines, kavines) džiovintų kanapių įprastai įsigijo 12,1 % respondentų, o kanapių vartojimo klube – 3,2 %. Per pastaruosius 12 mėnesių įprastai džiovintos kanapės pirkėjui buvo perduodamos susitinkant su prekeiviu (77,9 %) arba pasiimant be jokio asmeninio kontakto (sutartoje vietoje) (36,4 %).

Įprastai kanapių derva vartojama rūkant ją suktinėse (55,1 %). Mažiau populiariau kanapių dervą vartoti naudojant vandens pypkę („bongą“) (19,6 %), pypkę (12,3 %) ar garintuvą (7,2 %). Įprastai į suktines ar pypkes kartu su kanapių derva respondentai dėjo tabaką (46,2 %) arba tabaką ir džiovintas kanapes (26,1 %). Dauguma respondentų suktines ar pypkę su kanapių derva

dažniausiai gaminasi patys ir dažnai jomis dalijasi. Respondentai kanapių dervą įprastai perka (70,1 %).

Per pastaruosius 12 mėnesių kanapių dervos buvo įsigiję 66,9 % per šį laikotarpį ją vartojusių respondentų. Šie respondentai kanapių dervos įprastai įsigijo iš draugų ar pažįstamų žmonių (52,7 %), tiesiogiai susisiekdami su prekeiviu (51,6 %) ar naudodami pranešimų siuntimo programas (40,7 %). Teisėtoje parduotuvėje (įskaitant vaistines, kavines) kanapių dervos įprastai įsigijo 7,7 % respondentų, o kanapių vartojimo klube – 3,3 %. Per pastaruosius 12 mėnesių kanapių derva įprastai buvo perduodama susitinkant su prekeiviu (80,5 %) arba pasiimant be jokio asmeninio kontakto (sutartoje vietoje) (40,2 %).

Kokaino vartojimo ir įsigijimo ypatumai

Iš viso 159 respondentai, kurie per pastaruosius 12 mėnesių vartojo bet kurios rūšies kokainą (kokaino miltelius arba kreką, kokaino bazę), sutiko atsakyti į daugiau klausimų apie kokaino vartojimo ir įsigijimo ypatumus.

Absoliuti dauguma (99,3 %) per pastaruosius 12 mėnesių kokainą vartojusių respondentų atsakė, kad per šį laikotarpį vartojo kokaino miltelius, o kreką nevartojo. Kokaino milteliai įprastai buvo vartojami traukiant juos per nosį (uostant) (99,3 %).

Dauguma (79,1 %) kokaino miltelius vartojusių respondentų atsakė, kad per pastaruosius 12 mėnesių juos vartojo retai (1-10 dienų). Kiek daugiau nei pusė (54 %) kokaino miltelius per pastaruosius 12 mėnesių vartojusių asmenų nurodė, kad per pastarąsias 30 dienų jų nevartojo.

Kai paskutinį kartą vartojo kokaino miltelius, kartu su jais dauguma respondentų vartojo ir alkoholį (89,4 %), tabako ar nikotino gaminius (67,5 %). Iš narkotikų, kartu su kokaino milteliais dažniausiai buvo vartotos džiovintos kanapės (23,8 %).

Dažniausios kokaino miltelių vartojimo per pastaruosius 12 mėnesių priežastys buvo noras apsvaigti (pasiekti pakilimo būseną) ar dėl malonumo, smagumo (60,9 %), siekis lengviau socializuotis, bendrauti (53 %), išlikti žvaliam (46,4 %), sumažinti alkoholio poveikį (39,1 %).

Dažniausiai nurodytos vietos, kuriose per pastaruosius 12 mėnesių vartoti kokaino milteliai, buvo savo ar kažkieno kito namai (70,9 %), klubas ar baras (67,5 %), muzikos festivalis ar vakarėlis (44,4 %).

Kokaino miltelius per pastaruosius 12 mėnesių vartoję asmenys įprastai jų gauna nemokamai (51,4 %) arba nusiperka (45,3 %). Per pastaruosius 12 mėnesių įprastai kokaino milteliai buvo įsigijami iš draugų ar kitų pažįstamų žmonių (50 %), tiesiogiai susisiekiant su prekeiviu (46,1 %) arba naudojant pranešimų siuntimo programas (30,3 %). Įprastai kokaino milteliai juos įsigijusiems asmenims buvo perduodami susitinkant su prekeiviu (76,1 %). Kiek rečiau kokaino milteliai buvo pristatomi pirkėjams į namus (31 %) arba pirkėjai juos pasiimdavo be jokio asmeninio kontakto (sutartoje vietoje) (26,8 %).

Ekstazio / MDMA vartojimo ir įsigijimo ypatumai

Iš viso 145 respondentai, kurie per pastaruosius 12 mėnesių vartojo ekstazį / MDMA, sutiko atsakyti į daugiau klausimų apie šio narkotiko vartojimą ir įsigijimą.

Dauguma (87,3 %) šių respondentų atsakė, kad per pastaruosius 12 mėnesių ekstazį / MDMA vartojo retai (1–10 dienų). Dauguma (63,1 %) per pastaruosius 12 mėnesių ekstazį / MDMA vartojusių respondentų nurodė, kad per pastarąsias 30 dienų šio narkotiko nevartojo.

45,9 % respondentų ekstazį / MDMA įprastai vartojo tik tablečių forma. Tik miltelių ar kristalų forma jį vartojo 28,1 % respondentų, o abiejų formų – 25,9 % respondentų.

Dauguma atsakiusių nurodė, kad per pastaruosius 12 mėnesių kartu su ekstaziu / MDMA vartojo alkoholį (62,2 %), tabako ar nikotino gaminius (62,2 %). Iš narkotikų, kartu su ekstaziu / MDMA populiariausia buvo vartoti džiovintas kanapes (28,1 %). Kad kartu su ekstaziu / MDMA nevartojo jokių kitų psichoaktyviųjų medžiagų nurodė tik 13,3 % respondentų.

Dažniausios ekstazio / MDMA vartojimo per pastaruosius 12 mėnesių priežastys buvo noras apsvaigti (pasiekti pakilimo būseną) ar dėl malonumo, smagumo (88,1 %), smalsumo ar noro eksperimentuoti (31,9 %), siekiant sumažinti stresą, atsipalaiduoti (31,9 %).

Per pastaruosius 12 mėnesių 59,3 % respondentų vartojo ekstazį / MDMA savo ar kažkieno kito namuose, panaši dalis (58,5 %) vartojo muzikos festivalyje ar vakarėlyje, o 49,6 % – klube ar bare.

Dauguma (70,1 %) respondentų įprastai ekstazį / MDMA perka, o 28,4 % – gauna nemokamai.

Per pastaruosius 12 mėnesių įprastai ekstazio / MDMA buvo įsigijama tiesiogiai susisiekiant su prekeiviu (44,2 %), per pranešimų siuntimo programėles (44,2 %) arba nusiperkama iš draugų ar kitų pažįstamų žmonių (37,2 %). Įprastai ekstazis / MDMA pirkėjams buvo perduodamas tiesiogiai susitinkant su prekeiviu (60,5 %) arba pasiimant be jokio asmeninio kontakto (sutartoje vietoje) (46,9 %).

Amfetamino vartojimo ir įsigijimo ypatumai

Iš viso 72 per pastaruosius 12 mėnesių amfetaminą vartoję respondentai sutiko atsakyti į daugiau klausimų apie amfetamino vartojimą ir įsigijimą.

Kiek daugiau nei pusė (54,4 %) šių respondentų atsakė, kad per pastaruosius 12 mėnesių amfetaminą vartojo retai (1–10 dienų). Beveik pusė (46 %) per pastaruosius 12 mėnesių amfetaminą vartojusių respondentų nurodė, kad per pastarąsias 30 dienų jo nevartojo.

Beveik visi respondentai amfetaminą įprastai vartojo miltelių ar kristalų forma. Amfetaminas įprastai buvo vartojamas traukiant per nosį (uostant) (92,6 %), gerokai rečiau – nuryjant (vieną ar skystyje) (23,5 %).

Kai paskutinį kartą vartojo amfetaminą, dauguma respondentų nurodė, kad kartu su juo vartojo ir tabako ar nikotino gaminius (69,6 %), alkoholį (66,7 %). Iš narkotikų, kartu su amfetaminu daugiausia buvo vartojusių džiovintas kanapes (31,9 %). Jokių kitų psichoaktyviųjų medžiagų kartu su amfetaminu nevartojo tik 10,1 % respondentų.

Per pastaruosius 12 mėnesių amfetaminas dažniausiai buvo vartojamas siekiant būti žvaliam (60,9 %), lengviau socializuotis, bendrauti (49,3 %), padidinti produktyvumą (37,7 %), apsvaigti ar dėl malonumo, smagumo (37,7 %).

Dažniausiai nurodytos vietos, kuriose per pastaruosius 12 mėnesių vartotas amfetaminas, buvo savo ar kažkieno kito namai (78,3 %), klubas ar baras (55,1 %), muzikos festivalis ar vakarėlis (42 %). Kad per pastaruosius 12 mėnesių vartojo amfetaminą darbe, nurodė 21,7 % per šį laikotarpį amfetaminą vartojusių asmenų.

Dauguma (66,2 %) respondentų įprastai amfetaminą perka, o 32,4 % – gauna nemokamai. Per pastaruosius 12 mėnesių įprastai amfetamino buvo nusiperkama iš draugų ar kitų pažįstamų žmonių (46,2 %), įsigyjama tiesiogiai susisiekiant su prekeiviu (41 %) arba per pranešimų siuntimo programėles (38,5 %). Per pastaruosius 12 mėnesių įprastai amfetaminas pirkėjui buvo perduodamas tiesiogiai susitinkant su prekeiviu (65,7 %) arba pasiimant be jokio asmeninio kontakto (sutartoje vietoje) (40 %).

Ketamino vartojimo ir įsigijimo ypatumai

Iš viso 54 ketaminą per pastaruosius 12 mėnesių vartoję respondentai sutiko atsakyti į daugiau klausimų apie ketamino vartojimą ir jo įsigijimą.

Dauguma (88 %) jų atsakė, kad per pastaruosius 12 mėnesių ketaminą vartojo retai (1–10 dienų). Dauguma (64 %) per pastaruosius 12 mėnesių ketaminą vartojusių respondentų nurodė, kad per pastarąsias 30 dienų ketamino nevartojo.

92 % ketaminą vartojusių respondentų įprastai ketaminą vartojo miltelių arba kristalų forma. Ketaminas įprastai buvo vartojamas traukiant per nosį (uostant) (88 %).

Kai respondentai paskutinį kartą vartojo ketaminą, dažniausiai kartu su juo vartojo tabako ar nikotino gaminius (48 %), alkoholį (40 %) arba vartojo tik ketaminą (26 %). Iš narkotikų kartu su ketaminu dažniausiai vartotos džiovintos kanapės (22 %).

Dažniausios ketamino vartojimo per pastaruosius 12 mėnesių priežastys buvo smalsumas ar noras eksperimentuoti (62 %), noras apsvaigti (pasiekti pakilimo būseną) ar dėl malonumo, smagumo (54 %), siekiant sumažinti stresą, atsipalaiduoti (36 %), depresijai, nerimui valdyti (22 %), lengviau socializuotis, bendrauti (22 %).

Dažniausiai nurodyta vieta, kurioje per pastaruosius 12 mėnesių vartotas ketaminas, buvo savo ar kažkieno kito namai (76 %).

Dauguma (61,2 %) respondentų atsakė, kad ketamino dažniausiai gauna nemokamai. Tik 38,8 % respondentų ketaminą dažniausiai perka.

Per pastaruosius 12 mėnesių įprastai ketaminas buvo įsigijamas naudojant pranešimų siuntimo programėles (44,4 %), tiesiogiai susisiekiant su prekeiviu (33,3 %) arba ketamino buvo nusiperkama iš draugų ar kitų pažįstamų žmonių (27,8 %). Per pastaruosius 12 mėnesių įprastai ketaminas pirkėjui buvo perduodamas susitinkant su prekeiviu (55,6 %) arba pasiimant be jokio asmeninio kontakto (sutartoje vietoje) (44,4 %).

Naujų psichoaktyviųjų medžiagų (NPS) vartojimo ir įsigijimo ypatumai

Iš viso 83 respondentai, kurie per pastaruosius 12 mėnesių vartojo NPS, sutiko atsakyti į daugiau klausimų apie šių medžiagų vartojimą ir įsigijimą.

Kiek daugiau nei pusė (52,9 %) per pastaruosius 12 mėnesių NPS vartojusių respondentų per šį laikotarpį jas vartojo retai (1–10 dienų). Beveik pusė (47 %) per pastaruosius 12 mėnesių vartojusiųjų NPS atsakė, kad per pastarąsias 30 dienų šių medžiagų nevartojo.

Dauguma (75,3 %) NPS vartojusių asmenų nurodė, kad jų vartotos NPS priklausė stimulantams. Kad per pastaruosius 12 mėnesių jų vartotos NPS priklausė sintetiniams kanabinoidams nurodė 12,3 % šių respondentų, haliucinogenams – 16,4 %, benzodiazepinams arba raminamiesiems preparatams – 5,5 %. Nebuvo atsakusių, kad per pastaruosius 12 mėnesių vartojo naujus sintetinius opioidus. Dalis respondentų pateikė NPS, kurias dažniausiai vartojo per pastaruosius 12 mėnesių, pavadinimus. Dažniausiai buvo įvardyti konkretūs sintetiniai katinonai (3-CMC, 3-MMC, 4-MMC) ar paminėti jų gatvės pavadinimai (pvz., „Kristė“, „Kristalai“).

Populiariausia NPS forma buvo milteliai, kristalai ar tabletės. NPS įprastai buvo vartojamos traukiant per nosį (uostant) (70,8 %), kiek rečiau – nuryjant vieną ar skystyje (31,9 %).

Dauguma atsakiusiųjų nurodė, kad per pastaruosius 12 mėnesių kartu su NPS vartojo tabako ar nikotino gaminius (76,1 %), alkoholį (69 %). Iš narkotikų, kartu su NPS daugiausiai buvo vartotos džiovintos kanapės (31 %), kokaino milteliai (12,7 %), ekstazis / MDMA (11,3 %), amfetaminas (9,9 %). Kad kartu su NPS nevartojo jokių kitų psichoaktyviųjų medžiagų nurodė tik 16,9 % respondentų.

Dažniausios NPS vartojimo per pastaruosius 12 mėnesių priežastys buvo noras apsvaigti (pasiekti pakilimo būseną) ar dėl malonumo, smagumo (73 %), smalsumas ar noras eksperimentuoti (58,1 %), lengviau socializuotis, bendrauti (52,7 %), išlikti žvaliam ar turėti daugiau energijos (48,6 %).

76,7 % per pastaruosius 12 mėnesių NPS vartojusių respondentų nurodė, kad per šį laikotarpį vartojo NPS savo ar kažkieno kito namuose, 56,2 % nurodė vartoję muzikos festivalyje ar vakarėlyje, o 53,4 % vartojo klube ar bare.

Respondentai dažniau nurodė per pastaruosius 12 mėnesių įprastai NPS pirkę (68,1 %) nei gavę nemokamai (31,9 %).

Per pastaruosius 12 mėnesių įprastai NPS buvo įsigyjamoms iš draugų, pažįstamų žmonių (54,2 %), tiesiogiai susisiekiant su prekeiviu (50 %) arba naudojant pranešimų siuntimo programėles (37,5 %). Per pastaruosius 12 mėnesių įprastai NPS buvo perduodamos susitinkant su prekeiviu (71,7 %) arba pasiimant be jokio asmeninio kontakto (sutartoje vietoje) (39,1 %).

Produktų su CBD ar maža THC koncentracija vartojimo ypatumai

Iš viso 270 respondentų, kurie per pastaruosius 12 mėnesių vartojo produktus, kurių veiklioji medžiaga buvo kanabidiolis (CBD), arba pluoštinių kanapių produktus su maža tetrahidrokanabinolio (THC) koncentracija, sutiko atsakyti į daugiau klausimų apie šių produktų vartojimą.

Dažniausiai respondentų nurodytos per pastaruosius 12 mėnesių vartotos šių produktų formos buvo džiovintos kanapės (54,3 %), aliejai ar ekstraktai (44,2 %). Cigaretės ar suktinės su CBD ar maža THC koncentracija per pastaruosius 12 mėnesių vartojo 28,6 % į klausimą atsakiusių respondentų, valgomuosius produktus – 26 %, elektroninių cigarečių skysčius – 12,6 %, kanapių dervą – 7,8 %.

Dauguma respondentų nurodė, kad produktus su CBD ar maža THC koncentracija per pastaruosius 12 mėnesių vartojo siekdami palengvinti neigiamus psichikos sveikatos sutrikimų simptomus: sumažinti stresą ar lengviau atsipalaiduoti (74,3 %), pagerinti miegą (63,6 %), gydyti ar palengvinti depresijos ar nerimo simptomus (40,5 %).

Elektroninių cigarečių vartojimas ir neigiamas poveikis

Tyrimo duomenimis, bent kartą per pastaruosius 12 mėnesių elektronines cigaretes vartojo 69,9 % respondentų.

Dalis respondentų teigė išbandę elektronines cigaretes ar jų skysčius su nelegaliomis medžiagomis. Bent kartą gyvenime elektronines cigaretes ar jų skysčius su nelegaliomis medžiagomis vartojo 37,6 % visų tyrime dalyvavusių respondentų, o bent kartą per pastaruosius 12 mėnesių – 15 %. Elektronines cigaretes ar jų skysčius su THC per pastaruosius 12 mėnesių teigė vartoję kiek didesnę dalis – 19,9 % visų respondentų, su CBD – 12 %, sintetiniais kanabinoidais – 5,3 %, sintetiniais katinonais – 1,1 %, DMT – 1,7 %.

Respondentai, kurie per pastaruosius 12 mėnesių vartojo elektronines cigaretes ar jų skysčius su nelegaliomis medžiagomis, šiais gaminiais dažnai dalijasi su kitais žmonėmis.

Beveik pusė (47,1 %) elektronines cigaretes ar jų skysčius su nelegaliomis medžiagomis per pastaruosius 12 mėnesių vartojusių respondentų atsakė, kad šiuos gaminius gauna nemokamai, 46,1 % respondentų nurodė juos perkantys, o patys gaminasi tik 2 %.

Dauguma respondentų, kurie per pastaruosius 12 mėnesių vartojo elektronines cigaretes ar jų skysčius su nelegaliomis medžiagomis, patyrė kokį nors nepageidaujamą elektroninių cigarečių poveikį. Dažniausiai šių respondentų nurodytas neigiamas elektroninių cigarečių poveikis fizinei sveikatai buvo silpnumas, galvos svaigimas ar alpimas (28,3 %), plaučių ar kvėpavimo sutrikimai (23,6 %), pykinimas ar vėmimas (19,8 %), širdies ar kraujo spaudimo problemos (18,9 %). Dalis šių respondentų patyrė nerimą ar panikos atakas (11,3 %), dėmesio koncentracijos sunkumus (11,3 %), atminties sutrikimus (5,7 %). Tik 31,1 % šių respondentų per pastaruosius 12 mėnesių nepatyrė jokio nepageidaujamo elektroninių cigarečių poveikio sveikatai.

Dauguma (75 %) respondentų, kurie per pastaruosius 12 mėnesių patyrė nepageidaujamą elektroninių cigarečių ar jų skysčių vartojimo poveikį sveikatai, niekur nesikreipė medicininės pagalbos. Dėl nepageidaujamo šių gaminių poveikio sveikatai pagalbos į gydytoją specialistą kreipėsi 8,6 % negalavimus patyrusių respondentų, į šeimos gydytoją – 7,8 %, priklausomybės ligų centrą – 1,7 % (2 asmenys), skubios pagalbos skyrių ar ligoninę – 0,9 % (1 asmuo). Sveikatos priežiūros paslaugomis telefonu ar internetu pasinaudojo 3,4 % tokių respondentų, o kitur kreipėsi pagalbos – 7,8 %.

Labiau rizikingas ar žalingas su narkotikų vartojimu susijęs elgesys

Remiantis šio tyrimo duomenimis, narkotikai dažnai vartojami kartu su alkoholiu, tabaku. Gana plačiai paplitęs yra ir kelių skirtingų narkotikų vartojimas vienu metu. Žinoma, kad kombinuotas kelių skirtingų narkotikų ar narkotikų ir kitų psichoaktyviųjų medžiagų (pvz., alkoholio) vartojimas bei jų sąveika gali sukelti didesnę riziką asmens sveikatai, padidina apsinuodijimų, mirtinų perdozavimų, nelaimingų atsitikimų bei priklausomybės nuo kelių psichoaktyviųjų medžiagų tikimybę. Todėl svarbu taikyti tokio elgesio prevencijos, žalos mažinimo priemonės bei pritaikyti narkotikų vartojimo sukeltų elgesio ir psichikos sutrikimų gydymą. Dauguma veiksmingų prevencijos strategijų nėra nukreiptos tik į kažkurio vieno narkotiko vartojimą, tad gali būti tinkamos ir kombinuoto narkotikų vartojimo prevencijai, papildomai informuojant visuomenę ir tikslines grupes apie tokio vartojimo keliamą didesnę žalą. Narkotikų ir alkoholio vartojimo žalos mažinimo paslaugos naktinio pasilinksminimo vietose ir muzikos festivaliuose gali padėti padidinti sąmoningumą ir sumažinti galimą narkotikų vartojimo bei kombinuoto psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo žalą. Taip pat svarbu įvertinti asmenų, kurie kreipiasi dėl psichikos ir elgesio sutrikimų vartojant narkotikus, kombinuotą narkotikų vartojimą ir atitinkamai pritaikyti gydymą bei atsižvelgti į tai, kad kombinuotas narkotikų vartojimas gali apsunkinti gydymo eigą ir sveikimą³.

Tyrimo rezultatai rodo, kad kanapės įprastai rūkomos kartu su tabaku. 79,5 % džiointas kanapes per pastaruosius 12 mėnesių vartojusių respondentų įprastai jas rūkė suktinėse. Į suktines ar pypkę įprastai buvo dedamos džiointos kanapės kartu su tabaku (75,2 %). Dėl to aktualu informuoti kanapes vartojančius asmenis apie neigiamą rūkymo poveikį, kartu rūkomų kanapių ir tabako keliamą didesnę žalą.

22,5 % respondentų, kurie per pastaruosius 12 mėnesių vartojo kanapes, per šį laikotarpį vairavo transporto priemonę per 4 valandas nuo kanapių vartojimo, t. y. galimai vis dar apsvaigę nuo kanapių. Remiantis CAST rezultatais, daugumai (86,5 %) respondentų, kurie per pastaruosius 12 mėnesių vairavo transporto priemonę per 4 valandas nuo kanapių vartojimo, buvo būdingas probleminis kanapių vartojimas. Be to, probleminis kanapių vartojimas buvo būdingas visiems asmenims, kurie vairavo neturėdami teisės vairuoti ir galimai apsvaigę nuo kanapių. Respondentų nebuvo klausta apie vairavimą apsvaigus nuo kitų narkotikų. Visgi, kadangi vairavimas apsvaigus nuo narkotikų gali padidinti nelaimingų atsitikimų kelyje tikimybę, svarbu informuoti visuomenę ir tikslines grupes apie skirtingų narkotikų poveikį vairavimui, skatinti nevairuoti apsvaigus, įvertinti poreikį didinti pavėžėjimo iš pasilinksminimo vietų į namus paslaugų prieinamumą.

Tik viena tyrime dalyvavusi moteris per pastaruosius 12 mėnesių laukėsi ir vartojo kanapes nėštumo metu. Ši moteris nurodė per pastaruosius 12 mėnesių vartojusi kanapes, kad sumažintų įvairius nemalonius fizinės ar psichikos sveikatos sutrikimų simptomus ar negalavimus: pykinimą ar vėmimą, apetito stoką, galvos skausmą ar migreną, nerimą, nuotaikos svyravimus. Nors tyrimo dalyvių nebuvo klausta apie kitų narkotikų vartojimą nėštumo metu, aktualu informuoti vaisingo amžiaus moteris, ypač nėščiąsias, apie galimą neigiamą narkotikų vartojimo nėštumo metu

³ European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. *Polydrug use: health and social responses*, 2021, https://www.euda.europa.eu/publications/mini-guides/polydrug-use-health-and-social-responses_en

poveikį, skatinti rūpintis ir stiprinti fizinę bei psichikos sveikatą, padėti besilaukiančioms moterims išvengti nėštumo metu patiriamų negalavimų bei pasirinkti mažiausiu šalutiniu poveikiu pasižyminčius gydymo būdus.

Tik pavieniai respondentai nurodė, kad narkotikus (heroiną, amfetaminą, kokainą, ketaminą) ar NPS įprastai švirkščiasi. Nors tarp šio tyrimo dalyvių narkotikų ar NPS vartojimas švirkščiamuoju būdu buvo mažai paplitęs ir nebuvo teirautasi apie dalijimąsi švirkštais ar švirkštų keitimą, svarbu informuoti narkotikus vartojančius asmenis apie didesnę grėsmę sveikatai sukelti galinčius narkotikų vartojimo būdus, užtikrinti didesnę adatų ir švirkštų keitimo programų aprėptį, kuri šiuo metu Lietuvoje nėra pakankama ir atsilieka nuo PSO rekomendacijų⁴, plėtoti žemo slenksčio paslaugų teikimą ir prieinamumą Lietuvoje, kontroliuoti užkrečiamųjų ligų, susijusių su narkotikų vartojimu švirkščiamuoju būdu, plitimą.

Apibendrinant šio tyrimo rezultatus, daliai narkotikus vartojančių asmenų yra būdingas didesnę žalą ir grėsmę sveikatai ar saugumui sukelti galintis su narkotikų vartojimu susijęs elgesys. Dėl to svarbu vykdyti įrodymais grįstas prevencijos ir žalos mažinimo strategijas, skatinančias nevairuoti apsvaigus, vengti kombinuoto psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo bei narkotikų vartojimo švirkščiamuoju būdu, nevartoti narkotikų nėštumo metu.

Ne ką mažiau aktualu didinti kokybiškos pagalbos ir gydymo paslaugų prieinamumą, padėti narkotikus vartojantiems asmenims saugoti ar atkurti savo sveikatą, gerovę ir gyvenimo kokybę, plėtoti humanistinę, į asmens sveikatą bei pagalbą narkotikų vartotojams orientuotą ir mokslo įrodymais bei kitų šalių gerąja patirtimi pagrįstą narkotikų politiką. Pravartu atkreipti dėmesį, kad pastarieji tikslai yra išsikelti Lietuvos Respublikos Seimo 2023 m. gegužės 23 d. nutarimu Nr. XIV-1982 patvirtintoje [Nacionalinėje darbotvarkėje narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės, vartojimo prevencijos ir žalos mažinimo klausimais iki 2035 metų](https://ntakd.lrv.lt/uploads/ntakd/documents/files/2023_metinis%2Bvirselis.pdf).

⁴ Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas. *Psichoaktyviosios medžiagos: tendencijos ir pokyčiai 2023*, https://ntakd.lrv.lt/uploads/ntakd/documents/files/2023_metinis%2Bvirselis.pdf

Leidinį parengė Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas.

Šiame leidinyje aprašyti 2024 m. vykdyto Europos internetinio narkotikų tyrimo (EWSD'24) rezultatai Lietuvoje. Tyrime dalyvavo per pastaruosius 12 mėnesių narkotines ir psichotropines medžiagas vartoję gyventojai. Europos lygmeniu tyrimą organizavo ir koordinavo Europos Sąjungos narkotikų agentūra. Lietuvoje tyrimą organizavo Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, kuris vykdo Europos narkotikų ir narkomanijos informacinio tinklo „Reitox“ funkcijas.

Dėkojame visiems tyrimo dalyviams, tyrime dalyvavusioms šalims, prie tyrimo organizavimo prisidėjusioms organizacijoms bei ekspertams: Albanija (Gentiana Qirjako, Arilda Dushaj, Romina Hala), Austrija (Alexandra Karden, Julian Strizek), Bosnija ir Hercegovina (Aida Kulo Cesic, Jasna Kusturica, Dzan Ahmed Jesenkovic), Belgija (Margot Balcaen, Els Plettinckx, Jérôme Antoine, Luk Van Baelen), Bulgarija (Aleksandar Panayotov), Kroatija (Lara Ježić, Mia Mardešić), Kipras (Maria Savvidou), Čekija (Pavla Chomynová, Zuzana Dvořáková, Eva Franková), Danija (Ola Ekholm, Mette Nygaard), Estija (Liilia Iõhmus, Merlin Mitt, Katri Abel-Ollo), Prancūzija (Stanislas Spilka, Alex Brissot), Vokietija (Eva Krowartz, Justin Möckl, Sally Olderbak), Graikija (Ioulia Bafi, Anastasios Fotiou, Eleftheria Kanavou), Airija (Deirdre Mongan, Nicki Killeen, Brian Galvin), Kosovas (Mytaher Haskuka, Safet Blakaj, Jon Konjufca), Latvija (Diana Vanaga-Arāja, Ieva Pūgule, Agnese Zīle), Libanas (Ramzi Haddad, Zeinab Abbas, Michelle Wazan, Tatyana Sleiman), Lietuva (Olesia Rudminienė, Brigita Rašimaitė, Rūta Gedminienė), Liuksemburgas (Tom Kugener, Nadine Berndt, Linda Gorges), Malta (Alessia Pulis), Juodkalnija (Tatijana Djuricic, Ljiljana Golubović, Sofija Kastratović), Nyderlandai (Margriet van Laar, Frederiek Schutten, Ruben van Beek), Šiaurės Makedonija (Sanja Prosheva), Norvegija (Desiree Eide, Thomas Clausen, Ingeborg Lund, Marit Edland-Gryt), Palestina (Naser Al Tarifi, Saed Bilbaisi, Abdullah Ellewi), Lenkija (Malgorzata Damata), Portugalija (Ludmila Carapinha, Irene Conduto, Vasco Calado), Rumunija (Ruxanda Iliescu, Milica Georgescu, Viviana Georgescu), Serbija (Irena Molnar, Stefan Pejić, Nina Šašić), Slovakija (Róbert Klobucký, Bibiána Balázová, Terezia Weinerova), Slovėnija (Darja Lavtar, Maruša Rehberger, Andreja Drev), Švedija (Julia Åhlin, Anne Leppänen, Anna Svensson), Ispanija (Luisa María López, Begoña Brime), Šveicarija (Frank Zobel, Jonathan Chavanne), Ukraina (Maria Malakhova, Evgen Bolshov, Olena Nesterova, Iryna Ivanchuk), Europos Sąjungos narkotikų agentūra (João Matias, Kateřina Škařupová, Lisa Stiens, Peter Heudtlaß).